

ЩО І ХТО ЗАВАЖАЄ УКРАЇНСЬКІЙ ОПОЗИЦІЇ
БУТИ ДІЄВОЮ

ЯК РОЗКРАДАЮТЬ
ЧОРНОБИЛЬСЬКІ ГРОШІ

СПЕЦПРОЕКТ:
ЖИВА ПРИП'ЯТЬ

Тиждень

український www.tyzhden.ua

МІКАЕЛЬ БОРГ-
ХАНСЕН ПРО ЦІНУ
СОЦІАЛЬНОГО
КОМФОРТУ

№ 16 (181) 22 – 28 КВІТНЯ 2011 р.

Колишній агент КДБ та МІ-6

ОЛЕГ ГОРДІЄВСКИЙ:

«Російські спецслужби мають вплив лише на слабкі країни»

The
Economist

Featuring selected content
from The Economist

ISSN 1996-1561

9 771996 156002

16 >

Ліцензія: НР № 0900-м від 19.05.2005

7:30, 8:30, 18:30, 20:30, 22:30

ДЕНЬ CITY

НОВИНИ ТВОГО МІСТА

www.city-tv.kiev.ua

Фото тижня
Стамбул –
Константинополь

4

Останній космонавт
Висновки за
результатами
відставки секретаря
Київради Олесь
Довгого

6

Піар для
народу
Чому Кірілл
змінив мету
візиту в Україну

8

ВПРИТУЛ

«Цілісність Росії – це міф»
Колишній полковник КДБ Олег Гордієвський
про події на Близькому Сході, тандем
Путіна – Медведєва та змарнований шанс
України

10

Сергій Грабовський
про антиукраїнські
провокації

16

Уявні та реальні виклики
Чому до військових загроз
національній безпеці
зараховано «спроби
дискредитувати владу»

18

Рік без опозиції
Чому немає
дієвої
альтернативи
владі

22

Юрій Макаров:
Сорос під
ліжком

27

Чорна діра
Як у
Чорнобильській
зоні зникають
сотні мільйонів
гривень

28

СПЕЦПРОЕКТ:
Жива Прип'ять

31

Майкл Бінон
про атомну
дилему

40

За данським стандартом
Посол Королівства Данія в
Україні Мікаель Борґ-Хансен
про формулу успіху своєї
країни

44

Загублена «сестра»
України
Чому не вдався
державницький проект
Кубані

48

НАВІГАТОР

Невлонимий Джо
Чому на Лондонському книжковому
ярмарку-2011 не було представлено
жодного українського видавництва

54

Що сталося у Вавилоні?
Усі мови походять з однієї частини світу.
Але вони не такі схожі, як вважали

56

Люду – видовищ,
слонам – води
Крістоф Вальц про
особливості екранізації
роману Сари Грюен

60

Сім фактів
про Коломию

62

Кілька слів
від журналістів
Тижня

66

Тиждень

№16 (181) 22–28.04.2011

Засновник ЕСЕМ Медіа ІмБХ
Видавець ТОВ «Український Тиждень»
Головний редактор Сергій Литвиненко
Заступники головного редактора
Ростислав Павленко, Наталія Петринська
Оглядачі Юрій Макаров, Дмитро Вовнянко,
Андрій Дуда
Редактори Жанна Без'яччук, Дмитро Губенко,
В'ячеслав Дарпінянц, Роман Кабачій, Дмитро
Кривенко, Ігор Кручич, Андрій Лаврик

Журналісти Богдан Буткевич, Інна Загородня,
Олександр Михельсон, Аліна Пастухова,
Олена Чехан
Відповідальний секретар Віталій Столига
Арт-директор Андрій Ермоленко
Дизайнери Ганна Ермакова,
Тимофій Молодчикова
Художник Павло Ніц
Більд-редакція Олександр Чекменьов,
Валентина Бутенко
Фотограф Андрій Ломакін
Кольорокоректор Олена Шовкопляс
Літературні редактори Юрій Бедрик,
Лариса Міщенко, Марина Петрова
Коректори Росіна Ларіна, Ірина Павленко

Фінансовий директор Андрій Решетник
Директор зі збуту Олександр Грищенко
Директор з реклами Олена Андрєєва
e-mail: andreeva@ut.net.ua
тел.: 067 407-10-89
Відділ промо та маркетингу Ганна Кашеїда
Голова редакційної ради Роман Цуприк
Видається з 2.11.2007 р.
Свідоцтво про державну реєстрацію
КВ №13005-1889Р від 13.08.2007 р.
Адреса для листування 03067, Київ, а/с №2
Адреса редакції та видавця
03067, Київ, Машинобудівна, 37

E-mail: office@ut.net.ua.
Тел.: (044) 351-13-00
Друк ТОВ «НОВИЙ ДРУК»,
Київ, вул. Магнітогорська, 1
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК №1447 від 28.07.2003 р.
№ зам. 114204
Наклад 41 500
Номер підписано до друку 20.04.2011 р.
Виходить щоп'ятниці.
Розповсюджується в роздрібній торгівлі
та за передплатою.
Ціна договірна. Передплатний індекс 99319

Стамбул – Константинополь

Прем'єр-міністр Туреччини Реджеп Таїп Ердоган запропонував розділити Стамбул на два міста. Свого часу він був мером Стамбула, тому добре знає проблеми мегалопісу, в якому Європа зустрічається з Азією. Щоправда, нинішні мотиви розділення не цивілізаційні, а суто господарські. На думку Ердогана, турецькій владі буде легше керувати двома містами і залучати до них інвестиції. Вони можуть постати у нинішніх європейській та анатолійській (читай азійській) частинах Стамбула.

Офіційно в Стамбулі мешкає понад 17 млн людей. Експерти вважають, що місто перенаселене. Це відповідно створює додаткові проблеми з наданням комунальних послуг та забезпеченням жителів відповідною інфраструктурою. Якщо план Ердогана таки реалізують, уряд обіцяє забезпечити обидва міста хорошим сполученням, включаючи новий міст через Босфор, два тунелі для автомобілів та залізницю під водою.

Фото: REX FEATURES FOTOBANK, REUTERS

14 КВІТНЯ

Кабмін схвалив нову Воєнну доктрину. Серед внутрішніх і зовнішніх загроз – дискредитація влади

15 КВІТНЯ

Померла ще одна жертва теракту в мінському метро. Загалом від вибуху загинули 13 осіб

16 КВІТНЯ

5-тисячна акція протесту в Москві. Цього разу правоохоронці її не розганяли, вочевидь, через велику кількість мітингувальників

Останній космонавт

НЕПОРОЖНЄ КРИСЛО. Новим секретарем Київради стала бізнесвумен Галина Герєга, представниця ГАК, лояльного до Попова

У відставку подав секретар Київради, останній посадовець із табору Черновецького. Олеся Довгого «пішли» цілком прогнозовано. Команда Леоніда Михайловича стала об'єктом серйозного пресингу з боку регіоналів, на що зроблено багато ставок. По-перше, це дає змогу поповнювати касу за рахунок бізнесу попередньої столичної влади, а по-друге, «мочилово космонавтів» є ключовим пунктом іміджевого проекту команди голови КМДА Олександра Попова – майбутнього кандидата в мери Києва від Партії регіонів. Кримінальні справи проти непопулярних «мажорів Черновецького» створюють ілюзію боротьби з корупцією, наведення ладу в місті (див. *Тижень*, № 15/2010).

Разом з тим надія на порятунок Довгого все-таки була. Останнім часом він, як стверджують джерела *Тижня*, став креатурою Юри Єнакіївського. Відтак багато хто не виключав можливості реанімації Довгого у статусі члена команди регіоналів. Очікування не виправдалися: перемогла партія глави Адміністрації президента Сергія Львовичкіна, під чийм патронатом і перебуває сьогодні Попов. Подейкують, що Довгий домовився з АП про капітуляцію: проти нього не порушують справ, але він іде з посади сам і «сидить тихо».

Для Києва і киян остаточна перемога Попова і К°, здобуття контролю над Київрадою означає насамперед повну ліквідацію інституту міського самоврядування. Команда Попова вирізняється унікальною, як для Києва, керованістю з боку Адміністрації президента. Саме цим столичні скептики пояснюють той факт, що і Попов, і більшість його заступників – вихідці з регіонів, тож у них відсутній «київський патріотизм».

Попов за визначенням не може бути особливо самостійною фігурою. Бо для зміни голови КМДА сьогодні достатньо указу президента. А підконтрольність Київради команді Попова

Тижень в історії

22 квітня 1861 року

Чорноморське козацьке військо перейменовано в Кубанське

23 квітня 1921 року

Створено «Малу Антанту»: до союзницької угоди Чехословаччини і Югославії приєдналася Румунія

24 квітня 1646 року

Укладено Ужгородську церковну унію, яка поклала початок історії греко-католиків на Закарпатті

17 КВІТНЯ

18 КВІТНЯ

19 КВІТНЯ

20 КВІТНЯ

У Києві в ДТП загинув депутат від ПР Микола Лісін

Українські тенісистки після перемоги над австралійками повернулися до елітної групи Кубка Федерації

У Києві розпочався Чорнобильський саміт. Україна отримає ззовні €550 млн на ліквідацію наслідків аварії

Віктора Лозінського визнали винним у вбивстві й засудили до 15 років позбавлення волі

означатиме, що коштом бюджету Києва в найближчі роки вирішуватиметься значна частина питань, які мали б фінансуватися з бюджету України і які належать до компетенції Кабміну та президента. Цю тенденцію було започатковано ще наприкінці 2010 року, коли Верховна Рада змінила Бюджетний кодекс і залишила столиці не 100% надходжень від податку на доходи фізичних осіб, а лише 50%. Для Києва це істотні втрати – понад 2 млрд грн.

Характерно, що сума, недоотримана з цього податку, майже така сама, яку Попов тепер хоче одержати шляхом зовнішнього запозичення. 31 березня, коли Довгий і К° намагалися опиратися Попову, Київрада не прийняла рішення (розробленого КМДА) про здійснення столицею зовнішніх запозичень на суму 2,445 млрд грн. Тобто Азаров забирає кошти в міста, а воно латає цю дірку за рахунок кредитів. Якщо взяти до уваги, що на сьогодні Бюджетний кодекс регулює розмір запозичень шляхом обмеження видатків на його обслуговування (10% загального фонду бюджету), то така практика може активно використовуватися. Нагадаємо, що бюджет Києва на 2011 рік становить 16,3 млрд грн.

Аналогічно опанування Партією регіонів Київради означатиме продовження приватизації апетитних об'єктів комунальної власності. Тому не виключено, що незабаром буде внесено зміни до Програми приватизації комунального майна територіальної громади міста Києва на 2011–2012 роки і столиця все-таки продасть «кому треба» акції Київспецтранс, банку «Хрещатик», компанії «Метровагонсервіс» тощо (як це пропонував зробити Попов 31 березня).

Інший висновок за результатами відставки Довгого – позачергових виборів у столиці не проводитимуть. Вибори міського голови і Київради будуть черговими, тобто 2013 року. Попередньо внесеними змінами до закону про місто-герой Київ (за яким міський голова і голова КМДА можуть бути різними особами) та обранням «свого» секретаря міськради з одночасним залученням її депутатів кримінальними справами можна домогтися значно більшого, ніж фальсифікацією волевиявлення.

Андрій Скумін

Газпром сльозам не вірить

Владі в Україні кортить якщо не переглянути «газові угоди» 2009 року, то принаймні використати їх для засудження Юлії Тимошенко. Проти колишнього очільника Нафтогазу Олега Дубини (на фото), який підписував домовленості, порушили кримінальну справу за перевищення службових повноважень – прагнучи отримати необхідні свідчення.

Законодавство вимагають тримати серйозну міну. Перший заступник генпрокурора Ренат Кузьмін заявив, що ці угоди «можуть бути поставлені під сумнів і в судовому порядку скасовані». Підтримуючи гру, погрожує Міжнародним судом і Міністерство енергетики та вугільної промисловості. Мета можливого позову – отримати ціну на газ у межах \$200 за тисячу кубів.

Газпрому такими заявами не залякаєш. Голова правління російського монополіста Алексей Міллер назвав намір української влади «абсолютно неконструктивною і безперспективною витівкою».

Консервативна революція

Нова конституція, ухвалена правлячою коаліцією в парламенті Угорщини, викликала хвилю протестів у країні й стурбованість ООН, Європейського Союзу та сусідніх держав. Західні експерти й політичні аналітики звинувачують Будапешт у закріпленні консервативних ідей на рівні основного закону. Нова конституція, яку розробила владна партія ФІДЕС прем'єр-міністра Віктора Орбана, після підписання президентом набуде чинності 2012 року. Документ звужує повноваження Конституційного суду (забороняє розглядати питання, пов'язані з оподаткуванням), запроваджує спеціальний орган для нагляду за правосуддям (його керівника призначає парламент). Передбачено також зміни в регулюванні фундаментальних питань: країну перейменовано з Республіки Угорщина на просто Угорщину; записано, що її народ об'єднують «Бог і християнство». Запроваджено полегшену процедуру набуття громадянства, зокрема для закордонних угорців. Поставлено поза законом одностатеві шлюби й відкрито дорогу до заборони абортів.

ФОТО: ОЛЕКСАНДР ЧЕРКЕНЬОВ, ГАРІСА ДІДЕНКО, УНАН

25 квітня 1901 року

В американському штаті Нью-Йорк вперше у світі введено автомобільні номери

26 квітня 1986 року

Аварія на 4-му реакторі Чорнобильської АЕС

Народився Семюел Морзе, американський винахідник і художник, найбільш відомий своєю азбукою

28 квітня 1621 року

«Протестація» українських православних священників, у якій обґрунтовано відновлення ієрархії

€550 млн

погодилися надати країни-донори на чорнобильські проекти. Українська сторона розчарована, бо розраховувала на €690 млн

Близько 500 українців

залишаються у Лівії – МЗС України

\$2 млрд кредиту

Надасть Китай Україні на будівництво кільцевої дороги навколо Києва

5 ОБЛИЧ

ЖОЗЕ МАНУЕЛ БАРРОЗУ розкритикував Київ

«Неможливо інтегруватися в Митний союз і водночас мати поглиблену всеосяжну зону вільної торгівлі (з ЄС. – Ред.)», – завив у Києві президент Єврокомісії.

ЛЕОНІД КУЧМА здав слід ФСБ

Екс-президент заявив, що незабаром стане відомо про зв'язки Миколи Мельниченка з російськими спецслужбами.

СЕМЕН МОГИЛЕВИЧ поза підозрами

Російські правоохоронці закрили кримінальну справу проти Могилевича, який входить до десятки найрозшукуваніших людей ФБР.

МИХАЙЛО БОЙЧУК під слідством

Голова Заставнівської РДА (Чернівецька область) опинився в центрі скандалу – чиновника та його родичів звинувачують у побитті й катуванні рибалок.

ВАСИЛЬ ШКЛЯР отримав премію

Автору «Чорного Ворона» в Холодному Яру вручили 225 тис. грн «народної» Шевченківської премії.

МАЙЖЕ СЕРЬОЗНО

За £136 млн

придбав Рінат Ахметов пентхауз у Лондоні

Лише 4% українців

поважають владу, 13,9% ненавидять, у 32% влада викликає роздратування – опитування СІК

Піар для народу

Як заявив прес-секретар митрополита УПЦ МП протоієрей Георгій (Коваленко), з нагоди 25-х роковин Чорнобильської трагедії Україну зібрався відвідати видатний росіянин, предстоятель РПЦ Кірілл. Зокрема, поїде він і до Чорнобиля.

Третій за останні два роки візит московського владики до країни, де діє майже третина підконтрольних Російській православній церкві парафій, сам по собі не викликав би жодних застережень, якби все обмежувалося духовною сферою. Але патріархатові – кесаре: лише кількома днями раніше, ніж було оголошено про приїзд Кірілла, якась «громада вірних» від імені всього вітчизняного православ'я закликала президента Януковича зробити УПЦ МП, немало-небагато, «домінуючою» церквою країни. Плюс відмовитись від вступу України до «ворожого» Євросоюзу.

Як президентові оформити їхні вимоги з позиції легітимності, «православні» вказати забули. І не дарма, бо ж наше законодавство прямо забороняє втручання держави у справи церкви й навпаки. Показово, утім, що заклики «громади» негайно засудило керівництво УПЦ МП.

Як стверджують джерела в митрополії, такі заяви є проявом боротьби Москви та україноцентричних ієрархів УПЦ МП за крісло її предстоятеля Володимира, яке той може звільнити з огляду на поважний вік. Цим самим пояснюють раптову появу інформації про візит Кірілла в Чорнобиль. Бо ще два тижні тому було повідомлено, що очільник РПЦ справді відвідає Україну, але зовсім з іншого приводу: він мав ушанувати своїм приїздом, митрополита Харківського й Богодухівського Никодима, найстарішого з підлеглих, з нагоди його 90-річчя. В «PR-апараті» РПЦ, вочевидь, вчасно зрозуміли, що душпастирський візит із нагоди найбільшої в історії техногенної катастрофи справить ефектніше враження.

КОРОТКО

Червоний прапор пролетів

Верховна Рада не прийняла законопроекти про вивішування на День Перемоги червоних прапорів поруч із державними. Раніше рішення про використання «копії Прапора Перемоги» в заходах 9 Травня ухвалили міськради Одеси, Житомира та Севастополя.

Гнів проти РФ

З 17 квітня в усьому світі розпочалися акції під посольствами РФ проти утисків українців у Росії. 18 квітня такий захід відбувся й у Києві.

Нова прописка для Мазепи

Міська влада шести міст: Калуша, Хмельницького, Львова, Тернополя, Білої Церкви та Івано-Франківська – готова розмістити в себе пам'ятник Іванові Мазепі. Полтавська облрада від його встановлення відмовилася. Наразі він знаходиться на подвір'ї київського комбінату «Художник».

Мінус три школи у Донецьку

Міська влада Донецька таки вдалася до закриття навчальних закладів. Припинили своє існування три школи: українська, двомовна та російська.

Береговий, Янукович і скандал

Вікенд президента в рідному місті зіпсував скандал навколо презентації в Єнакієвому Техноленду (музею), співзасновників якого (в тому числі іноземців) затримала міліція. Натомість це не завадило безпрецедентно за масштабами відзначити 90-річчя найдорожчого для президента космонавта Берегового (саме він сприяв кар'єрному зростанню майбутнього глави держави з двома судимостями).

Нова криза – з Китаю...

За прогнозами The New York Times, високий рівень інфляції на тлі інтенсивного зростання економіки Китаю може спричинити нову фінансову кризу. За інформацією видання, офіційний Пекін приховує правдиву інформацію про реальний стан економіки КНР.

...чи з США

Standard & Poor's понизило прогноз суверенного рейтингу США на максимально можливі рівні AAA зі «стабільного» до «негативного». Перегляд прогнозу спровокувала нездатність тамтешніх конгресменів вирішити бюджетні проблеми країни, державний борг якої вже сягнув \$14,25 трлн (згідно із законодавством він не може перевищувати \$14,29 трлн).

Найбрудніша столиця Європи

Київ посів останнє (30-те) місце в екологічному рейтингу європейських столиць. «Найзеленішим» містом Європи визнано Копенгаген, за ним ідуть Стокгольм та Осло.

«Цілісність Росії – це міф»

Колишній полковник КДБ Олег Гордієвскій про події на Близькому Сході, тандем Путіна – Медведєва та втрачений шанс України

Спілкувався
Олександр Народецький,
Лондон

У розпал холодної війни він був одним із головних агентів Заходу в СРСР. Як зізнається сам, порушити присягу його спонукала жорстока розправа над Празькою весною 1968 року в Чехословаччині. Незважаючи на загибель свого близького друга Александра Літвіненка, Олег Гордієвскій залишається непримиримим опонентом Кремля.

У. Т.: Як сталося, що події на Близькому Сході були цілковито несподіванкою для ЄС, США, НАТО? Чому розвідки найсильніших країн світу прогледіли наростання невдоволення народів правлячими режими?

– Не думаю, що прогледіли. Я знаю багатьох працівників англійської розвідки, спеціалістів по арабських країнах. До речі, попередній начальник розвідки Великої Британії був найбільшим знавцем саме Близького Сходу. Тож традиція щодо арабських країн в англійській розвідці дуже сильна. Сильніша, ніж російська, американська, китайська чи будь-яка європейська. І резиденти, звісно, все повідомляли їй, гадаю, розуміли, що назриває в цих країнах. Але до донесень, вочевидь, не прислухалися. Таких прикладів, коли не довіряють думці резидентів, в історії будь-якої розвідки цілком достатньо. Тому говорити, що прогледіли, ми не можемо, адже не знаємо, про що вони писали, відомо лише, що ніякої реакції на це не було. Принаймні явної. На мій погляд, у цих країнах усе відбувалося вельми спонтанно. А два-три працівники розвідки просто не могли у цьому зв'язку мати реального впливу. Те, що За-

хід там щось робив, – газетні домисли.

У. Т.: Але розпад СРСР і демократичні «кольорові» революції також заскочили Захід зненацька. Із чим це пов'язано? Проблеми методу, недостатньої компетенції, різниці культур?

– Коли 1985 року мене захопив КДБ і я втік до Великої Британії, у Foreign Office (зовнішньополітичне відомство Сполученого Королівства. – Ред.) мене запитували, що діється в Радянському Союзі. Я пояснював, що відбувається поступовий розпад країни і що триватиме він ще 10–20 років. Мої слова сприйняли з великою недовірою, але виявилось, що я мав рацію. Хоча й помилюся на кілька років. А в східноєвропейських країнах узагалі все було на видноті. У Польщі назривало велике невдоволення владою, і про нього всі знали; в Угорщині було збройне повстання народу проти радянської тиранії; Чехословаччина почала перебудову ще 1968 року, щоправда, її Радянський Союз задавив танками. Згадані держави весь час боролися за своє визволення, за демократичні зміни. Люди, які це моніторили, все знали. І я про це казав ще 1981-го. Так ось, розвідка мені вірила, а МЗСники – ні. Мовляв, не бачимо жодних явних ознак. У вас в СРСР усе добре, погляньте, яка Москва чистенька стала. Я заперечував: чистенька, бо прибрали до Олімпійських ігор, а так усе розвалюється. Корупція зростає. Брак продовольства і товарів неймовірний. Їх не вистачає навіть у Москві. А в провінції взагалі незрозуміло, як люди живуть. Тому несподіванки не було: знали, але не хотіли вірити очевидному.

НА МЕЖІ

У. Т.: Країни Заходу вже реально втрутилися у громадян-

ську війну в Лівії. Враховуючи досвід Афганістану та Іраку, до якої межі вони дозволять собі дійти?

– Це складне запитання. Тому що і піти не можна, і встрявати не можна більше ніж... Це як валіза без ручки. Вони втрутилися тільки літаками і вертольотами, а далі що? Думаю, і Британія, і особливо

ПУТІН – МОНСТР, ЯКИЙ МЕДВЕДЄВА ЗАДАВИТЬ, ВІН ПРАКТИЧНО КОНТРОЛЮЄ ВСЕ

Франція, та й Італія теж доведуть справу до кінця в Лівії. Доб'ються, що Каддафі піде. Можливо, мине кілька місяців, і вони бомбитимуть його резиденцію, тобто робитимуть те, чого не роблять зараз.

У. Т.: Як, на вашу думку, поводитиметься Захід, якщо Каддафі все ж відвоює владу?

БІОГРАФІЧНА НОТА

Олег Гордієвскій, колишній полковник Першого головного управління КДБ СРСР (розвідка).

1938 рік – народився в Москві.

1962 рік – закінчив Московський державний інститут міжнародних відносин і пішов на службу в КДБ.

1970–1972 роки – служба в Москві в центральному апараті розвідувального управління КДБ.

1972–1978 роки – під прикриттям працівника консульського відділу Посольства СРСР у Данії служив офіцером розвідки, заступником резидента, резидентом КДБ.

У 1974 році був завербований британською службою розвідки MI-6 (Military Intelligence)

1978–1982 роки – служба в Москві в центральному апараті розвідувального управління КДБ.

1982–1985 рік – офіцер розвідки у Посольстві СРСР у Великій Британії, згодом резидент КДБ.

У 1985 році потрапив під підозру КДБ, його викликали до Москви, допитали і залишили під домашнім арештом.

20 липня 1985 року – за допомогою британської розвідки втік із СРСР.

14 листопада 1985 року – «за зраду Батьківщині» заочно засуджений до смертної кари. Вирок досі не скасований.

2007 рік – за служіння безпеці Сполученого Королівства посвячений в орден Святого Михаїла і Святого Георгія королевою Великої Британії Єлизаветою II. Живе у Великій Британії.

– Таке, звісно, теж може бути. Тоді Захід оголосить Лівії повну блокаду, бойкот на всіх рівнях: і на транспортному, і на нафтовому, і на дипломатичному. Лівія досить довгий час перебувала в цілковитій ізоляції, і Захід чудово обходився без її нафти.

У. Т.: Чи можуть нинішні події на Близькому Сході та Півночі Африки призвести до світової війни?

– Ні. Ні. Ні. Ці країни доволі маленькі й усі різні. І вони, кожна окремо, не становлять великої проблеми для Заходу. Тільки одна держава велика й тому може викликати побоювання – Єгипет, але, схоже, там усе поступово втихомирюється. Через Єгипет ніякої війни не буде. І в інших країнах, наприклад Ємені, навіть Сирії, теж нічого особливого не відбуватиметься.

У. Т.: Чи може хтось стояти за виявами народного гніву? Інакше кажучи, кому це вигідно?

– У всіх країнах різні групи, різні сили, багато демократичного елемента. Не існує такого руху, який усе це інспірував би. Просто відбувається розвиток, історичний рух цих країн. Теорії змови немає. Таке поняття є тільки в радянських політологів.

У. Т.: Тобто секретні служби в цьому участі не брали?

– Звісно, ні. Це неможливо. Секретні служби дуже маленькі й не мають такої влади, такого значення. Візьмімо, наприклад, Сирію. Там резидентура англійська – дві особи, американська – десять. Що вони можуть зробити? Приміром, в американців там ще 20 агентів, але це ж просто люди, у них свої клопоти... Уявити, що всі народні рухи, всі революції інспіровані розвідкою, було б смішно.

РЕЙТИНГ РОЗВІДОК

У. Т.: Росія не раз давала зрозуміти, що ФСБ контролює світ. Наскільки це відповідає істині? Чи не видають бажане за дійсне?

– Росія – сильна держава, і розвідка її така сама. У різних країнах російської резиден-

тури не по 10 осіб, а по 30. А зараз у РФ і агентури більше, і грошей, щоб їй платити. Вона може тепер мати певну силу, але куди її скеровувати? Питання дуже складне. Утім, хай там як, а руку на пульсі подій у світі тримає все ж американська розвідка. Вона все знає, в неї багато грошей і хороша агентура у багатьох країнах. Але навіть їй не під силу контролювати і направляти події у світі – це нереально. Що вже казати про Росію...

У. Т.: Тобто Москва не може впливати на що-небудь у світі?

– Вона має локальний вплив на владу в Латвії, Україні й хоче впливати на Грузію, але поки що не виходить. Тобто її інтерес здебільшого на пострадянському терені. А увияти, що Росія може якимось чином визначати події в Ємені чи Єгипті, абсолютно неможливо.

У. Т.: Розвідка якої країни, на вашу думку, сьогодні найефективніша: США, Великої Британії, Ізраїлю, Китаю?

– Звісно, як і було завжди, найсильніша розвідка американська. Нещодавно в США мене запросили на обід у службу NSA (National Security Agency – Головне відомство безпеки при президентові США. – Ред.). Вона перехоплює всі сигнали, читає всю світову кореспонденцію, зокрема й шифровану. Це величезний обсяг, величезний продукт. Допомогає Великій Британії, Канаді, Новій Зеландії та Австралії. Я кажу їй начальників: «Ваша розвідка, напевно, найдорожча». А той відповідає: «Зауважте, що наша служба не на першому місці, ми дуже дорогі, дуже великі, у нас дуже багато співробітників, але перша розвідка за витратами держави – це космічна. А загалом у Штатах 11 розвідслужб. Вони добувають такий обсяг інформації, з яким ніхто не може зрівнятися. Власне кажучи, американська розвідка – оплот безпеки в усьому світі й правильної політики Заходу. Це стосується тих країн, які беруть у ній активну участь: Німеччини, Британії, Франції, менше – Італії, Австралії, Нової Зеландії, Канади. Тож розвідка США з 11

службами – величезна сила. І вона справді все знає. Що стосується Ізраїлю, то там вирішують лише свої проблеми, а Китай, хоча він і виходить на передові позиції в економіці, взагалі тут ні при чому – зовсім не втручається у внутрішні справи інших країн. Для нього це, можна сказати, принцип. Там є тільки досить потужна економічна, технологічна розвідка.

У. Т.: Що ви можете сказати про WikiLeaks? Зокрема, щодо цінності інформації, яку він викидає в інтернет?

– Усе це дурниці. Говорили, писали, що WikiLeaks може підірвати повагу до американської дипломатичної служби. Але вона така сильна, а опубліковані телеграми такі нецікаві, що взагалі нічого не сталося. Вважайте, що цього чинника немає. Фактично він не відіграє ніякої ролі. Особливо тепер, коли спала вся ця хвиля.

«ОТ МОСКВИ ДО САМИХ ДО ОКРАІН»

У. Т.: Неприкрита конфронтація Путіна і Медведєва, про яку ми можемо робити висновки за їхніми публічними висловлюваннями, – це реальний розпад тандему й боротьба за перемогу на майбутніх виборах?

– Думаю, це своєрідні медведєвські провокації. Він розуміє, що його час, його президентство добігають кінця, і хоче показати себе людиною незалежною та прогресивною. Але нічого з цього не вийде, тому що Путін – монстр, який його задавить, він практично контролює все. За російськими традиціями президентові мають підпорядковуватися ФСБ, армія, МВС і МЗС, а Медведєв нічого цього не має. Путін – нахаба, бо забрав собі армію, спецслужби, МВС і залишив нинішнього главу держави поза будь-якою реальною владою. Звісно, той може робити заяви, погрожувати прем'єрові пальчиком, але це нічого не означає.

У. Т.: Яким ви бачите майбутнє Росії?

– Цілісність Росії – це взагалі міф. Поки що регіони досить ефективно керуються з Москви, ну й нафтодоларів ви-

ЕТАПИ «БОЛЬШОГО ПУТІ»

- 1917 рік – ВНК
- 1922 рік – ГПУ в складі НКВС
- 1923 рік – ОГЯУ
- 1934 рік – Гудб у складі НКВС
- 1941 рік – НКДБ
- 1946 рік – МДБ
- 1947 рік – зовнішньою розвідкою керує Комітет інформації
- 1953 рік – МВС
- 1954 рік – КДБ
- 1995 рік – ФСБ Росії

стачить ще років на 20. А далі... Надто вже багато проблем, і не тільки демографічних. Річ у тім, що хоч вони й кажуть, що РФ – це демократична країна, що КДБ немає, але там усе залишилося, як раніше, там дотримуються всіх традицій і СРСР, і КДБ.

У. Т.: Чи є в Росії шанси «перетравити» Україну? Адже саме до поступової інкорпорації Кремль підштовхує нині Януковича, а Захід, схоже, не готовий «воювати» за Україну.

– Захід, звісно ж, не воюватиме за Україну. Там вистачає своїх клопотів. Для нього дуже важливий той чинник, що більшість у вас проголосувала за Януковича. З нинішнім керівництвом Україна – безперспективна територія для Заходу. Нічого хорошого тут на нього не чекає. Ви прогавили свій шанс. На жаль. Певна річ, на Заході все знають: посольства і роз-

УКРАЇНА – ГОЛОВНИЙ ОБ'ЄКТ УВАГИ КРЕМЛЯ, БО ВОНА ВЕЛИЧЕЗНА ТА ЕКОНОМІЧНО ПОТУЖНА

відка доповідають про витівки та проникнення Росії. Ваша держава може стати якщо не фактичною частиною РФ, то автономною в її складі. Україна – головний об'єкт уваги Кремля, бо вона величезна, економічно потужна. Тому дуже важлива для Росії. Єдиний спосіб для вас переломити ситуацію – об-

ПРАВДА ПРО КДБ

Олег Гордієвський написав низку книжок про операції, внутрішню структуру та методи КДБ, а також про терористичну та підривну діяльність СРСР у світі, зокрема: «КДБ. Історія зовнішньополітичних операцій від Леніна до Горбачова», Крістофер Ендрю, Олег Гордієвський (1990). «Більше наказів із центру: секретні документи про глобальні операції КДБ у 1975–1985 роках», Крістофер Ендрю, Олег Гордієвський (1992). «Завдання товариша Крючкова: секретні документи про закордонні операції КДБ у 1975–1985 роках», Крістофер Ендрю, Олег Гордієвський (1994). «Наступна зупинка – розстріл», мемуари Олега Гордієвського (1995)

НА ТЕРЕЗАХ ХОЛОДНОЇ ВІЙНИ

Олегу Гордієвському приписують ключовий внесок у запобігання ядерному удару 1983 року в критичний період холодної війни: дізнавшись від Гордієвського, що керівництво Радянського Союзу трактує вчення НАТО Able Archer 83 як підготовку Заходу до ядерного удару на СРСР, Британія і США змінили параметри навчання, щоб заспокоїти Кремль.

рати нового керівника з європейським мисленням. Тоді Захід допоможе Україні, втягне її в загальний ринок, в загальноєвропейське співтовариство, зміцняться зв'язки з НАТО.

У. Т.: Які плани Росії щодо інших пострадянських країн? Вона хоче їх поглинути?

– Узбекистан, Казахстан, Вірменія дуже лояльні, вони й без цього під РФ. А Азербайджан не фактор. Грузія – невеликий фактор, хоча страшенно дратує Путіна. Але грузини м'якші, тримаються, вони не русифікуватимуться. Реальнішим є проникнення російського капіталу та розвідки в країни Балтії. Тому що вони маленькі, слабкі й там є кого підкупити.

У. Т.: А хто такі Александр Лебедєв та Роман Абрамовіч – олігархи, які забезпечили собі на випадок проблем із російським керівництвом «запасний аеродром» у Великій Британії, чи п'ята колона Кремля?

– Ні, вони не тягнуть на п'яту колону. Лебедєв... мені взагалі незрозуміло, що це за людина. Тут його спочатку побоювалися. Але коли почали читати його газети, то побачили, що ніякої проросійської пропаганди в них немає, дізналися, що в нього свої проблеми з урядом РФ, тому й залишили в спокої. Я читаю його видання: там нічого не пишуть негативного про Росію, але й позитивного також. Тобто вплив Лебедєва незначний. Як і його газет, їх мало хто читає. Evening Standart та Independent просто повільно вмирають. А Абрамовіч – дуже багата людина. Він вигідний, інакше кажучи, як джерело коштів: дає великі гроші ФСБ та уряду Росії. І, звичайно, фінансово підтримує російські інституції в Лондоні: посольство, культуру тощо. Не більше.

У. Т.: Він фінансує якісь делікатні операції секретних спецслужб чи щось подібне?

– Не думаю, тому що служби не розповідають людям, таким як Абрамовіч, про свої операції. Вони просто його оббирають. Стягують, так би мовити, якусь данину. І це дуже допомагає їм, наприклад, щоб оплачувати агентуру. ■

ЗАРУЧНИКИ ВЛАСНОЇ ТЕОРІЇ ЗМОВИ

Понад 10 книжок, що були перекладені й видані у 27 країнах, численні публікації в періодиці... Олег Гордієвській не приховує, що їх мета – розвіяти міф про всемогутність радянських, а тепер уже й російських спецслужб. Так, вони чимало зусиль та грошей витратили на підготовку й роботу резидентури, проте їхня діяльність не справляла великого впливу на геополітичні події у світі. Головною причиною низького ККД радянської розвідки Гордієвській вважає її ідеологічну зашореність та параноїдальну віру в теорію змови, що була вигадана в кабінетах Луб'янки. Перечитавши його праці, можна дійти висновку, що відносно «успішними» операції КДБ виявлялися тільки у слабких країнах і впродовж нетривалого часу. Зазвичай це були інформаційні маніпулятивні кампанії, ідеологічні диверсії, спрямовані на дестабілізацію ситуації в тій чи тій державі. **Тиждень пропонує уривки із книжки: «КДБ. Історія зовнішньополітичних операцій від Леніна до Горбачова», Крістофер Ендрю, Олег Гордієвській (1990).**

Подібно до того як КДБ, а під його впливом і радянська пропаганда демонізували в минулому ЦРУ, нині в СРСР наявна тенденція до демонізації КДБ. Хай би який величезний і розгалужений був КДБ, він аж ніяк не всемогутній і цілком досяжний для розуміння. Не слід перебільшувати те, що вже досить зловісне. (...)

Радянська розвідницька діяльність (масштаб, методи, спрямованість), бувши важливою частиною зовнішньої політики СРСР, завжди відображала характер режиму та його внутрішню політику. Демократичну зовнішню політику може проводити тільки демократична держава. (...)

У травні 1972-го відбувся перший за всю історію візит американського президента в СРСР. З'явилися і воля, й бажання об'єднати зусилля й запобігти ядерному Армагеддону. (...) Вотергейтський скандал серпня 1974 року й відхід Ніксона породили нудьгу та підозрілість. Головний резидент КДБ у Вашингтоні Дмитрій Якушкін був переконаний, що «падіння Ніксона сталося зовсім не через вибух громадського обурення, а внаслідок змови ворогів розрядки». (...) Головними ворогами вважали сіоністів, а також «американський військово-промисловий комплекс», який таким чином намагався відвернути скорочення витрат на озброєння. Така інтерпретація вотергейтської кризи випливала із глибокого незрозуміння як у Кремлі, так і в КДБ американської політичної системи і способу життя. (...) Звиклі до централізованої влади й командної економіки, більшість офіцерів КДБ та радянських дипломатів навіть уявити собі не могли, яким чином США зуміли досягнути такого високого рівня продуктивності праці й технічної досконалості за настільки незначного державного регулювання. Це незрозуміння звичайно заповнювали теорією змови. (...)

Невдовзі після обрання Картер одержав лист від Андрія Сахарова, дисидента й лауреата Нобелівської премії миру 1975 року. Він просив Картера сприяти кампанії за дотримання прав людини в СРСР. На обурення Кремля й КДБ Картер оприлюднив зміст листа й відповів на нього. Невдовзі він прийняв у Білому домі радянського дисидента Владіміра Буковського. Центр помилково

розцінив кампанію Картера за права людини як спробу зміцнити становище США на наступному раунді переговорів зі стратегічних озброєнь. Служба А КДБ (активні дії) надавала величезного значення кампанії Картера за права людини. У відповідь вона покваліфікувала звинувати США в порушенні прав у себе вдома. (...)

Низка процесів над борцями за права людини в СРСР, що відбулися 1978 року, викликала цілу серію офіційних заяв від керівництва США. КДБ завдав удару у відповідь, спробувавши пов'язати діяльність єврейського дисидента Анатолія Щаранського з ЦРУ. Щаранському присудили 10 років позбавлення волі за підробним звинуваченням у передачі секретної інформації американському журналістові. Хоча КДБ власноруч сфабрикував цю справу, він примудрився сам себе переконати в тому, що в ЦРУ за допомогою Білого дому було підготовано спеціальну змову для маніпуляції кампаніями за права людини в СРСР. Навіть в епоху гласності громико продовжував наполягати, що ця кампанія була невід'ємною частиною американської «ідеологічної диверсії» проти СРСР. (...)

Одним із наслідків розриву Кремля із Сада-том стала чимдалі більша підтримка Організації визволення Палестини (ОВП). (...) Хоч КДБ й не був головним постачальником близькосхідних терористів, він не стояв від тероризму осторонь. (...) Центр добре знав, що декотрі з борців за свободу в його Балашихинському осередку були справжніми або ж потенційними терористами. Від агентів ОВП було відомо, що деякі терористичні акції підготували спільно із сирійськими, лівійськими й ще деякими посольствами в Москві та інших столицях східноєвропейських держав. У радянському й кубинському навічальних таборах проходив підготовку й Ільіч Рамірес Санчес, відомий також як Карлос Шкал, син венесуельського мільонера, який у результаті став найвідомішим терористом 1970-х – 1980-х років. Він працював як на групі ОВП, що відкололися, так і на полковника Каддафі з Лівії. 1975 року Карлос очолював групу палестинських і німецьких терористів, які викрали міністрів країн-членів ОПЕК у Відні, й одержав за них величезний викуп від Ірану й Саудівської Аравії.

СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ ЖУРНАЛ

Передплатний індекс 99319

**НІКОЛИ ЩЕ ПЕРЕДПЛАТА
НЕ БУЛА ТАКОЮ ПРОСТОЮ
ТА ЗРУЧНОЮ!**

Ви маєте можливість отримувати журнал вже наступного тижня після передплати, не чекаючи початку чергового місяця

ПАТРІОТИЗМ?

НЕЗАЛЕЖНІСТЬ?

ДЕМОКРАТІЯ?

**ВІДВЕРТО
ПРО КРАЇНУ**

РЕДАКЦІЙНА ПЕРЕДПЛАТА

Лише скориставшись редакційною передплатою, Ви маєте можливість отримувати журнал вже наступного тижня після оплати.

Оплатіть квитанцію в будь-якому банку й повідомте її номер та адресу доставки:

- зателефонувавши на номер +38 (067) 407 1096 (виклик буде скинуто, після чого ми Вам передзвонимо)
 - або надіславши копію сплаченої квитанції факсом +38 (044) 351 1301
 - чи електронною поштою peredplata@tyzhden.ua
 - чи звичайною поштою на адресу: 03067, м. Київ, а/с 2.
- Редакція «Український тиждень», відділ передплати

Вартість редакційної передплати:

I півріччя 2011 р.

- 1 міс. – 30 грн
- 2 міс. – 60 грн

II півріччя 2011 р.

- 1 міс. – 45 грн
- 3 міс. – 135 грн
- 6 міс. – 270 грн

ОНЛАЙН-ПЕРЕДПЛАТА – швидко, зручно та надійно на сайті portmone.com

ПОШТА для тих, хто віддає перевагу передплаті через Укрпошту, індекс нашого журналу – 99319.

повідомлення	отримувач платежу	ТОВ «Український тиждень»	26009000022321	35392656
			поточний рахунок отримувача	код отримувача
	назва установи банку			300023
				МФО банку
	ПАТ «УКРСОЦБАНК»			
	Прізвище, ім'я та по батькові платника			
Адреса платника, телефон				
	вид платежу: за передплату на журнал «Український ТИЖДЕНЬ»			
	період:			
касир				сума, грн
	платник (підпис)			
квитанція	отримувач платежу	ТОВ «Український тиждень»	26009000022321	35392656
			поточний рахунок отримувача	код отримувача
	назва установи банку			300023
				МФО банку
	ПАТ «УКРСОЦБАНК»			
	Прізвище, ім'я та по батькові платника			
Адреса платника, телефон				
	вид платежу: за передплату на журнал «Український ТИЖДЕНЬ»			
	період:			
касир				сума, грн
	платник (підпис)			

За детальною інформацією звертайтеся за тел. (044) 351-13-00.
Менеджер з передплати Ірина Приліпко
peredplata@tyzhden.ua

Провокатори

Природа антиукраїнських провокацій

Автор:
Сергій
Грбовський

10 квітня в Польщі десятки тисяч людей вийшли на вулиці вшанувати перші роковини смерті президента Леха Качинського і тих 95 поляків, які загинули разом із ним в авіакатастрофі під Смоленськом торік. Демонстранти у Варшаві заповнили площу перед президентським палацом і вулицю Krakowskie Przedmieście, яка веде від Placu Zamkowego до Nowego Świata, тримаючи транспаранти й виголошуючи гасла проти чинного польського уряду та його прокремлівської політики.

Але ні провідні польські, ні міжнародні ЗМІ – за всієї своєї багато разів декларованої безсторонності й неупередженості – не дали об'єктивної оцінки масштабів цієї акції.

Чому? З якого дива вільні мас-медіа світу раптом почали чинити ледь не по-советськи? Чим загрожувала правда про цю варшавську маніфестацію Європі та Америці, а також певним силам у самій Польщі? Для багатьох загибель Качинського та його однодумців у катастрофі насправді, попри удавані емоції, стала полегшенням. І для Польщі з її західними партнерами, і для Варшави з Москвою (немає жодних перешкод у відносинах між Росією та Польщею), і для всього Євросоюзу з Кремлем. Одне слово, Качинський – власне, брати Качинські – та його «патріотично-архаїчна» політична сила заважали й заважають сьогодні надто багатьом. Їм створили (зокрема, й у польських ЗМІ) якнайгіршу репутацію. Відтак відверта брехня чи недомовки в мас-медіа стосовно варшавської маніфестації 10 квітня – це відгомін такої загальної настанови. Мовляв,

не може бути великої кількості поляків, які проміняли б грошові вигоди від дружби з Москвою/Газпромом на якісь там національну честь, гордість, самоповагу та інший старий мотлох (як називають усе це деякі польські постмодерністи). Геть увесь отой психічно нездоровий печерний антикомунізм та анахронічний націоналізм, слава майбутньому, в якому ми житимемо, не обтяжені поняттями «нація», «історична правда», «злочини тоталітаризму», «патріотизм» тощо – житимемо спокійно і весело (усе це теж пишуть у Польщі ті, хто волів би, щоби демонстрації так званих політичних маргіналів 10 квітня узагалі не було).

На жаль, у сучасному світі все ще можна, всупереч засадам, на яких цей світ зріс і стоїть, вибудувати цілу систему брехні та замовчування стосовно того, що є небажаним, незручним або не-

зрозумілим. І якщо такий підхід діє навіть щодо Польщі, яка є членом НАТО та ЄС, шостою за економічною потугою країною Об'єднаної Європи, активною учасницею інтеграційних процесів та оплотом свободи слова Центрально-Східної Європи, то що вже казати про інших. І передусім про нашу країну, яку послідовно відштовхують від Європи, супроводжуючи це збайдужінням до українців як недорікуватої та фактично неповноцінної нації.

Бо ж системи, які діють усупереч загальній логіці історичного прогресу, не виникають самі, не з'являються спонтанно. Вони є наслідком чіткої цілком усвідомлених (цілераціональних, як кажуть філософи) зусиль, хоча й постають на певному об'єктивному ґрунті, передусім неучтва, надмірних амбіцій та розумових лінощів загальнонаціонального масштабу.

Утім, там, де є дія, можлива й протидія. Та передусім слід визначити, якою буде та дія, що має на меті деконструкцію і деструкцію об'єктивних процесів.

Нічого нестандартного в ній немає (зрештою, московські спецслужби насправді інтелектуально не такі вже й потужні, вони використовують напрацьовані шаблони) – представити українські демократичні й патріотичні сили, власне, всю опозицію, крім, так би мовити, реєстрової, себто дозволеної владою, як неонацистів, різунів, антисемітів та ворогів прогресу. Звинувачення стандартні, їхня основа закладена ще в 1920-х роках, потім додалися певні новації під час Другої світової війни; схожі карти розіграні й проти покійного президента Качинського та нинішньої польської опозиції. При цьому одночасно здійснюються й провокації з метою викликати різку та не завжди стриману реакцію з боку

**ВЛАДА НАМАГАЄТЬСЯ
ПРЕДСТАВИТИ УКРАЇНСЬКУ
ОПОЗИЦІЮ ЯК НЕОНАЦИСТІВ,
РІЗУНІВ, АНТИСЕМІТІВ
ТА ВОРОГІВ ПРОГРЕСУ**

опозиції всередині України, й ідеологічна обробка певних регіонів та верств населення в потрібному руслі, й максимально гучні акції європейського масштабу.

Ось, приміром, нещодавно в Парижі відбувся круглий стіл на тему «Зростання правонаціоналістичної погрози на Україні як тенденція європейської політики». У ньому разом із делегатами від нашої держави брали участь представники аж 28 країн Європи. Учасники заходу дійшли висновку: вся Європа переживає сплеск ідеології правого екстремізму, але особливе занепокоєння викликає становище в Україні.

Чому? Виявляється, за словами голови Харківської облдержадміністрації Михайла Добкіна, саме в нашій країні «радикальні націоналістичні організації відкрито виступають за героїзацію нацистських пособників, закликають до перегляду підсумків Другої світової війни». А за словами народного депутата Вадима Колесніченка, партія «Свобода» та інші націоналістичні організації відкрито підбурюють до вигнання з країни всіх неукраїнців. Інший регіонал Олександр Фельдман закликав колег із Європи підтримати зусилля українських парламентаріїв щодо посилення покарань за пропаганду неонацистських поглядів в Україні. Ще один нардеп Олег Царьов представив учасникам дискусії видану Антифашистським форумом України брошуру «Цитатник українського націоналіста». У ній зібрані, як заявив Царьов, екстремістські висловлювання Шухевича, Бандери, Тягнибока, Тимошенка, Ющенка; вона буде надіслана поштою всім країнам Євросоюзу.

А незадовго перед цим у тому самому Парижі відбувся європейський єврейський форум, на якому Віктор Янукович був відзначений нагородами за послідовну боротьбу проти героїзації фашизму. За півроку до цього учасник обох згаданих акцій Олександр Фельдман заявив, що нинішнього українського президента підтримують єврейські організації Америки.

Додамо до цього недавній виступ депутата-акордеоніста Яна Табачника, який не тільки звинуватив 85% журналістів у тому, що вони є лакеями, а ще й запустив у своїй телепрограмі «Честь имею пригласить» політичний кліп, у якому, зокрема, в стилістиці 2004 року ототожнено націоналізм із нацизмом та використано відповідного штибу відеоряд: факельна хода з нагоди вшанування Бандери раптом перетворюється на ходу солдатів нацистської Німеччини, а сам фіорер несподівано починає говорити українською мовою, закликає перейти Дніпро й заповнити вулиці Донецька...

Список таких провокацій можна продовжувати далі й далі (чого лише варта діяльність іншого Табачника – Дмитра), але й без того зрозумілий задум режисерів та виконавців. Оскільки протестний рух в Україні (чи радше друга фаза Помаранчевої революції) неминуче матиме антиолігархічний характер, слід підстрахуватися вже зараз, створивши в частині наших співвітчизників та європейців неадекватне бачення й розуміння того, що відбуватиметься на їхніх очах. Олігархів слід представити як цивілізованих великих бізнесменів, благодійників і спонсорів. Демократів же належить показати як радикалів, націоналістів – як неонацистів, борців із антиукраїнством – як антисемітів, ну а Віктора Федоровича Януковича – як антифашиста України № 1, прихильника багатопартійної де-

мократії та свободи слова, доброго й чесного, хоча в чомусь, можливо, і недосконалого політика, чий помисли спрямовані до Європи...

Якщо врахувати, скільки в Європі завжди було «корисних ідіотів», якими вмело маніпулювали Ленін і Сталін, Брежнев і Путін, а на додачу до них продажних політиків та журналістів (особливо в останні «постмодерні», а насправді позбавлені орієнтирів доброчесності чверть століття), то окреслене вище завдання не є таким уже й фантастичним. А коли все назване ще й помножити на незнання про Україну, притаманне абсолютній більшості навіть відносно освічених західноєвропейців, то воно ще більше полегшується. Якщо вже про Польщу вдалося пустити таку туфту, то чом би не спробувати демонізувати Україну? Не всю, а саме ту, яка вважає себе вільнолюбною й українською (не за етнічною, ясна річ, бо серед «землячків» завжди вистачало «дядьків отечества чужого», а за національною ознакою)?

Бо ж хто, крім європейських «корисних ідіотів» і куплених журналістів та політиків, може повестися на виступи доповідачів круглого столу,

одні з яких самі постійно виголошують ідеї російського націонал-соціалізму, а інші «женуть пургу», як кажуть росіяни? Адже, скажімо, перегляд результатів Другої світової війни 20 років тому вже

ХТО, КРІМ ЄВРОПЕЙСЬКИХ «КОРИСНИХ ІДІОТІВ» ПОВЕДЕТЬСЯ НА ВИСТУПИ ДОПОВІДАЧІВ, ОДНІ З ЯКИХ ВИГОЛОШУЮТЬ ІДЕЇ РОСІЙСЬКОГО НАЦІОНАЛ-СОЦІАЛІЗМУ, А ІНШІ «ЖЕНУТЬ ПУРГУ»

здійснила Велика Історія – де він міститься на карті світу, той «великий і могутній Союзетський Союз»? І де поділ Німеччини на зони окупації, передбачений державами-переможцями? І де силоміць зліплені тоді єдино, всупереч волі народів, Чехословаччина та Югославія? Та це не хвилює тих, хто прагне за будь-яку ціну зіграти на випередження: голвне – якнайбільше словесної половини і хамства. А якщо хтось із українських громадян поведеться на численні провокації, то взагалі добре, можна буде всіх обурених, приміром, діями обох Табачників скопом оголосити антисемітами. А далі роздувати цю тему по всій Європі...

Тож висновок, як на мене, водночас і простий, і складний. Простий у тому сенсі, що є й час, й інтелектуальні ресурси, й об'єктивні підстави для того, щоб пошити в дурні творців новітніх зарізяцьких міфів про українську опозицію. Складний, бо дуже сумнівно, щоб нинішня розчахнута і млява опозиція виявилася здатна на конструктивні, цілераціональні дії зі знешкодження спроб дискредитації її самої та всього українського. Якщо ж таких дій не станеться, то не слід дивуватися, якщо сотні тисяч чи навіть мільйони людей вийдуть на майдани, а світові ЗМІ розповідатимуть, що то не надто численні маргінали й радикали намагаються зірвати реформи прагматика Януковича і всіх Табачників. ■

Уявні та реальні загрози

Автор:
**Сергій
Згурець,**
спеціально
для Тижня

Незабаром в Україні з'явиться нова Воєнна доктрина. Уряд схвалив її проект, пропонує міністром оборони, без жодних змін та зауважень. Найближчим часом цей епохальний документ за підписом прем'єра буде подано секретарю РНБО на розгляд на засіданні Радбезу і в разі остаточного схвалення буде введено в дію указом президента.

Словосполученням «воєнна доктрина» прийнято називати офіційно затверджений документ, що концентровано відображає погляди конкретної держави на питання війни. Доктрини потрібні, щоб офіційно задекларувати, як, з ким і з якого приводу держава буде змушена воювати і як оборонятиметься. Усі вони, по суті, тимчасові. Щоб оточення сприймало цей документ серйозно, зазвичай його осучаснюють з інтервалом п'ять – сім років. Приводом для доктринальної модернізації, як правило, слугує стрибок у науково-технічному прогресі, який тягне за собою й зміну способів ве-

дення війни. Ще один привід – принципові зміни у військово-політичній орієнтації тієї чи іншої держави. На жаль, в Україні саме це є основним аргументом для зміни Воєнної доктрини.

Наша держава за свою новітню історію затвердила дві воєнні доктрини. Першу, позаблокову, від 1993 року – одразу після розпаду СРСР. То була «найзубастіша» доктрина, оскільки вона вимагала від армії надійного захисту в усіх напрямках. «Якщо буквально дотримуватися її вимог, то треба було по периметру кордонів держави зробити окопи, сісти туди всьому населенню й оборонятися», – казали самі міністри оборони. Другу Воєнну доктрину України ухвалили влітку 2004-го. Її затвердив своїм указом тодішній Верховний Головнокомандувач, президент України Леонід Кучма. Від початку документ визначав курс на повноправне членство нашої країни в НАТО та ЄС. Ці альянси оцінювались як гаранті безпеки і стабільності в Європі. Але вже за місяць Леонід Данилович без будь-яких пояс-

нень знову ж таки своїм же указом вилучив із доктрини слова про те, що Україна «готується до повноправного членства в цих організаціях». А його наступник Віктор Ющенко у квітні 2005-го підписав указ, яким передбачалося повернути в текст Воєнної доктрини положення про «проведення політики євроатлантичної інтеграції, кінцевою метою якої є вступ до НАТО».

Орієнтири, які фіксуються в доктринах, передусім українські важливі для військового керівництва та решти інституцій, залучених до процесу з нудною назвою «оборонне планування». На основі вимог доктрини розробляються нові або уточнюються наявні державні програми реформування Збройних сил, визначаються оптимальні структури й арсенали, необхідний обсяг ресурсів тощо. Простіше кажучи, армія «заточується» під боротьбу із загрозами сучасного етапу, сформульованими в документі. Повсякчас змінюючи орієнтири, процес буде, гроші витрачатимуться, ось тільки результату не буде...

Ми вдячні Вам за увагу до нашого видання. Сподіваємося, Ви задоволені нашою роботою, поділяєте наші думки та позицію. Адже кожне число «Українського тижня» – це актуальні новини, оперативна аналітика, публіцистика українських і європейських інтелектуалів, ексклюзивні інтерв'ю, журналістські розслідування, історичні розвідки та останні культурні тенденції. Маємо надію, що Ви підтримуєте наше прагнення зробити Україну кращою.

На жаль, з 20 травня ми змушені підвищити роздрібні ціни. Редакційна політика «Українського тижня» не передбачає розміщення на шпальтах журналу замовних матеріалів на платній основі. Передплата й роздрібний продаж – основні джерела фінансування нашого видання.

Пропонуємо Вам передплатити «Український тиждень» й отримувати свіжі номери журналу в півтора раза дешевше, ніж купуючи в роздріб.

***ПЕРЕДПЛАТИТИ НАШЕ ВИДАННЯ ДУЖЕ ПРОСТО.**

Ви маєте можливість обрати зручний для Вас спосіб швидкої передплати:

1. На сайті журналу, сплативши картою Visa чи MasterCard або за системою PayPal чи Portmone – <http://tyzhden.ua/Virtual/Subscription/>
2. Замовивши передплату телефоном: (067) 407 10 96 (з 9:00 до 18:00, оператор скине Ваш виклик та перетелефонує).
3. У відділенні Укрпошти за індексом 99319.
4. Сплативши за наведеними нижче реквізитами у будь-якому банку та повідомивши адресу доставки за телефоном (067) 407 10 96 (з 9:00 до 18:00, оператор скине Ваш виклик та перетелефонує).

РЕКВІЗИТИ ТА ЦІНИ:

ТОВ «Український тиждень»

ПОТОЧНИЙ РАХУНОК ОТРИМУВАЧА:

26009000022321

КОД ОТРИМУВАЧА: 35392656

НАЗВА УСТАНОВИ БАНКУ:

ПАТ «Укрсоцбанк»

МФО БАНКУ: 300023

ВИД ПЛАТЕЖУ: передплата журналу «Український тиждень»

ВАРТІСТЬ ПЕРЕДПЛАТИ:

I півріччя 2011 р.

за 1 міс. – 30 грн

за 2 міс. – 60 грн

II півріччя 2011 р.

за 1 міс. – 45 грн

за 2 міс. – 90 грн

за 3 міс. – 135 грн

за 4 міс. – 180 грн

за 5 міс. – 225 грн

за 6 міс. – 270 грн

Увага! «Український тиждень» гарантує переадресацію доставки видання у разі Вашого переїзду. Просто попередьте нас за три тижні, зателефонувавши на номер +38 (067) 407 10 96 (call-back), і Ви вчасно отримаєте свій номер «Українського тижня» на нову адресу.

Тиждень
український | www.tyzhden.ua

У третій Воєнній доктрині, яку ось-ось має підписати нинішній Верховний Головнокомандувач Віктор Янукович, зазначено, що документ «...має оборонний характер. Україна не вважає жодну державу (коаліцію держав) своїм воєнним противником, але вважатиме потенційним противником державу (коаліцію держав), дії або наміри якої матимуть ознаки застосування воєнної сили проти України». Головна концептуальна особливість нової доктрини – повернення до ідеї позаблоковості. А отже, зовнішні загрози значною мірою мають компенсуватися лише власними силами та можливостями. При цьому гарантії безпеки, які містить Будапештський меморандум з ядерного роззброєння, що згадуються в документі, не більш ніж політичні побажання.

Що все це означає для України в нинішньому часовому проміжку? Дві попередні програми реформування Збройних сил, попри витрачені час і кошти, боездатної армії так і не створили. Й тут треба визнати, що грошей на військові реформи справді виділялося менше, ніж від початку планувалося. А заяв крайніх за зрив довгострокових програм у нас шукати не прийнято, де-факто сьогодні в Україні ми маємо армію, в якій якість намагаються компенсувати кількістю особового складу та техніки. Проте без особливого успіху. Приреченість і хибність такого підходу стають дедалі очевиднішими.

Новий документ поставити перед військовим керівництвом амбітніші завдання, ніж раніше. Лінійна відповідь генералів прогнозована: «На їх виконання потрібно значно більше грошей. Дайте – зробимо». Але прогнозні показники витрат України на потреби оборони на найближчі п'ять років, затверджені тим самим Кабміном, який без особливих сумнівів прийняв нову Воєнну доктрину, смішніші, ніж усі зовнішні загрози, прописані в новій доктрині. ■

них коштів вистачатиме лише на життя армії в казармі й обмежений ремонт безповоротно застарілої техніки. «Ножиці» нових доктринальних орієнтирів і можливості армії щодо їх виконання будуть ще більшими. За таких умов сенсу в новій Воєнній доктрині, хай там як майстерно прописаний це документ, немає. Вона буде придатна лише для стрясування повітря й розмахування паперами перед обличчям противника – чи то зовнішнього, чи то внутрішнього... До речі, доктрина містить вельми небезпечне положення. До загроз національній безпеці зараховують, серед іншого, «спроби дискредитувати владу». Тобто за такого підходу Збройні сили можна буде використовувати проти власного народу.

Виникає питання: «Що робити?» Потрібно визнати, що в нинішніх реаліях – вкрай обмежені фінансові можливості країни і вельми слабкий науково-технічний запас міцності для переозброєння – лінійне переформатування армії в її теперішньому вигляді під «позаблокові» (розширені) завдання в середньостроковій перспективі вже неможливе. А отже, найближчим часом гостро стане питання про нову оборонну реформу. Щоб за неї братися, треба мати чітке бачення її ходу та результатів. І зуміти пояснити це самій армії та суспільству, а також домогтися розуміння та підтримки необхідності майбутніх рішень, зокрема й політичних. Це в ідеалі.

Самі військові вже готують черговий документ, який так і називається: «Державна програма реформування Збройних сил на період 2012–2017 років». Але єдності в розумінні оптимального обличчя майбутніх ЗСУ насправді немає. Як і впевненості, що нова програма справді приведе армію до помітного всім результату, а не погрузне в процесі, як дві попередні. Ось ці внутрішні виклики в короткостроковій перспективі значно актуальніші, ніж усі зовнішні загрози, прописані в новій доктрині. ■

День неспроможності

Ратифікація «харківських угод» продемонструвала, що в Україні немає ані відповідальної влади, ані дієздатної опозиції

Автор:
Віктор Замятін

Великдень і пов'язані з ним передчуття, приготування й надії зачмарили чи то річницю, чи то роковини однієї з подій, що ознаменували початок президентського терміну Віктора Януковича. Йдеться про так звані «харківські угоди», які президенти України та Росії підписали в Харкові 21 квітня 2010-го. А 27 квітня того самого року Верховна Рада України і Державна дума Російської Федерації у єдиному пориві, майже в цілковитій відповідності до естетики вже призабутого радянського минулого благополучно їх ратифікували. Головне, що містили ці документи, – продовження терміну базування Чорноморського флоту Росії на території України на 25 років після закінчення дії угоди від 1997-го в обмін на ефемерну знижку в ціні на газ. Їх ратифікації не змогли завадити ані здоровий глузд, ані опозиція.

Про здоровий глузд згадано даремно: нині, за рік дії угод, уже чимало публіки, так чи інакше пов'язаної з правлячою в Україні політичною силою, вголос заявляє, що очікування не справдилися. Що Росія зовсім не зупинилася, а, навпаки, намагається відібрати в наших олігархів (не кажучи вже про Українську державу) «кровне», тобто і ласі шматочки власності, і фінансово-матеріальні потоки.

Оскільки «харківські угоди» стали першими в історії сучасної України офіційним підтвердженням того, що інтереси національної безпеки, власного суверенітету і можливих перспектив її керманічі легко міняють на цяцьку, виникає абсолютно справедливе й цілком риторичне питання: а про що ж ви думали рік тому? Невже вірили, що Путіна і його команду можна буде задовольнити якимись там угодами щодо флоту? Таким наївним не раз рекомендовано добре вивчити історію

президентства Лукашенка. Там є дуже багато вельми цікавих сторінок.

А загалом за рік, що минув від «харківських угод», маємо констатувати кілька не надто приємних речей.

Перше – це те, що нація, яка вже народилася, все ще не спроможна робити осмислений вибір і йде за кліше-обіцянками. «Харківські угоди» ілюструють, як влада, котра говорить з власним народом за допомогою таких кліше і не відчуває відповідальності перед ним, може пожертвувати національними інтересами в обмін на непевні «вигоди».

Друге – ніякого поліпшення відносин із Росією немає. Навпаки, є шантаж, тиск, погрози. Це наслідок того, що не лише президент Янукович, а й уся Україна впритул наблизилися до ролі заручника великих російських ігор. А заручників ніхто не сприймає рівними собі.

Третє – кількість українців, які щиро підтримують «харківські угоди», цілком природно, не лише не зросла, а й істотно зменшилася.

Четверте – договір між урядами України та Росії від 1997 року про розподіл радянського Чорноморського флоту і базування російського флоту на території України не втратив чинності, його не скасовано належним чином. А відтак 2017-го ЧФ усе-таки зобов'язаний кудись піти. Якщо в наших можновладців, звісно, не забракне вміння і волі домогтися цього.

Нарешті, останнє. Перипетії навколо ратифікації «харківських угод» довели, що в нас все ще немає жодної відповідальної політичної партії, орієнтованої на сучасний демократичний європейський розвиток суспільства, а отже, немає українського уряду та українського парламенту, а також опозиції. Якщо так, то «харківські угоди» були одним із симптомів кризи, якою може супроводжуватися процес смерті пострадянської України з одночасним народженням її в якійсь іншій якості. Принаймні хотілося б у це вірити. ■

Рік без ОПОЗИЦІЇ

Команда Януковича великою мірою тримається на слабкості опозиції

Автор:
Андрій Дуда

Напередодні інавгурації Януковича здавалося, що новій владі не позаздриш із такою опозицією. Лідери з упізнаними обличчями, добрі організаційні структури, широка мережа спонсорів. Уже 16 березня 2010 року в парламенті було створено протимошенківську Об'єднану парламентську опозицію, робилися спроби створювати Всеукраїнський комітет порятунку. Але опозиція для Партії регіонів виявилася не така страшна, як її малювали.

ГАНЕБНИЙ ВІВТОРОК

Моментом істини стало 27 квітня 2010 року, коли парламентська опозиція відносно легко дозволила Партії регіонів і підконтрольним коаліції фракціям ратифікувати угоду з Росією про продовження базування Чорноморському флоту в Україні. Це стало її «ганебним вівторком». По-перше, контрольована ПР коаліція дала лише 220 голосів за ратифікацію, решта 15 – на совісті депутатів саме «опозиції»: 9 від БЮТ, 7 від НУ – НС (насамперед «Народної самооборони» Юрія Луценка). По-друге, опозиція не спромоглася навіть зірвати голосування 27 квітня 2010 року. Того дня в сесійному залі мало бути запалено вісім димових шашок, але запалили лише дві: нашоукраїнець Парубій і луценківець Гримчак. Шість шашок від БЮТ так і не спрацювали... По-третє, і це головне, опозиційні сили не спромоглися мобілізувати прихильників. Кілька тисяч людей біля Верховної Ради – явно неадекватна реакція на подію історичного значення.

Голосування по Чорноморському флоту стало яскравим виявом деградації української опозиції і демонстрацією про-

блем, які накопичилися за минулі роки й нині підбивають здатність опозиційних сил до ефективних дій.

МІНИ ПІД ОПОЗИЦІЄЮ

Коли стали відомі результати президентських виборів-2010, деякі оглядачі сподівалися, що в умовах політичної конкуренції різкі повороти (на кшталт «харківських угод») будуть неможливими (тодішня Конституція не вимагала після зміни глави держави негайної відставки прем'єра Юлії Тимошенко).

Однак вибухнули перші міни: відсутність ідеологічної основи парламентської коаліції (навколо Тимошенко) й опортуністичність депутатів, які перебували у списках БЮТ і НУ – НС лише завдяки їхній близькості до влади (попередньої). Тож чергове перебігання на бік переможців Володимира Литвина і міграція «тушок» поклали

діяльність мінімальна, її роль у формуванні списків практично непомітна, і підстав для «втягання» політиків у партійний організм, що утруднило б міжфракційне перебігання, небагато. Як наслідок – якщо в квітні 2010 року у фракції БЮТ було 154 депутати, то сьогодні – лише 105. Як мінімум на 10% зменшилася кількість активних членів «БЮТ-Батьківщини» в регіонах.

На це хворий не лише БЮТ. Відсутність «роботи над помилками» як преамбули партійного оновлення – ознака всіх політичних середовищ опозиції.

За останній рік не проявив себе як опозиційна політсила, наприклад, «Фронт змін» Арсенія Яценюка. Хоча, за заданими різними джерел, партія очистилася від російських «технолоґів», які практично загубили президентську кампанію Арсенія, йому і нині бракує чіткості ідеології та рішучості в діях. Деякі ініціативи політсили були досить цікавими. Зокрема, щодо формування органів самоорганізації населення. Однак вони залишилися здебільшого нереалізованим починанням. Млявість «Фронт змін» і дивакувата поведінка її керівництва у певних знакових випадках (як-от одноосібне відзначення Дня Соборності) дають опонентам підстави говорити про лояльність ФЗ до влади. Хоча партія покращила рейтинг, подальше зростання обмежується зазначеними факторами. А якщо під час імовірних активних виступів опозиції чи в контексті виборчої кампанії «Фронт» знову намагатиметься відсидітись у окопах, втрати прихильників будуть неминучими.

До речі, про вічний сюжет «об'єднання опозиції». Глобального об'єднання, вочевидь, не вийде. У країні, де рейтинг влади становить менш як 30%, в опозиції до неї перебувають

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ДЕПУТАТІВ-ЗРАДНИКІВ В ОПОЗИЦІЙНИХ ПАРТІЯХ ЛЕЖИТЬ НА ЇХНЬОМУ КЕРІВНИЦТВІ

край існуванню так званої коаліції демократичних сил та уряду Тимошенко.

Відповідальність за депутатів-зрадників в опозиційних партіях великою мірою лежить на їхньому керівництві. Ні в БЮТ, ні в НУ – НС не гребували підбирати випадкових людей за певні винагороди чи з інших міркувань. Понад те, в обох блоках нехтували роботою з членами фракцій, залученням їх до конкретної діяльності, яка прив'язувала б до команди.

Тут спрацювала ще одна міна. Українські партії здебільшого існують для того, щоб їхнє керівництво перемогло на виборах. Тож поточна міжвиборча

надто різні суспільні групи, щоб заганяти їх у прихильники однієї сили.

Натомість серед партій, які поділяють практично тотожні ідеологічні принципи і змагаються за один сегмент виборців, роздрібненість викликає подив. Тут раз у раз спрацьовує міна, якій уже чимало століть: кожен «гетьманчик» із рейтингом у межах 1–2% не полишає надії всіх перехитрити й очолити політсилу, яка орієнтується на правочентристський електорат. Ідеться про партії, які ділять спадщину «Нашої України» часів її розквіту. Ця боротьба забирає весь час, енергію та ресурси, які значно зменшилися. Відтак навіть проведені акції затьмарюються в новинах черговими скандалами і конфліктами у їхньому середовищі. Тому вплив на владу з цього флангу мінімальний. Навпаки, влада може маніпулювати лідерами різних партій, обіцяючи підтримати їх у боротьбі з собі подібними.

Тим часом у патріотичну нішу активно просувається ВО «Свобода», що набирає додаткові політичні бали. Але, згідно з внутрішньою інформацією, на сьогодні для її лідерів основне завдання не боротьба з режимом чи проросійськими силами, а потрапляння до парламенту. Розрахунок простий: навіть не пружуватися для пошуку ідеологічних формул, які б об'єднували всю Україну, якщо можна за рахунок експлуатації націоналістичних ідеологем 1930–1950-х років мобілізувати електорат Західної України й пройти до парламенту? Виборців на Галичині, Буковині та Волині понад 6 млн (17% електорату України). На цьому полі реально подолати бар'єр у 3%, 4% чи 5%, плекаючи імідж «єдиної націоналістичної сили». Однак такий розрахунок об'єктивно задовольняє владу: апелюючи до «зростання націоналістичної загрози», вона може активізувати власних прихильників. Не дивно, що свободівців радо запрошують на всі політ-ток-шоу.

АНИ КРОКУ ВПЕРЕД

Наслідком детонації всіх зазначених мін є зведення діяльності опозиції до політичних заяв і коментарів, інтернет-активності

та нечисленних акцій «позначення протесту». Опозиція за цілий рік не має у своєму активі жодного політичного результату. Навіть відставка українофоба Табачника виявилася складним завданням, при тому що він «слабка ланка» влади, його статусу «дешевого клоуна» ніхто не скасовував, тому й шкодували б за ним недовго.

Неадекватною була реакція опозиції на результати місцевих виборів, де спостерігалися системні фальсифікації волевиявлення. Лише заявами реагує вона на антисоціальний характер «реформ». Замість того щоб організувати протести, намагалася «примазатися» до акцій, які влаштовували громадські об'єднання, як-от податковий Майдан.

Абсолютно не спрацював ще один ресурс української опозиції – депутати місцевих рад. Тут її бездіяльність особливо рельєфна порівняно з діями Партії регіонів у попередні роки. У 2006–2007-му ПР спромоглася на кілька кампаній у східних і південних регіонах з використанням ресурсу місцевих рад. Це, зокрема, висловлення невдоволення помаранчевим головам обласних і районних адміністрацій, відмова підконтрольних регіоналам рад делегувати повноваження ОДА й РДА, оголошення російської регіональною мовою тощо.

Опозиційні партії, за поодинокими винятками, не змогли застосувати навіть цей простий алгоритм. Навпаки, дії їхніх фракцій у місцевих радах характеризуються угодовством. Останній приклад – у Чернівцях більшість опозиціонерів підтримали ініціативу регіоналів щодо відставки меранерегіонала.

Якщо наступний рік буде таким, як минулий, нинішня українська опозиція ризикує «вимерти», як мамонти. Влада недарма активно заговорила про зміну виборчого законодавства. Дроблячи опозицію, підганяючи під себе правила виборів, дресируючи потенційних мажоритарників, регіонали потенційно можуть домогтися результату, який обернеться не більш як 15% представництвом опозиційних партій у парламенті. ■

Так би мовити, опозиції...

Попри численні заяви лідерів опозиційних партій про необхідність об'єднання, між ними точиться війна за право на звання найопозиційнішого. Оголошення про об'єднання виявляються або поспішними, або неправдивими. Тим часом рейтинг багатьох опозиційних сил залишається нижчим від прохідного бар'єра, а самі вони все ще переживають кризу ідентичності, ідей і неспроможності до дій.

«БЮТ-Батьківщина»

Наразі залишається найбільшою опозиційною в країні, хоча і втратила той кредит довіри, який мала напередодні президентських виборів 2010 року. На переконання політичних експертів, «білосерцеви» за відсутності гідної конкуренції будуть одним із ключових гравців на найближчих виборах. Однак основна проблема політсили пов'язана з її ж головним ресурсом – харизмою Юлії Тимошенко. Без неї ця сила приречена. Для покращення результату «БЮТ-Батьківщина» має навести лад у кадровій політиці та структурі управління, виробити чітку програму дій і розпочати її реалізацію на всіх рівнях.

Рейтинг підтримки*
19,7%

Юлія Тимошенко

БЮТ-БАТЬКІВЩИНА

«Фронт змін»

Прагне відвоювати в Тимошенко звання найопозиційнішої політсили. Причому для посилення власних позицій Яценюк намагається приєднати до себе кілька менших партій, які вийшли з «Нашої України». Про ведення переговорів щодо можливого об'єднання з «Фронтом змін» заявляли, зокрема, лідери УРП «Собор», «Громадянської позиції» та Європейської партії України. Проте поки що домовленостей не досягнуто. Стрімкому зростанню рейтингу перешкоджає пам'ять виборців про дивні метаморфози, які відбувалися з позицією Яценюка під час останньої президентської кампанії (зміна прозахідної риторики на євразійську), за твердженням експертів, під впливом російських політехнологів. Головною проблемою політсили залишаються ідеологічна невизначеність і брак конкретних дій, що дають підстави зараховувати її до «безпечної» для влади опозиції.

Рейтинг підтримки*
9,3%

Арсеній Яценюк

ФРОНТ ЗМІН

ВО «Свобода»

Популярність політсили значною мірою зростає завдяки проросійській риториці представників владної команди, яка породжує в багатьох громадян спротив і бажання рішучої відповіді, та бездіяльності БЮТ. Поділяють, що влада свідомо сприяє підвищенню рейтингу націоналістів, щоб на тлі «націоналістичної загрози» ліпити з Януковича поміркованого прихильника миру і стабільності. Одна з найбільших проблем «Свободи» – кадровий голод. Отримавши чимало кількості мандатів у місцевих радах, вона потребує економістів та інших фахівців, здатних виконувати обіцянки, а не схильних до мінливих пристрастей.

Рейтинг підтримки*
6,0%

Олег Тягнибок

ВО «СВОБОДА»

*За даними Соціологічної групи «Рейтинг», березень 2011 року (% тих, хто має намір взяти участь у голосуванні).

НЕ ПРАЦЮЄ

Без кардинальних змін «Батьківщина» Тимошенко ризикує повторити долю «Нашої України»

Автор:
Аліна
Пастухова

За даними соціологічних служб, понад 40% українців готові узяти участь в акціях протесту. Рівень довіри до влади стрімко падає (останнє опитування Центру Разумкова засвідчило, що президентство Януковича підтримують лише 16,6% громадян). Та навіть за таких «сприятливих обставин» рейтинг опозиційних сил зростає хіба що символічно. Натомість більшає очікуваних проголосувати проти всіх (за даними тієї самої організації, таких в Україні 15,2%; не брали б участі у виборах 11,2%), а заодно й тих, хто покладає надії на «вуличні» опозиційні рухи та об'єднання.

Такі суспільні настрої – виклик насамперед для політичної сили Юлії Тимошенко, яка має найвищий рейтинг в опозиційному таборі й зберігає шанси стати головною альтернативою владі на виборах.

Після зміни керівництва держави існували сподівання, що Тимошенко виявиться стримуючим фактором для багатьох суперечливих ініціатив білоблакитних. Однак провал спроби перешкодити ратифікації «харківських угод», а опісля рідне перебування Юлії Володимирівни поза владою показали: «машина БЮТ», яка здавалася невпинним творцем перемог, серйозно забуксувала.

ПІД ТИСКОМ

Сама Тимошенко й речники її політсили пов'язують відсутність результатів з одним чинником: мовляв, під тиском, який улаштувала нинішня влада, досягнення є власне збереження опозиції. Справді, лідерка БЮТ мало не щодня ходить до Генпрокуратури, а звинувачення влада вигадує одне за одним. Чимало представників білосердечної фракції перекинулись до іншого табору під загрозою хоч їхньому бізнесу, хоч бізнесу та/

або свободі рідних і близьких. Фактично серед великих підприємців, які підтримують політсилу, залишився тільки Костянтин Жеваго. На місцях бізнесменів змушують залишати партію, залякуючи перевіркою податкової, а бюджетникам обіцяють звільнення з роботи.

Утеча спонсорів швидко далася взнаки. Як стверджують самі бютівці, в партії не вистачає коштів. І з цієї причини замалим не вдвічі скорочено її апарат.

Опозиціонери практично позбавлені змоги представити результати своєї роботи. Згідно з дослідженнями Академії української преси та Інституту соціології НАНУ, які в лютому 2011-го моніторили вечірні випуски новин вітчизняних телеканалів, 84% часу там мали представники влади і лише 14% – опозиції.

У Верховній Раді в меншості відібрали право очолювати три комітети (бюджетний, регламентний та зі свободи слова), а також визначати в певні дні порядок денний сесії.

Однак зовнішній тиск не пояснює всіх проблем блоку Тимошенко. Ця сила вже була під тиском за Кучми. Тоді дійшло навіть до ув'язнення її очільниці в СІЗО. Однак це лише сприяло зростанню рейтингу ЮВТ. Понад те, порушуючи кримінальні справи проти неї, влада нині припустилася помилки: сама допомогла експрем'єрові привернути до себе увагу електорату й дала їй доступ до медіа. Проти переслідування Тимошенко висловлюються й західні країни та впливові організації, вважаючи його упередженням і тим самим ускладнюючи для влади й без того непросту ситуацію в міжнародних відносинах.

Тож основні причини проблем політсили Юлії Тимошенко таки не ззовні, а всередині неї.

ЗНЕВІРА В ПЕРСПЕКТИВАХ

Джерела, близькі до партії, вплив кадрів пов'язують не лише з репресіями влади, а й зі зневірою в перспективах лідерки політсили.

Харизма Тимошенко, яка доводила до відчаю опонентів, – зокрема й тим, що залишала її невразливою для критики, – має також зворотній бік. Без особистості Тимошенко її політична сила не має шансів. На це, власне, спрямований удар влади. Якщо очільницю засудять і вона не зможе брати участі у виборах, результат БЮТ може бути неконкурентним.

У БЮТ програма, стратегія, ідеологія – вторинні щодо особистості Тимошенко. Із програмою «Батьківщини» виборець наразі навіть не зможе ознайомитися: з офіційного сайту партії вона зникла. Чому, *Тижню* не змогли пояснити: начебто причина в тому, що до документа планують «вносити зміни». Але бувають випадки, коли лідерка сама не дуже знає, що робити, намагається «зловити хвилю» в настроях людей, утримати їхню увагу на довгій дистанції. Тоді «провисання» в організації стають найбільш очевидними, а на поверхню вириваються конфлікти в центрі й на місцях.

Серед «тушок» опинились і люди, особисто віддані Тимошенко, від котрих таких дій не очікували. Наприклад, фракцію залишив кум Юлії Володимирівни, нардеп Дмитро Ветвицький, колишній голова правління тимошенківських «Єдиних енергетичних систем».

Упродовж року в різних регіонах регулярно спалахували внутрішні конфлікти в місцевих організаціях політсили – і влада радо користується ними для дальшого компрометування опозиції.

У лютому начебто за антипартиїну діяльність було звільнено

голову одеської міської організації Дмитра Співака. Він запропонував власну версію причини відставки: конфлікт із головою обласної організації нардепом Олегом Рудковським, якого він звинуватив у використанні місцевого партосередку для реалізації власних бізнесових інтересів. Схоже протистояння мало місце в Житомирі, де нещодавно позбавили партквитка голову місцевої організації Миколу Савенка. Той своєю чергою заявив про кадрові війни в БЮТ напередодні парламентських виборів. Київська обласна організація взагалі замахнулася на Тимошенко: взимку там намагалися ініціювати виключення з «Батьківщини» її самої та близького соратника Олександра Турчинова для «очищення партії від корупційних політиків».

Кадрові війни показують глибину наявних проблем у політсилі Тимошенко. А заодно ставлять питання ефективності людей, які оточують лідерку партії і відповідають за основні напрямки, насамперед регіональний і кадровий.

КОЖЕН ПО СВОЄ

Беззмінним «другим номером» у Тимошенко є Олександр Турчинов. Традиційно кадри й парторганізації – на ньому. Тож структурний провал БЮТ після виборів, активне розростання конфліктів і неспроможність працювати в нових умовах – великою мірою його провина. Із цими негараздами джерела в БЮТ пов'язують охолодження стосунків між Тимошенко й Турчиновим, яке спостерігається останнім часом.

Джерела в оточенні Юлії Володимирівни й політики, які залишили її лави, описуючи схеми тінювого фінансування та кадрової політики БЮТ, стверджують, що всі вони зав'язані на Турчинові. Саме ці схеми сприяли тому, що в організації перевагу віддавали багатим на ресурси «попутникам», тоді як ідейних, активних, здатних і охочих працювати відсували чи зводили до ролі «гарматного м'яса».

Але навіть без цих свідчень проблема очевидна: «співчутливі» розбіглися, а корумпована ними партійна система досі не спромоглась ожити, нав'язати контакт із активною громадськістю, відновити спро-

можність і до генерування свіжих ідей, і до дії.

Традиційно близьким до Турчинова вважають екс-офіцера СБУ Андрія Кожем'якіна, який відповідає за безпеку БЮТ і його лідерки й, отже, фактично поділяє зі своєю патронесою відповідальність за стан організаційної структури.

Власне, проблемою внутрішньої безпеки, якої не тільки не передило, але сприяло найбільшче оточення, стало засилля навколо Тимошенко людей, котрі прагнули використати її для потрапляння у владу, збагачення, а то і проведення власних «спецоперацій». Так, тривалий час близьким до Тимошенко називали Андрія Портнова. Повідомлення ЗМІ про його рейдерське минуле та колишні юридичні витівки завдали лідерці чималих виборчих утрат. А після її програшу Портнов опинився в Адміністрації президента Януковича. На орбіти влади перейшли й інші одіозні фігури, раніше близькі до очільниці БЮТ. Із найбільш знакових варто назвати творців непрозорих схем у держзакупівлях Андрія Яценка та Сергія Осика, а також «латифундиста», колишнього члена СДПУ(о) Богдана Губського.

Утім, фундаментальною проблемою БЮТ є відсутність ідеологічної основи, що створювала б моральний стрижень політсили й не дозволяла обіймати чільні посади в ній потенційним «тушкам».

НОВІ НАДІЇ?

Тимошенко заявляє, що до лав її політсили за останній рік «приєдналося 40 тис. осіб, переважно представників середнього і малого бізнесу та інтелігенції». Почалась робота з «реформування регіональних партійних структур, які скоро мають очолити молоді лідери».

Активніше до реформування партії обіцяють узятися, коли з'явиться підписаний президентом закон про парламентські вибори і готуватися до електоральних перегонів можна буде з урахуванням нових викликів.

Але якщо чекати на остаточно версію цього закону, білосерцевим може забракнути часу, щоб привести партію в робочий стан раніше, ніж почнеться кампанія. ■

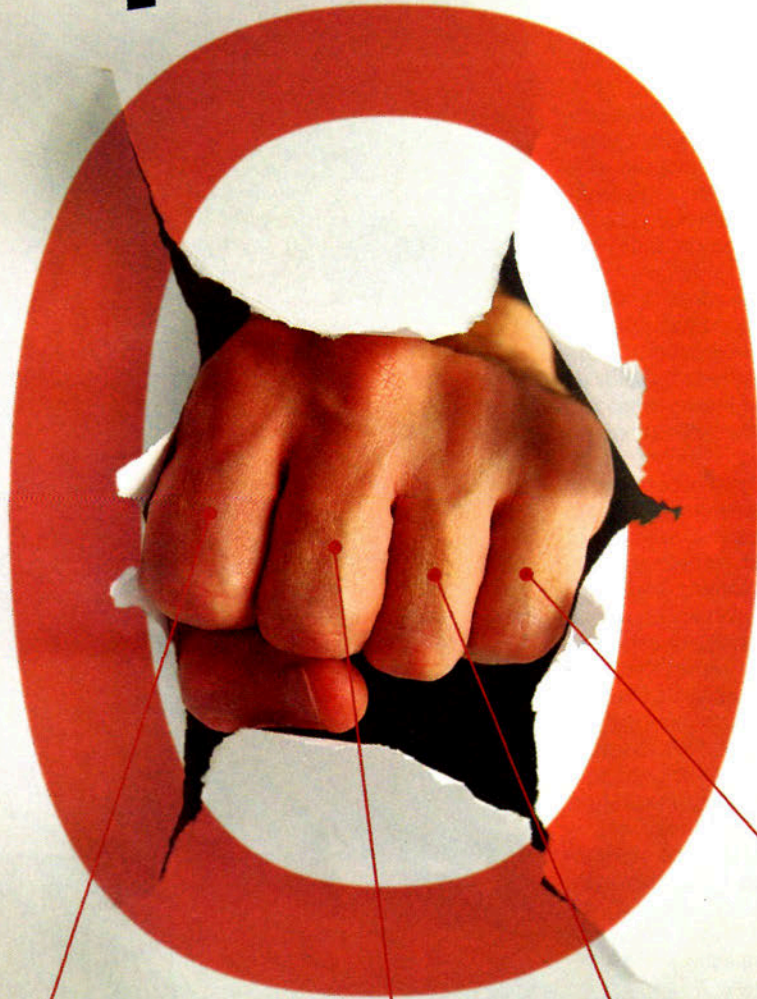
Уламки НУ – НС

Політсили, що входили до блоку «Наша Україна – Народна самооборона», який фактично припинив своє існування, шукають можливості залишитися в політиці після парламентських виборів 2012-го. Коли стало зрозуміло, що блоки партій можуть заборонити, їхні представники почали вести переговори про злиття в одну опозиційну політсилу. Так, лідер УНП Юрій Костенко повідомляв, що ініціює створення правої партії в межах іншої четвірки: «Нашої України», «За Україну!», Народного руху України та Української народної партії. Однак поки що всі ці ініціативи з об'єднання уламків НУ – НС залишаються на рівні заяв.

*За даними Соціологічної групи «Рейтинг», березень 2011 року (% тих, хто має намір взяти участь у голосуванні).

Що може

Політична опозиція є найбільш організованою формою вираження інтересів, альтернативних або протилежних владним. У демократичних суспільствах вона має змогу як доносити свою думку до виборців, так і впливати на кардинальні, найважливіші для суспільства ухвали влади. У більшості таких країн ці повноваження реалізуються через права парламентської опозиції, які є частиною прав парламентських фракцій. Водночас прийняття спеціального закону про опозицію не обов'язкове – частіше її повноваження буває відображено в системі правил вищого законодавчого органу. До 8 жовтня 2010 року в Регламенті Верховної Ради України існувала Глава 13 «Парламентська опозиція». Її скасувала провладна більшість, відтак меншість утратила низку можливостей. Зокрема, право на «дні опозиції» – сесійні дні, коли саме вона визначала порядок денний. Однак за нею залишилися права, гарантовані Конституцією. За продуманого використання вони дають змогу здійснювати тиск на владу й інформувати громадян про справжній стан справ у країні.

ПОЗИЦІЯ

Nota Bene

Усі ці засоби становлять чималий набір можливостей для активного опозиціонера й найкраще діють у поєднанні. Однак успішність їх застосування залежить від чіткого уявлення опозиції щодо своєї мети й намірів реалізовувати гасла на практиці, захищаючи громадян і протистоячи владі не для галочки, а прагнучи домогтися результату.

ПАРЛАМЕНТ

Права та повноваження

- Скликати позачергові сесії ВР (треба 150 підписів народців).
- Вимагати розгляду питання про відставку уряду (треба 150 підписів).
- Вимагати створення тимчасових слідчих комісій.
- Звертатися до Конституційного Суду щодо невідповідності Основному Законові актів органів влади (треба 45 підписів).
- Спрямувати до органів влади обов'язкові для відповіді депутатські запити і звернення (те саме стосується депутатів місцевих рад).
- Пропорційно чисельності фракцій отримувати посади в керівництві комітетів ВР (і використовувати їх для законного тиску на владу).
- Використовувати свої квоти на публікації в державних ЗМІ (те саме стосується депутатів місцевих рад).
- Подавати проекти законів на розгляд парламенту.
- Впливати на принципові державні рішення (насамперед, внесення змін до Конституції), що мають бути ухвалені конституційною більшістю голосів – тобто з урахуванням мандатів опозиції.

Інші методи впливу

У парламентській практиці багатьох держав і зокрема України, опозиція використовує блокування трибуни та інші способи фізичного перешкоджання ухваленню рішень більшістю як метод тиску на владу. Однак від 2010 року вітчизняна опозиція програвє в сутичках за трибуну краще підготовленим у цих справах провладним депутатам.

Можливості депутатів Верховної Ради

- Доступ до інформації органів влади.
 - Присутність на сесіях рад різних рівнів.
 - Фізичний доступ до органів виконавчої влади, місцевого самоврядування.
 - Безперешкодні зустрічі з виборцями (фактично в будь-якому приміщенні чи місці).
 - Взяття на поруки затриманих громадян.
- Ці та інші права, визначені в законодавстві про статус народного депутата України, дають змогу представникам парламентської опозиції активно впливати на діяльність влади; як мінімум звертати увагу суспільства на викликані порушення в її діях на всіх рівнях.

ПОЗА ПАРЛАМЕНТОМ

Опозиція працює із суспільством, мобілізуючи прихильників для тиску на владу, зокрема у такий спосіб:

- ведення інформаційних кампаній у ЗМІ, зовнішньої реклами, поширення просвітницької та агітаційної продукції;
- безпосереднього інформування громадян («від дверей до дверей», створення мереж, використання інтернет-спільнот і соціальних мереж);
- петиційних кампаній (збирання підписів, спрямування листів тощо);
- «точкових» заходів (пікетів, флешмобів тощо);
- масових заходів (з інформуванням про них місцевої влади).

Опозиція може співпрацювати із громадянськими рухами, надаючи їм підтримку й політичний захист. При цьому вона дістає ширший доступ до громадян і може використовувати засоби тиску, від котрих владі важче відмахнутися як від «політичних ігор».

Сорос під ліжком

Олександр Єфремов сказав дурість. Звичайну нафталінову дурість. Мовляв, Сорос разом із Березовським готують в Україні заворушення. Припущення, що народний депутат – параноїк (звісно, не в медичному, а в переносному сенсі) радянського зразка, який під кожним ліжком бачить підступи американських шпигунів, слід відкинути. Такі рецидиви переважно виникають у бідолах передпенсійного віку, які виховувалися на карикатурах у журналі «Крокодил» та фільмі «Помилка резидента». Щоправда, інколи параною демонструють молодші люди, яким нібито не було звідки набратися окопної свідомості. Так, нещодавно землячка та однопартійка Олександра Сергійовича щиро (не сумніваюся!) переконувала, що західна освіта розбещує українських журналістів і робить їх агентами ворожого впливу. Тобто комплекс остраху перед лукавими представниками міжнародного капіталу – річ доволі заразна, але зазвичай він усе ж таки проявляється в категорії населення з дещо меншими статками, ніж у нардепів від правлячої партії.

Щодо справжньої мотивації цікаве припущення висловив Олег Рибачук, хоча, як на мій смак, надто конспірологічне: нібито в такий спосіб другий ешелон регіоналів за підтримки російської ФСБ готується скинути «національного лідера» й заздалегідь виставляє димову завісу. Проте мені завжди здавалося цікавішим і кориснішим розглядати інформаційні викиди не з погляду їхнього безпосереднього змісту, а як ілюстрацію способу мислення автора. Коли ми когось звинувачуємо в злочині, то схильні приписувати цій людині власний хід думок, своє бачення проблем та їх

вирішення. Ментальність, яку яскраво ілюструє пан Єфремов, побудована на тотальній демонстративній недовірі до свободи людської волі й, навпаки, на вірі в універсальне всевладдя грошей. Ніхто не заперечує, люди піддаються маніпулюванню, а гроші – річ приємна й корисна, що здатна вирішити силу-силенну проблем. Та все ж є межа, якої ця публіка не бачить і не визнає, бо інакше довелось б переглянути деякі засадничі переконання. Зокрема, повірити, що Майдан неможливо ані придумати, ані зібрати за долари. Це ж треба було так налякатися, щоби досі, через п'ять років, у нічному кошмарі шукати винних у спонтанному викиді громадської гідності!

До речі, про Березовського, який нібито з руки годував помаранчевих лідерів. Це за словами са-

мого збіглого экс-олігарха. Еге ж, ви його тільки послухайте! Борис Абрамовіч – людина специфічна, дуже любить перебувати в центрі подій (байдуже яких), а якщо не виходить, то артистично вдавати причетність до них. Натомість вкрай неохоче розлучається з грошима, особливо зі своїми. Утім, тут він не оригінальний. Ще цікавіше з паном Соросом, з яким я особисто не маю честі бути знайомим. Щоправда, якось далекого 1992 року коштом його фонду мені пощастило пройти стажування на канадському телебаченні. З тієї групи із восьми журналістів, до речі, згодом вийшли два генеральних продюсери телеканалів, один продюсер документальних фільмів і троє телеведучих. У такий спосіб, за версією Олени Бондаренко, Сорос, мабуть, розкладав українське телебачення зсередини. Відтоді я з грошима благодійників не мав ніяких справ, але чимало чув про це від знайомих, які «підсіли» на іноземні гранти. Вони з ентузіазмом розповідали, що треба заповнити п'ятдесят аплікацій, принести десять резолюцій і п'ять рекомендацій, перш ніж отримати нещасних три тисячі, і, боронь Боже, в жодному разі не готівкою. Порядок не змінюється ніколи, бо інакше наступного дня благодійника візьмуть за дупу й звинуватять у відмиванні грошей, і ніяке місце в списку Forbes не врятує.

Пан Єфремов вірить, що якийсь американський, а не зimbabwe'ський мільярдер ось так просто може підкинути валізку доларів чи євро на революцію в іншій країні. (Боже мильон, навіщо?!!) Я розумію, коло спілкування нав'язує свої стереотипи. Власний досвід також. У такому разі, може, він чув, хто з його одно-

партійців із верхньої частини списку (не Forbes, а фракції ПР) справді робив пожертви на помаранчевий Майдан у 2004-му. Так-так, було, Олександр Сергійовичу! З яких міркувань – загадка. Мабуть, про всяк випадок, щоби не класти яйця в один кошик. Про один такий грант я напевне знаю, скільки й від кого. Мені відомо також, що кошти ті витратили не на збирання 500-тисячного натовпу (на два долари довго не померзнеш), а на оплату сцени, освітлення, звуку й біотуалетів.

Це не забобон, а цивілізаційна прірва. Між тими, хто вірить, що в Тунісі, Єгипті, Лівії, Сирії – в Україні також – люди виходять на вулиці за американські гроші, й тими, хто вірить у людську гідність. Ось і вся конспірологія... ■

Автор:
Юрій
Макаров,
Тиждень

МЕНТАЛЬНІСТЬ, ЯКУ ІЛЮСТРУЄ ПАН ЄФРЕМОВ, ПОБУДОВАНА НА ТОТАЛЬНІЙ НЕДОВІРІ ДО СВОБОДИ ЛЮДСЬКОЇ ВОЛІ, І НА ВІРІ В УНІВЕРСАЛЬНЕ ВСЕВЛАДДЯ ГРОШЕЙ

Чорна ді

Автор:
Богдан Буткевич

Від Чорнобильської трагедії нас відділяє вже 25 років, а постраждалих від неї стає чимдалі більше. Якщо на час розпаду СРСР статус ліквідаторів мали 198 тис. людей, то тепер їх уже 256 тис. Нині триває безпрецедентна торгівля цим статусом. Зараз щонайменше чверть ліквідаторів липові, проте отримують цілком реальні пенсії та пільги на суму 200 млн грн щороку. Чинovníки кажуть про необхідність перетворення Чорнобильської зони на музей, натомість замовчують, що туристам скоро не буде чого показувати. Бо все розкрадено, навіть забруднені радіацією техніку та будинки. За оцінками експертів, загальна вартість майна, тасмно вивезеного з території зони, сягає \$500 млн.

МАРОДЕРСТВО ПІД РАДІАЦІЄЮ

«Зону відчуження розкрали повністю! – стверджує експрацівник ЧАЕС Анатолій Колядін, голова Всеукраїнської спілки ліквідаторів-інвалідів «Чорнобиль-86». – Цей процес був глобальним. Майно, яке завозили для ліквідації, фактично не обраховували – його списали майже за нульовою вартістю. Воно спочатку було під охороною, та невдовзі його розтягли. Зазвичай це робили з відома керівництва. Наприклад, вивезено велику кількість ПБУ (пересувні будинки універсальні). Розграбовано й усе обладнання: насоси, електродвигуни, водонапірні башти тощо».

Розкрадали цілі населені пункти під фундамент. Розламали й вивезли по цеглинці вахтове селище Зелений Мис.

У Чорнобильській зоні зникають сотні мільйонів гривень платників податків

Така сама доля спіткала піонертабір «Казковий», у якому 1986 року жили працівники ЧАЕС та підрядних організацій. Пограбовано всі контрольно-пропускні пункти: Дідятки, Старі Соколи, Діброву.

Фотографії горезвісного кладовища забрудненої техніки в Старих Соколах з величезною кількістю вертольотів, БТР, вантажівок обійшли весь світ. Але останні п'ять-шість років туди припинили возити на екскурсії іноземців – соромно показувати сліди мародерства. З найбіль-

шого цвинтаря техніки вкрадено до 80% усього парку. Менші кладовища «розчинилися» без зайвого галасу.

«У Чорнобилі два двоповерхових будинки демонтувало підприємство «ЧорнобильІнтерІнформ» (Державне підприємство «Агентство інформації, міжнародного співробітництва та розвитку «ЧорнобильІнтерІнформ» засноване в 1987 році, належить до МНС. – Ред.), – стверджує один із працівників зони, який просив не називати його імені. – Будматеріали, що залишились,

ра

для чорнобильців. У 1990-х роках як гриби після дощу росли громадські організації та різноманітні «союзи чорнобильців», єдиною метою яких було отримання та перепродаж продуктів, медикаментів та інших цінностей, що надходили із Заходу. Деякі з цих контор успішно працюють і досі, навіть державою фінансуються – лише торік одержали 2,5 млн грн від Міністерства соціальної політики та Міністерства надзвичайних ситуацій.

ПСЕВДОЛІКВІДАТОРИ

Станом на 1 січня 2011 року статус постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи в Україні мають 2 210 605 людей. Держава постійно говорить про необхідність зменшення цього числа. Загалом через Чорнобиль пройшли як ліквідатори близько 650 тис. людей з усього колишнього СРСР. У 1991 році посвідчення ліквідаторів в незалежній Україні отримало 198 тис. осіб. У 2001-му їхня кількість збільшилася до 200 тис. Сьогодні, коли третина справжніх ліквідаторів вже на кладовищах, кількість «нотаріально завірених» сягнула 255 862 особи. Чому з року в рік їх стає більше?

Перші псевдоліквідатори почали з'являтися відразу після вибуху на четвертому енергоблоці. Хтось їхав у короткострокове – на кілька днів – відрядження в зону, лише опосередковано пов'язане з ліквідацією, і вже оформлював собі статус ліквідатора.

«У мене чимало знайомих голів колишніх райрад та сільських рад, які вибили статус ліквідатора і для себе, і для всієї своєї рідні, більшість якої навіть у гості до нього ніколи не приїздила, – пригадує Анатолій Колядін. – І все ж у радянські часи це не було загальним явищем, хоча, звичайно, хитрунів вистачало завжди й шпаринки також можна знайти завжди».

Посвідчення ліквідаторів спочатку видавали відомства, що відправляли своїх працівників до Чорнобиля. Наприклад, Міністерство енергетики – енергетикам, вугільне відомство – шахтарям, Міноборони – військовим тощо. Липові документи отримували ті, хто мав доступ до печатки підприємств,

що виконували якісь роботи на зоні, наукових інститутів, міністерств. Найпоширеніша схема – заднім числом підробляти таблиці про відрядження до ЧАЕС. Після чого людина іноді навіть без хабара оформляла інвалідність і статус чорнобильця. Проте точна кількість таких посвідчень невідома й до сьогодні.

«Дуже багато псевдочорнобильців, яким навіть нічим дорікнути, – каже ліквідатор Сергій Ковальський. – Наприклад, привіз якийсь шофер вантаж у Чорнобиль, не на АЕС, розвантажився, поїхав і відразу біжить оформляти собі відповідний статус. Юридично все гаразд: був у зоні, таблиці є. Проте з морально-етичного погляду ці люди є шахраями, а не ліквідаторами».

«Документи якраз не в порядку у багатьох реальних ліквідаторів, бо вони займалися порядком людей, а не збиранням папірців, – додає Анатолій

**\$450–500 МЛН –
ЩОНАЙМЕНШЕ СТІЛКИ
КОШТУВАЛИ
ЧОРНОБІЛЬСЬКЕ МАЙНО
ТА РУХОМИЙ СКЛАД,
РОЗТЯГНУТІ МАРОДЕРАМИ**

Колядін. – Привезли простого роботягу, заплатили гроші, потім неправильно оформили документи й відправили назад. Цим користувалися радянські органи влади, які в 60% випадків занижували в табелях дозу отриманої радіації. І тепер ця людина одержує не п'ятикратний розмір виплати, а в найкращому разі звичайну чорнобильську пенсію. І нічого вже не доведеш».

Звання ліквідатора дає право не тільки на підвищену пенсію, а на й пільги у веденні бізнесу, розмитненні товарів тощо. Цим фальшиві ліквідатори користуються сповна. Середній розмір їхньої пенсії – понад 1 тис. грн. Але якщо це ще й державний службовець, то йому нараховуватимуть утричі-четверо більше. За оцінками експертів, серед псевдоліквідаторів близько 90% – держслужбовці. Наприклад, такий статус дістали ко- муністичні гене-

ФОТО: ОЛЕКСАНДР ЧЕКМЕРЬОВ

Агентство потім використало для побудови свого офісу в Києві на Великій Житомирській, 28. І таких фактів безліч. Працівники зони чимало заробили на продажу будівельних матеріалів та брухту».

Усе, що виставлялося на продаж, дивним чином проходило експертизу рівня радіаційного забруднення – не визнавали безпечними хіба що об'єкти, які буквально світилися від радіації.

Йшла «наліво» й гуманітарна допомога, призначена

«СУВОРИЙ»
КОНТРОЛЬ.
Чимало
майна,
ураженого
радіацією,
було
розпродано

ФОТО: ОЛЕКСАНДР ЧЕКМЕРЬОВ

ральний прокурор Михайло Потєбенько й екс-спікер Верховної Ради Іван Плющ. Ці люди справді мали стосунок до ЧАЕС: Потєбенько як прокурор Київської області розслідував причини вибуху, а Плющ був під час трагедії першим заступником голови виконкому Київської облради. Тобто вони брали якусь участь у ліквідації Чорнобильської катастрофи, але не в умовах високої радіації, а в комфортних київських кабінетах.

За найскромнішими підрахунками, псевдоліквідаторів може бути близько 100 тис. осіб, тобто третина загальної кількості чорнобильців.

ТЕНДЕРНЕ «УКРИТТЯ»

Розкрадання самої ЧАЕС триває досі, щоправда, з урахуванням умов нового часу, в якого свої правила. Як стверджують джерела *Тижня*, нинішня система тендерів для обслуговування атомної електростанції та спорудження об'єкта «Укриття» побудована звичним для України способом, себто виграє конкурс можуть тільки ті, хто знайшов стежину до висо-

кого начальства. Зокрема, з 2008 року постійно перемагають у тендерах на ремонт і реконструкцію об'єктів ЧАЕС, а також постачання харчів фірми, засновниками яких є одна й та сама людина.

ЗА НАЙСКРОМНІШИМИ ПІДРАХУНКАМИ, ПСЕВДОЛІКВІДАТОРІВ МОЖЕ БУТИ БЛИЗЬКО 100 ТИС. ОСІБ – ТРЕТИНА ЗАГАЛЬНОЇ КІЛЬКОСТІ ЧОРНОБИЛЬЦІВ

Один із керівників ТОВ «ЮТЕМ», яке вже не одне десятиліття обслуговує ЧАЕС, на умовах анонімності розповів, що останні два роки чимало замовлень отримують дочірні підприємства російського

ЦІНА ПИТАННЯ

Тільки ЄБРР цього року збирається виділити щонайменше €125 млн на побудову об'єкта «Укриття». У 2009-му банк уже давав €135 млн. Наприкінці 2010-го Україна взяла зобов'язання щороку відраховувати \$104 млн у фонд «Укриття». 19 квітня країни-донори виділили на реалізацію чорнобильських проектів близько €550 млн.

монополіста «РосАтомСтрой». Особливо багато в 2010-му, після приходу до влади Віктора Януковича. За інформацією нашого джерела, дочірні підприємства виграють тендери, виставляючи нібито найнижчі ціни. Після чого вартість їхніх послуг збільшується щонайменше вдвічі. Надалі гроші прокручуються через «РосАтомСтрой», при цьому безпосередні роботи на станції виконують українські підприємства, те саме «ЮТЕМ», які, проте, отримують незначний відсоток коштів, сплачених за контрактом.

Охочі присмоктатися до чорнобильських грошей і західні компанії. Подейкують, що в бюджетах європейських корпорацій, які працюють на згаданих об'єктах, хабарі українським чиновникам прописуються окремою витратною статтею. У 2006 році у вітчизняний телебачення потрапило відео, на якому представник німецької фірми NUKEM, що будувала завод із утилізації твердих радіоактивних відходів ЧАЕС, пропонує хабар директорів станції. ■

ЖИВА ПРИП'ЯТЬ

тільки-но збудували місто і навіть ще не встигли його заселити а вже пророк Єремія плакав над ним як над давно спорожнілим «Плач Єремії». Григорій Чубай

Автор:
Інна
Завгородня

Фото:
Андрій
Ломакін

Прип'ять (4 лютого 1970 – 27 квітня 1986) – це не лише місто-привид зі спорожнілими квартирами, зупиненими стрілками годинників, загубленими м'якими іграшками, облущеними спортзалами та зарослими парками. Не тільки ряди покину-

тих фортепіано, мозаїка вибитих вікон, бетон, іржа, пліснява і трухлятина... А ще й люди, завдяки яким цей куточок України жив і які надавали йому сенсу. І які щороку відзначають день народження й роковини смерті вічно молодого міста, що є поки живі вони. ■

ТАМАРА ТА ЮРІЙ АКСЬОНОВИ (69 РОКІВ, 71 РІК, КИЇВ), ПЕНСІОНЕРИ

До Прип'яті ми переселилися 1975 року. Жилося нам чудово. Люди були молоді, дружні. До міста приїздили спеціалісти з-за кордону. Один чоловік з Угорщини сказав: «Це єдине місто, де я у свої 39 почувався старезним». Нам дуже подобалися міські свята. На них усі виходили. Ми з чоловіком через роботу попоїздили Радянським Союзом з одного місця до іншого, але такого надзвичайно дружного колективу, як на ЧАЕС, ніде не зустрічали. Ми й досі не втрачаємо контакту з прип'ятчанами, вони, як рідня. Де зустрінеш чорнобильців – це свої, рідні. Знайомих було густо, бо ж місто невелике. І хоча ми в Києві уже чверть століття, мені здається, ніби тут прожили мало, а в Прип'яті багато – такі насичені були ті роки.

Прип'ять дуже гарна. Нас із чоловіком після аварії послали працювати на Південноукраїнську АЕС. Люди з Южноукраїнська нам казали: «Ваше місто таке красиве, якби не радіація, ми погодилися б жити в ньому навіть зараз». Їхній директор якось зібрав нас і промовив: «Говоріть не про те, що у вас було, а про те, що є нині. А то в наших людей руки опускаються».

У нас не зникла любов до міста. Залишилося велике відчуття втрати. Таке враження, що там був наш дім. Він там і зараз... їздили до Прип'яті після аварії з екскурсією. Все одно тягне на батьківщину. Душевна рана. Біля нашого будинку верба розрослася – не зайти. Наш син також їздив туди, навідався у свою школу й натрапив на власний зошит із природознавства.

Прип'ять, 1 травня 1984 року.
Тамара – інженер відділу обслуговування Чорнобильської атомної, Юрій – працівник прип'ятського Південьтеплоенергомонтажу. За рік до аварії перейшов працювати на ЧАЕС

ЛЮДМИЛА БРІСКІНА (59 РОКІВ, КИЇВ), ВИКЛАДАЧКА АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Колега мого чоловіка, який працював у нічну зміну, повернувся й знепритомнів у вітальні. Але встиг сказати дружині, що дістав високу дозу радіації і що справа серйозна. Жажливо було, що не працювала автостанція, поїхати було годі. Залишити місто могли тільки ті, хто мав власні машини. Дехто з людей йшов зі страху лісом пішки, а це було дуже небезпечно через високий радіаційний рівень. Доба до евакуації здавалася вічністю – через невідомість. Потяги не ходили. Вночі мені зателефонувала знайома і сказала, що вранці 27 квітня буде єдиний рейс на Чернігів. Я відправила до батьків доньку з чоловіком (він був у відпустці), а сама залишилася. Працювала тоді завучем школи № 5 і відповідала за евакуацію П'ятого мікрорайону. Люди стояли на вулиці й чекали автобусів. Я бігала від будинку до будинку і просила бодай завести дітей до під'їздів. Ключі від школи передала військовим. Вони потім жили там під час ліквідації. Це було символічно.

Ураження радіацією викликає постійну втому. Звичні щоденні справи потребують великих зусиль. Після аварії хотілося жити гідно. У мене були всі дані, щоб отримати інвалідність, але мене це не приваблювало. Почалася боротьба за здоров'я, можливість працювати й розвиватися. Я стала практикувати холодне обливання за системою Іванова. За рік привела себе до ладу. Коли значно пізніше хвороба повернулася, зрозуміла: холодної води мало. Потрібне щось інше – йога.

Аварія на Фукусімі-1 через 25 років засвідчила, що на чорнобильських подіях не навчилися. Сформовано групу тих, хто добровільно пожертвує своїм здоров'ям або життям, щоб урятувати Японію. Ці люди знають, на що зважилися. Через Чорнобиль пройшло багато молоді, яка не знала, що на неї чекає. Я бачила, як вони жили в наметах на забрудненій території без засобів захисту. За 25 років Україна їх так і не оцінила.

Останній дзвоник у Прип'ятській школі № 1, 1979 рік.
Людмила працює вчителькою і випускає свій перший клас

ОЛЕКСАНДР СМІРНОВ (35 РОКІВ, КИЇВ), СКУЛЬПТОР

Я народився в Прип'яті. Коли був малим, мені здавалося, що це дуже старе місто, хоча насправді йому було трохи більше, ніж мені. Ми жили на околиці, через дорогу був ліс. Для хлопчаків це найкраще – залишки окопів, усіяні патрони, повно грибів та ягід. Поруч річка – ми постійно купалися. А ще було дуже багато будов, де ми проводили весь час, утікаючи від сторожів. У нашому дворі містився чудовий дитячий майданчик: величезна фортеця, корабель, пірати з дерева, гармати. Колись ми з друзями пішли під станцію з боку річки Прип'ять і знайшли там звалище старих протигазів. Де вони були доти, хто і як їх використовував, невідомо. Ми поначіпляли їх на себе й козирили в них.

Наприкінці квітня 1986 року було дуже спекотно. Я спав на балконі, прокинувся від гуркоту. Дивлюся на вулицю, а нею їдуть якісь машини, бронетранспортери, поливалки заповнюють піною місто, крокують військові. Тоді ж була холодна війна, тому майже в усіх дворах містилися бомбосховища, а в школах – агітки про те, як захищатися під час ядерного вибуху. Було дивне відчуття, ніби відбувається щось важливе, а що – ніхто ж не знав. Ми пішли до школи, дехто вже й на пляж вибірався, хтось на дачу поїхав. Я не розумію, чому від людей приховували те, що сталося. Адже станція розташована за три кілометри від міста, тож можна було піднятися на дах і на власні очі подивитися на розкарачений реактор. Того дня ми так і зробили й побачили все це. Я помічав щось подібне до спалахів, після яких в очах лишалися дивні кольорові відчуття. Але місто жило своїм життям.

Після евакуації я опинився в Одесі, у таборі «Молода гвардія», де пробув майже чотири місяці, не бачачи нікого з рідних. Це був не відпочинок, а справжня казарма. З мене робили, схоже, майбутнього космонавта, бо я опинився в «Зоряній» дружині. Коли мама приїхала, я ридав: забери мене звідси, більше не можу.

Прип'ять. Сашкові роки п'ять

ОЛЕКСАНДР ДЕМІДОВ (57 РОКІВ, СЛАВУТИЧ), ДИРЕКТОР ТЕЛЕРАДІОКОМПАНІЇ «СЛАВУТИЧ»

Раніше ставка ді-джея була 5 крб 40 коп. Програму кожної дискотеки затверджували в міськомі партії. Дійство тривало дві з половиною – три години. Ми писали програму години на чотири, мовляв, підбір пісень залежить від публіки, яка прийде. У цьому часовому відтинку було 30% західної музики. У результаті використовували її всю, а на радянську припадало 30–40%. Вдавалися до різноманітних хитрощів. Ставили мелодії, під які можна було танцювати. Деякі гурти опинилися під забороною, наприклад Pink Floyd. Ми обманювали, писали, що група Scorpions – із Німецької Демократичної Республіки, яка грає прогресивну музику для боротьби з капіталізмом. Усі німецькі гурти були з НДР, частина американських – із Польщі. Мовляв, просто співають англійською. Інакше молодь просто не ходила б на наші дискотеки і плювала б нам у спину, якби ми слухали вночі Deep Purple, а в залі його не ставили.

Едісон-2 був першою дискотекою, де застосували підтанцювку. Це були дівчата, які в Палаці культури займались аеробікою. А ще ми мали відеоманітофон. У дверях знімали людей, які заходили на дискотеку, а потім у рубриці «Мода Прип'яті-85» показували їх на двох великих телевізорах. Упродовж усієї програми демонстрували слайди. Узимку до нас приходили 400–500 осіб, було навіть обмеження на продаж квитків – не більше ніж 500.

У суботу, 26 квітня, я був тамадою на весіллі. Першому комсомольському безалкогольному в Прип'яті. Відчувалося якесь напруження, всі знали: на ЧАЕС щось трапилось, у частини жінок чоловіки були на зміні. А потім я помітив, що публіка повеселішала. Наречений побачив: ансамбль грає, тамада старається, а таки сумно. Тож підігнав машину з горілкою. Людина закусила, вийшла надвір, там випила й пішла далі закушувати. Через півтори години все стало добре.

1984 або 1985 рік.
Олександр, керівник
прип'ятської дискотеки Едісон-2

**ВАЛЕНТИНА КОЛЕСНИКОВА
(62 РОКИ, КИЇВ), ПРЕЗИДЕНТ
МІЖНАРОДНОГО БЛАГОДІЙНОГО ФОНДУ
«ДІТИ-ІНВАЛІДИ ЧОРНОБИЛЯ»**

Мій чоловік працював на станції в реакторному цеху. Я поїхала з п'ятирічним Сергієм до батька в село Бички Чорнобильського району. В суботу прийшла сусідка і сказала: «Вночі вибухнула станція». Утрощ із моїми однокласниками ми пішки вирушили до Прип'яті, бо ж мали дізнатися, що з нашими рідними. Це було важко, річка Уж розлилася, довелося її обходити. Ми простували через Чорнобиль, а звіди вже їхали автобуси. На узбіччі сиділо багато солдатів, стояли машини хімічної оборони. Над головами бранжували вертольоти, таке враження, ніби почалася війна. Я пройшла через міст, на якому виявилася найвища радіація. Через це я засмагла, всі питали: «Чому ви така чорна?» Обпалила дихальні шляхи, два тижні потім не розмовляла – пропав голос. Прийшла до свого під'їзду – сидить міліціонер і мене не пускає. Сказала, хто я, хоч у мене ні паспорта, нічого із собою не було. Він каже: «Я вас проведу». Я сіла й почала плакати, думала, Володя загинув. Але він був удома. Коли я прийшла, чоловік сказав: «Збирайся і йди, тут така радіація, що й хвилини не можна лишатися».

Нас евакуювали до піонертабору у Володарському районі. Там видали білі полотняні сорочки, як у лікарні, сині халати, у таких раніше ходили двірники, якісь сандалі, ватяні фуфайки й білі косинки. Ми мали вигляд, як у концтаборі. Усі діти були уражені. У мого сина Сергія була висока температура, потім він пролежав непритомний майже добу. Через три місяці в нього на плечах проявилися дві світляні плями, як люмінесцентна лампа. Потім порушилася робота серця. Чоловік працював на станції до грудня 1988 року, вже хворів. Йому дали спершу третю, потім другу, згодом першу групу інвалідності. Зараз він знову готується до операції. Ми відчуваємо все те, що й інші чорнобильські родини.

Прип'ять, 3 червня 1978 року.
Весілля з Володимиром Колесніковим, Валентина тоді була завідувачем бібліотеки

ОЛЬГА ВОЛОДЧЕНКО (33 РОКИ, КИЇВ), ЖУРНАЛІСТКА

То була звичайна субота. Батько щось майстрував, мама відчинила на-встіж вікна й мила їх перед травневими святами, а молодша сестра бавилася в пісочниці. Я повернулася зі школи й розповіла, що моя вчителька плакала, бо її син працює на ЧАЕС і там начебто щось сталося. Особливої уваги на таку новину ніхто не звернув. За словами батьків, на станції постійно траплялися всілякі випадки. Вночі всіма квартирами вже розносили таблетки йоду, а до обіду наступного дня по радіо оголосили про аварію і попросили зачинити вікна. О 16-й біля нашого й сусіднього будинків уже стояли автобуси, батьки навіть не взяли із собою змінного одягу, лише воду та їжу. Щодня ночували в іншому помешканні, куди діставалися попутками або пішки. На початку травня стало зрозуміло, що до Прип'яті повернемося нескоро (тоді мало хто здогадувався, що взагалі ніколи), тож вирішили їхати до родичів у Горлівку на Донеччині. Через кілька тижнів татова сестра фактично виставила нас на вулицю... Батьки стояли на зупинці, обговорювали, що робити далі. Тато в тому самому костюмі, мама в босоніжках, хоч у травні того року різко похолоднішало й навіть пішов сніжок. Їхню розмову почула стороння жінка й запропонувала поки пожити в неї. Пізніше горлівський міськвиконком виділив нам тимчасове житло на околиці міста.

Перш ніж наприкінці жовтня 1986 року осісти в Києві, ми ще не раз вимушені були переїздити. За півроку змінили 10 адрес, я встигла повчитись у чотирьох різних школах. У столиці почалося нібито й звичайне життя, хоча все треба було починати з нуля. Та не це страшно. Років через 8–10 із нашого «чорнобильського» будинку майже щомісяця почали виносити домовини... Ховали переважно чоловіків, котрі працювали на ліквідації аварії. Мій батько будував «могильник» – сховище для відходів ядерного палива, не стало його 1993 року.

Прип'ять, осінь 1978 року.
Оля з батьком Миколою Івановичем, їй трохи більше ніж півроку

ГУРТ «ПУЛЬСАР»

ВОЛОДИМИР ДУДОРОВ (55 РОКІВ, КИЇВ), СЕРГІЙ ПУЧКОВ (51 РІК, БОРИСПІЛЬ), ІВАН ЧЕМЕЗОВ (51 РІК, КИЇВ), МИКОЛА ХАРДІН (51 РІК, КИЇВ), СЕРГІЙ ІСАКОВ (55 РОКІВ, КИЇВ), на фото внизу – зліва направо

1983 року гурт «Пульсар» поїхав до Сочі заробляти на інструменти, звідти нас запросили до Прип'яті. Займалися музикою в Палаці культури «Енергетик», але офіційно числились електриками та бетонувальниками в управлінні будівництва ЧАЕС, бо ставок музикантів не було. Коли ми грали на сходах Палацу культури, збиралося ціле місто. 26 квітня грали на весіллі. Був стрес, щось кружляло в повітрі. Ми дуже зібрано співали, як востаннє. Того вечора почали продавати й навіть видавати горілку. Принесли її додому, а дружини відмовилися пити.

Наш автобус повезли в якесь село, хотіли розселяти. Але люди стояли з вилами й не пускали «чорнобильських» до своїх домівок. Тож ми поїхали до Києва. Звідти різними шляхами діставалися додому, на Урал. Після прибуття до Асбеста викликали дозиметристів і заміряли радіацію. Коли донька Володимира Женя обняла бабусю, в неї на пальці залишився бруд, у сина Іллюші він був на сосці.

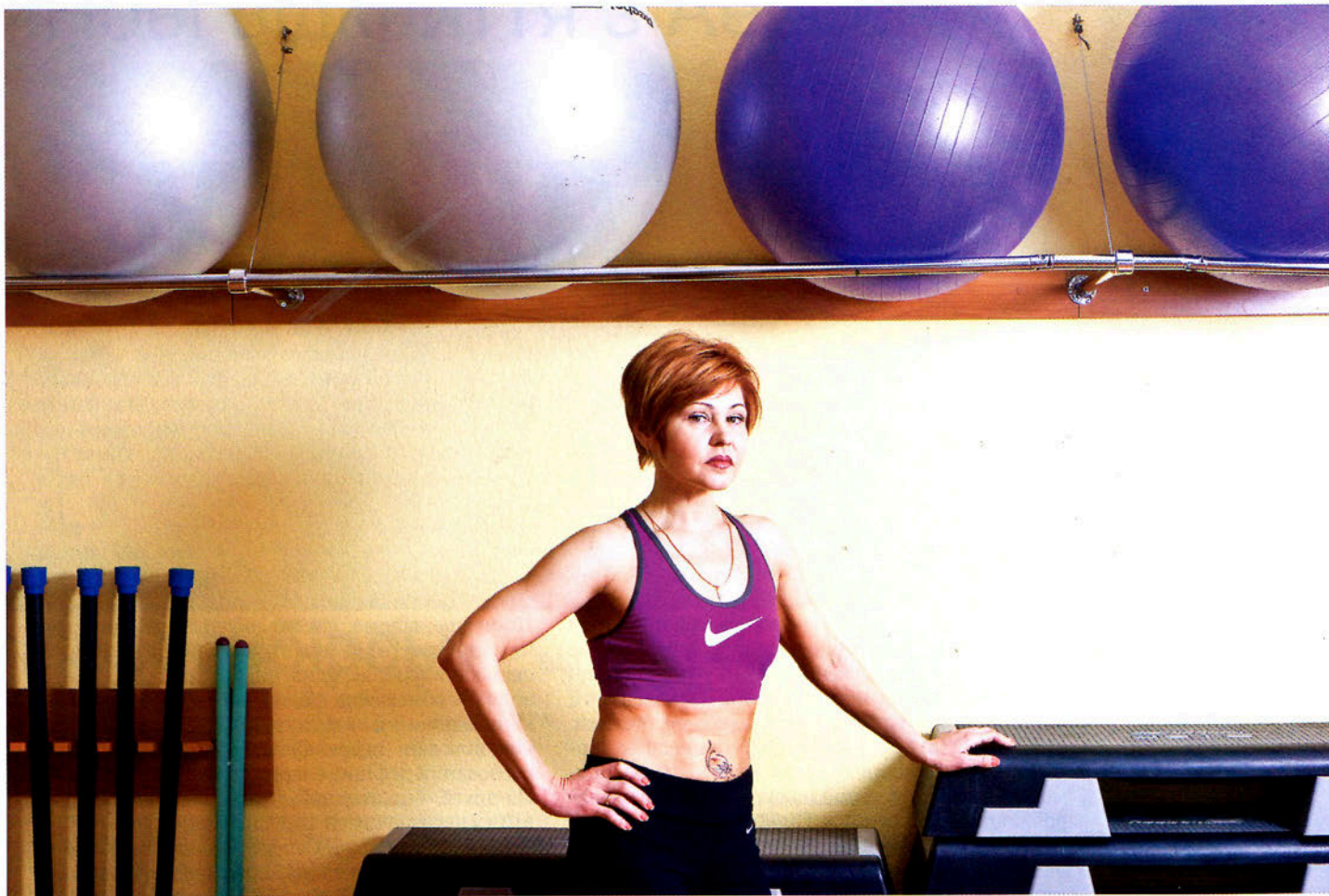
Пізніше вирішили повернутись і працювати на ліквідації – в нас родини, треба було якось жити, заробляти. Двоє не захотіли. Так нас стало п'ятеро. Спочатку нас узяли до відділу кадрів працювати з документами, згодом ми грали на вечорах відпочинку. Та насамперед треба було вивезти з Прип'яті апаратуру. Ми отримали дозволи, забрали свої документи, фотографії, деякі речі, вивезли навіть піаніно, потім відмивали від радіації. До 7 листопада 1986 року давали концерт в актовій залі ЧАЕС – на честь того, що начебто залатали дірку в реакторі. Вчені демонстративно їли фрукти з околиць Чорнобиля.

З усього пережитого найсумнішою була смерть Іванової доньки Ольги. Вона народилася 1981 року, але, отримавши велику дозу радіації, 1995-го померла від раку.

Гурт «Пульсар», Прип'ять, 1985 рік. До складу гурту входили також Олег Ломоносов та Олександр Лахтін. Колишні колеги збираються разом на кожен Новий рік

ГАЛИНА СУЛІМОВА (49 РОКІВ, СЛАВУТИЧ), ІНСТРУКТОР ІЗ ФІТНЕСУ

26 квітня 1986 року мені виповнювалося 25. На момент зупинки реактора ми проводили певні роботи, тому я мала виходити в нічну зміну. Але вже на станції мене привітали з днем народження й вирішили відправити додому, аби дівча не сиділо марно на блоці до ранку. Поки вибігла надвір, автобус уже пішов. Але хтось у ньому побачив мене. Водій зупинився, я добігла й поїхала. Все склалося на мою користь. Колега, з яким ми разом прибули, — ще один із цеху налагоджування — заступив на зміну й відразу пішов дивитися обсяг робіт. Він виявився одним із перших, хто звідти не повернувся.

Я намагаюся якось розділяти аварію і день народження: вночі ми йдемо до пам'ятника у Славутичі, зустрічаємося там із давніми друзями. А вранці я прокидаюся і роблю свято. Насправді так вийшло і в Прип'яті, бо ми не відразу про все дізналися.

Після оголошення евакуації чоловік залишився на роботі. Я забрала доньку трьох з половиною років і поїхала, залишивши заяву на відгули. Той папірець у мене й досі зберігається, ми з нього сміємося. Коли почала їздити вахтами на роботу з чоловіком — це вже був наступний етап у житті. Як до і після війни. Потім постало питання вибору між квартирою в Києві та роботою на АЕС. Так ми в серпні 1989-го переїхали до Славутича. Ми не припинили роботи на станції після аварії, тож страху не було. У нас така освіта: спеціальність чоловіка — радіаційна хімія, я також інженер-хімік. До того ж свого часу нас по-іншому виховували: якщо не ти, то хто ж. Зараз, може, звучить трохи смішно, але ми це сприймали нормально. Треба було працювати — і працювали.

Мені не дуже подобається позиція багатьох прип'ятчан, які живуть спогадами. Вони залишилися у тому часі. А життя триває.

Прип'ять, березень 1986 року.
Галині 24 роки, вона працює інженером у лабораторії цеху налагоджування ЧАЕС

Атомна дилема

Автор:
**Майкл
Бініон,
Велика
Британія**

Японським інженерам-атомникам нарешті вдалося зупинити смертоносний витік радіоактивної води з реактора Фукусіми в море. Однак їм не стримати шаленого падіння довіри до мирного атома у всьому світі. Давно забуті страхи щодо безпечності атомної енергетики раптом повернулися й загострилися через спогади про Чорнобиль – найстрашнішу атомну катастрофу, що сталася в квітні 25 років тому.

Уряди більшості європейських країн оголосили про замороження планів будівництва нових реакторів. Влада Німеччини вже зупинила 17 об'єктів на тримісячну перевірку й переглядає рішення про продовження терміну експлуатації старих АЕС. Захисники довкілля і зелені партії відновили кампанії проти атомної енергетики. Навіть Китай, найбільший у світі виробник парникових газів, який будував амбітні плани відмови від електростанцій на вугіллі, що наразі виробляють 70% енергії в Піднебесній, найімовірніше, частково згорне свою ядерну програму.

За словами активістів боротьби зі змінами клімату, це матиме катастрофічні наслідки. Без атомної енергетики більшості промислових країн буде дуже непросто досягнути поставлених цілей щодо зменшення викидів вуглекислого газу. За рахунок відновлюваних джерел енергії дефіцит компенсувати не вдасться навіть у середньостроковій перспективі, а внаслідок продовження експлуатації електростанцій, що працюють на вугіллі та газі, в атмосферу викидатиметься ще більше парникових газів.

Представники ООН на нещодавній зустрічі з кліматичних змін у Бангкоку були не в найкращому настрої. За оцінками до цунамі, нові АЕС до 2035 року мали додати 360 ГВт генеруючої потужності до світового арсеналу. Тепер така перспектива видається непевною, хіба що урядовці переглянуть поспішні обіцянки згорнути ядерні програми.

А чому б і ні? Недарма ж так активізувалися лобісти атомної енергетики. Вони стверджують, що лише одиниці з 507 АЕС у світі розташовані в сейсмічних зонах. А Фукусіма не витримала здебільшого тому, що побудована дуже давно за застарілими розробками, які більше ніде не пропонуються. Науковці та інженери також переконують, що, попри тривоги японців, які покидають зону відчуження навколо Фукусіми, радіаційна загроза людському здоров'ю від останнього викиду невелика: підтверджений рівень смертності внаслідок «ядерного апокаліпсису», як його назвав один євроспеєць, що став свідком подій, нульовий.

Викид радіації набагато менший, ніж у Чорнобилі, хоча навіть там за 25 років після аварії життя відновилося значно швидше, ніж багато, хто міг собі уявити. Натомість тисячі людей щороку гинуть в аваріях на вугільних шахтах – тільки в Китаї торік вуглевидобуток забрав життя 6 тис. осіб.

Деякі західні політики прогнозують, що атомна енергетика стане тепер «токсичним» питанням для всіх урядів, але багато хто все ж сподівається, що паніка незабаром вщухне, і небезпідставно. По-перше, відомо, що знадобиться не один рік і чимало інвестицій, аби отримати стільки енергії, скільки виробляє одна чи дві АЕС, від вітру і води. За обмежених фінансових можливостей західні економіки не можуть покладатися на те, що відновлювані джерела енергії компенсують прогнозований дефіцит енергоресурсів.

По-друге, без атомної енергетики Захід потрапить у небезпечну енергетичну залежність від РФ та Близького Сходу. Суперечки між Москвою та Києвом щодо ціни на газ і припинення Росією поставок стали для Західної Європи таким собі холодним душем. Якщо в питаннях експорту енергоносіїв починає домінувати політика, то жодна країна не захоче ризикувати своєю економікою, роблячи її надто залежною від імпорту газу. Саме тому Фінляндія буде найбільшою в Європі АЕС. А заворушення на Близькому Сході переконують – від нафти теж не варто очікувати стабільності ані щодо ціни, ані щодо постачання. Цей урок Захід уже засвоїв 1973 року, коли арабські країни оголосили

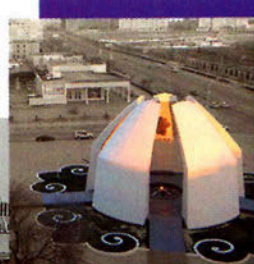
БЕЗ АТОМНОЇ ЕНЕРГЕТИКИ ЗАХІД ПОТРАПИТЬ У НЕБЕЗПЕЧНУ ЕНЕРГЕТИЧНУ ЗАЛЕЖНІСТЬ ВІД РФ ТА БЛИЗЬКОГО СХОДУ

ембарго на експорт нафти. Нині ж перекився потік лівійського чорного золота.

А що якби через революцію припинилися поставки із Саудівської Аравії, найбільшого виробника нафти у світі? Що тоді було б із західними економіками?

Безперечно, до атомної енергетики лишається чимало запитань. Цей вид енергії дорогий, а вартість спорудження й утримання нових АЕС різко зростає. Крім того, виведення з експлуатації старих станцій – процес недешевий і складний: ще не вирішено проблеми зберігання радіоактивних відходів. Аварії на атомних електростанціях мають жажливі наслідки – це довів Чорнобиль. Але навіть Греєнпреасе знає, що зміни клімату в довгостроковій перспективі, ймовірно, виявляться фатальнішими. А без атомної енергії глобальне потепління і його катастрофічні результати можуть стати реальністю значно швидше, ніж усі сподіваються. ■

Нові відкриття з Аеросвіт

Новосибірськ

від **\$418*** все враховано в обидва кінці

відкриття в травні
Краснодар
Актау

Аеросвіт
УКРАЇНСЬКІ АВІАЛІНІЇ

*дзвінки безкоштовні зі стаціонарних телефонів на території України

**для дзвінків з мобільних телефонів на території України, вартість 1 хвилини розмови – 1грн, плата за з'єднання нараховується згідно тарифного плану мобільного оператора

Ліцензія АБ #446862 видана Державнадіміністрацією 18.11.09

0 800 509 800*

799** (Київстар, Life, Beeline, МТС)

www.aerosvit.com

ТВІ
телеканал

ЩОЧЕТВЕРГА
О 21:00

з Миколою КНЯЖИЦЬКИМ

Ліцензія Національної Ради України з питань телебачення і радіомовлення НР №0494-М від 14.12.04 р. ТОВ «ТРК «ТРС»

ШУКАЙТЕ ТЕЛЕКАНАЛ ТВІ У ЄОІРІ, В КАБЕЛЬНИХ МЕРЕЖАХ ТА У ВІЛЬНОМУ ДОСТУПІ НА СУПУТНИКУ АМОС

Мур для БРІК

Зростання економіки вповільнюється, коли ВВП на особу досягає певного порогового рівня. Китай до нього вже наближається

Якщо світова криза поспувала крові багатим країнам, то для тих, що мають перехідну економіку, вона стала чимось ближчим до триумфу. 2010 року Китай випередив ослаблу Японію і став другою за масштабами економікою на планеті. За одне-два десятиліття Піднебесна має всі шанси наздогнати США. Швидкими темпами розвиваються Індія та Бразилія. За останні кілька років вони підтвердили своїми показниками прогнози багатьох фахівців, що основною темою століття стане неминуче зростання країн із перехідною економікою. Відповідні прогнози можуть тішити ці держави, однак історія закликає до обережності. Поевний період був багатий на приклади стрімкого зростання до рівня розвинутих країн. Та на певному етапі цей процес починає розчаровувати. Наздоганяти лідерів куди легше, ніж переганяти.

На початку прискорене зростання дається легко, бо лідер уже втоптав вивірену стежку. Країни, що розвиваються, мають змогу запозичити наявні технології в тих, які вже стали багатими. Передові економіки може обтяжувати застаріла інфраструктура, а у відсталих країн є шанс відразу доскочити до найкращого. Коли в бідній економіці робітників перекидають із сільського господарства до промислового сектору, що зростає, продуктивність праці стрімко збільшується. Швидке підвищення доходів молодих

робітників сприяє накопиченню заощаджень і стимулює інвестиції.

Однак що більше така країна наближається до лідерів, то важче їй утримати темп. Резерв ідей, готових до запозичення, виснажується, і країна, що розвивається, змушена сама створювати інновації. Запас дешевої сили в сільському господарстві також вичерпується, й дедалі більше робітників вливаються у сферу послуг, де підвищення продуктивності досягнути важче. Момент приєднання до групи країн-лідерів, який, здавалось, от-от настане, віддаляється. Темпи зростання можуть зменшитись, як це сталося із Західною Європою та азійськими «тиграми», чи завмерти, як у Латинській Америці 1990-х.

ВПЕРЕДІ ВГОРУ. Період стрімкого зростання китайської економіки добігає кінця. Уже 2015 року розвиток країни може істотно вповільнитися

Світ спирається на країни з перехідною економікою як на двигун розвитку, а тому з особливою актуальністю постає питання: коли ж спрацює ця пастка «проміжного рівня»? У нещодавно опублікованому дослідженні Баррі Айхенгрін із Каліфорнійського університету в Берклі, Донгьон Пак з Азійського банку розвитку та Кванго Шин із Корейського університету розглядають економічні показники, починаючи від 1957 року, намагаючись виявити потенційні застережні сигнали. Автори зосереджують увагу на країнах, де щорічний приріст ВВП на особу за паритетом купівельної спроможності (ПКС) перевищував 3,5% упродовж семи років і де темпи розвитку потім різко впали щонайменше на 2%. Вони не беруть до уваги вповільнення за рівня ВВП на особу нижче від \$10 тис. за ПКС, тобто обмежують свою вибірку країнами, які показали стійкий розвиток. Урешті-решт дослідники отримали приблизне порогове значення: в середньому вповільнення економічного зростання відбувається тоді, коли ВВП на особу за ПКС досягає точки \$16 740. Середньорічні темпи зростання тоді падають від 5,6% до 2,1%.

Виведене значення витримує випробування історичними даними (див. графік). У 1970-х темпи зростання в Західній Європі та Японії вповільнились приблизно біля порогового рівня в \$16 740. Цій моделі відповідає також уповільнення сингапурської економіки на початку

Уповільнений рух

Середній річний приріст ВВП на душу населення*, %

За даними Penn World Tables, The Economist

*За ПКС, у цінах 2005 року, \$

ФОТО: AP

1980-х і ситуація в Південній Кореї та на Тайвані наприкінці 1990-х. Як демонструють ці приклади, вповільнення не конче спричиняє раптову катастрофу. Нерідко зростання триває і може знову прискоритись. Автори згадують низку випадків каскадного вповільнення. Після бурхливого підйому японська економіка видихнулася на початку 1970-х, але й далі зростала швидшими темпами, ніж інші багаті країни, аж до краху в 1990-х.

За сприятливих обставин період процвітання може тривати довше, причому економіка досягне вищого рівня доходів перед тим, як неминуче вповільниться. Коли Америка пройшла порогове значення, вона була світовим лідером, і їй вдалося продовжити швидке зростання настільки, наскільки дозволив інноваційний потенціал. Приклад Великої Британії показує, що економічна лібералізація чи сприятлива фаза циклу також може відтермінувати початок уповільнення після критичної точки.

Потужним стимулятором може бути відкритість до торгівлі: саме в ній автори вбачають причину вищих показників Гонконгу та Сінгапуру. Корисними бувають також підняття рівня споживання трохи понад 60% ВВП та утримання низького й стабільного коефіцієнта інфляції. Ані фінансова прозорість, ані зміни політичного режиму не відіграють, здається, якоїсь значної ролі, однак кількісне співвідношення між ро-

бітниками та утримуваними особами виразно на користь перших зменшує імовірність уповільнення. З іншого боку, занижений обмінний валютний курс має тенденцію спричинити зворотній ефект. Причина цього не з'ясована, але автори припускають, що через недооцінку валюти країни можуть нехтувати своїм інноваційним потенціалом, або ж це може сприяти незбалансованості, яка приздушить зростання.

Автори застерігають, що «залізного закону вповільнення» немає. Хай там як, а їхній аналіз навряд чи поліпшить настрої китайському керівництву. Стрімкий економічний злет виведе країну на критичну позначку \$16 740 до 2015 року значно раніше за Бразилію та Індію. Враховуючи, що економіці КНР властива ціла низка ризиків, зокрема старіше населення, низький рівень споживання й значно недооцінена валюта, автори вважають, що шанси її вповільнення перевищують 70%.

Поширювати результати будь-якого аналізу на таку унікальну країну, як Китай, – рідчезно небезпечно. Автори визнають: поки міста узбережжя плачуть інноваційність, зона швидкого розвитку може зміститися вглиб країни, де мільйони іше не залучено до промислового виробництва. За прогнозами МВФ, приріст ВВП Китаю триматиметься вище 9% до 2016 року включно, тому вповільнення до 7–8% ніби й не страшно. Однак досвід показує, що вповільнення часто супроводжують кризи. Наприкінці 1990-х років на Далекому Сході стало зрозуміло, що інвестиції, які виправдовували себе, скажімо, за темпів зростання 7%, не окупувалися за 5%. Політичні системи також можуть виявитись уразливими: вже багато років Китай не бачив щорічних темпів зростання, нижчих за 7%. Пом'якшити наслідки вповільнення можуть структурні реформи. Пекін учинить мудро, якщо проведе їх у період достатку, не чекаючи скрути, котра, зрештою, таки настане. ■

© 2011 The Economist Newspaper Limited. All rights reserved

Е.Ваштанова
ГОСДАРСТВЕННЫЙ
АКАДЕМИЧЕСКИЙ
ТЕАТР
ИМЕНИ
Е.В.ВАХТАНГОВА

25-26
травня

ТЕАТР ІМЕНІ
ІВАНА ФРАНКА

ПОЧАТОК О 19:00

Режисер-постановник —
Художній керівник театру

РІМАС
ТУМІНАС

Продюсер

ЛЕОНІД
РОБЕРМАН

PREMIERA.UA
МІ ПРОДАЄ БИЛЕТЫ
384-44-44

Комедія

Жеральда Сіблейраса

ВІТЕР
ШУМИТЬ
У ТОПОДЯХ

Максим
СУХАНОВ

Володимир
СІМОНОВ

Володимир
ВДОВИЧЕНКОВ

МЕДІА-ПАРТНЕР

Тиждень
український www.tyzhden.ua

ЗА ДАНСЬКИМ СТА

Посол Королівства Данія в Україні Мікаель Борг-Хансен: «Ми справді егалітарна країна – мало багатих і водночас лічені данці є малозабезпеченими»

Спількувалася Ганна Трегуб

Фото: Андрій Ломакін

Данія – маленьке скандинавське королівство з найнижчим показником корупції та чи не найвищим рівнем оподаткування у світі. Також це одне з найбільш егалітарних європейських суспільств, у якому пріоритетом є забезпечення кожному гідного рівня життя. Данія не розміщує на своїй території ядерних електростанцій та шкідливих виробництв. Розмовою з Послом Королівства Данія в Україні Мікаелем Борг-Хансеном **Тиждень** продовжує серію інтерв'ю з амбасадорами Скандинавських країн.

ПРО АКТУАЛЬНЕ

У. Т.: Пане посол, якою є позиція Данії щодо воєнної операції «Одіссея. Світанок» у Лівії?

– Моя країна задіяна в цій операції, яка спирається на резолюцію Ради Безпеки ООН. Традиційно Данія бере участь у таких заходах і підтримує їх. Хотілося б, щоб інші держави також активізувалися у згаданій справі. Досі незрозуміло, як і чим закінчиться ситуація, що виникла цілком несподівано в цьому регіоні. Тому з позиції військового планування та політичної стратегії така операція не є ідеальним сценарієм. Утім, як на мене, сьогодні вже можна говорити про те, що серйозної загрози цивільному населенню вдалося уникнути. Нам лишається спостерігати, як події розгоратимуться далі. Головні вимоги, поставлені резолюцією Ради Безпеки ООН, було виконано. Тому я вважаю цю операцію успішною.

У. Т.: Одним із найгостріших питань сьогодення є ядерна безпека на планеті. Яке ставлення до розвитку ядерної енергетики у вашій країні?

– У моїй країні, як і в низці інших європейських, діє режим мінімального сприяння розвитку ядерної енергетики. Данія – невелика держава, тому намагаємося використовувати інші джерела енергії. Нам приємно вважати себе лідером у розвитку відновлювальної та нешкідливої енергетики. Данська економіка від 1980 року зросла на 78%, проте рівень споживання енергії відтоді лишився стабільним. Виявилось, що таке можливо. Також у згаданий період ми зменшили викиди парникових газів у повітря.

АНДАРТОМ

Уряд Данії цього року ухвалив стратегію, за якою до 2050-го країна має стати цілком незалежною від невідновлюваних джерел енергії, як-от нафта і газ, і використовувати інші: енергію вітру, біомаси й біогаз. Це дуже амбітний план. Ми не збираємося розміщувати або застосовувати ядерні електростанції. Надалі нам хотілося б, щоб технології відновлюваної і безпечної енергетики стали предметом нашої комерційної співпраці з Україною.

У. Т.: Як вплинула світова фінансова криза на данську економіку? Які корекції було зроблено?

— Практично так само, як і будь-якої іншої, світова економічна криза торкнулася й данської економіки. Нам довелося зменшувати громадські витрати на муніципальному та загальнодержавному рівнях. Данія — це високорозвинене суспільство всезагального добробуту, який важко підтримувати. Результатом згаданих скорочень стали дебати про збільшення кількості платних соціальних послуг у галузі охорони здоров'я, освіти чи соціального захисту. Зрозуміло, що це питання є дуже контраверсійним, але такі вимоги часу. Навіть комерційний відділ поштових має брати плату з компанії, яким надає певні види послуг. Проте досі данці лишаються суспільством, у якому мало хто є дуже багатим і водночас лічені люди є малозабезпеченими. Ми справді егалітарна країна, мета якої — не залишити нікого зі своїх громадян за межами достойного людського існування. Розбудову сильної системи соціального захисту було розпочато в 1940-х роках. Проте все ж таки нині досить важко дозволити собі таку систему соціального забезпечення. У нас діє дуже висока ставка оподаткування, але дослідження громадської думки засвідчують, що люди сплачують податки, аби забезпечити собі соціальний

комфорт. Це також могло би бути уроком для України.

ПРО ПОДАТКИ

У. Т.: Чому за умови надзвичайно високого (чи не найвищого у світі) рівня оподаткування в Данії не відбувається відпливу капіталу за кордон?

— Рівень оподаткування в моїй країні дуже високий. Проте вона не є унікальним випадком. У цьому питанні немає особливих відмінностей між Данією і Швецією чи Норвегією та Фінляндією. Стосовно сплати податків у цих державах є певний консенсус. Зрозуміло, ніхто і ніде не любить їх сплачувати. У Данії в 1970-х розгортався рух проти податків. Тож без конфліктів не обходилося. Країна є членом ЄС, де має місце комплексна система оподаткування. Там податківці володіють дуже широким спектром доступу до інформації про умови отримання прибутків. У Данії, наприклад, діє система персональних ідентифікаційних номерів. Кожен роботодавець, банк, страхова компанія зобов'язані повідомляти податківцям про надходження прибутків. Якщо хтось спробує перемістити певну частину своїх капіталів за кордон, перед цим не сплативши податків, він буде спійманий. Також у нас є домовленість із ЄС про запобігання таким випадкам. Ви можете подумати, що данці живуть у недосяжному для інших країн середовищі контролю за їхніми прибутками й податками, проте це та ціна, яку доводиться платити за життя у високорозвиненому, соціально захищеному суспільстві. Люди свідомі цього. Коли ви тяжко хворі й не дуже багаті, не потрібно хвилюватися, що не отримаєте потрібного лікування. У нашому суспільстві ви його матимете.

Я був здивований, коли приїхав до Києва й побачив на вулицях море машин. У Данії ми сплачуємо 200 і більше відсотків податку на автомобілі. Ті з них, які можна побачити на ву-

New
Non-
Fiction
Books
from
EU*

К Н И Г А Р Н Я

м. Київ
вул. Лисенка, 3
тел.: (044)235-88-54

www.book-ye.com.ua

* Нові нон-фікшн книжки з ЄС

лицях Копенгагена, є маленькими й старими. Данці не мають потреби утримувати такі транспортні засоби, як на київських вулицях. Алкоголь, тютюн, автомобілі оподатковуються в Данії за дуже високими ставками. Усі багато говорять про корупцію в Україні. Передусім я хотів би зазначити, що практично жодна країна світу не обходиться без корупції. У моїй державі громадяни сплачують податки і завдяки цьому гарантовано мають доступ до якісної безкоштовної медицини – їхні гроші спрямовуються на утримання медичних закладів і надання медичної допомоги. В Україні податки сплачуються, але лікарні не фінансуються належним чином. Тож громадяни вимушені брати участь у корупційних діях, щоб отримати медичну допомогу. Як на мене, найбільшою проблемою вашої країни є корупція в державному секторі.

У. Т.: Яким чином високопосадовці або держслужбовці вашої країни звітують про свої прибутки? Якщо така особа захоче звести дім, то чи повинна вона проінформувати, звідкіля походять гроші на будівництво?

– Йдеться про дві абсолютно відмінні системи: данську й українську. У Данії держслужбовці навіть дуже високого рівня не отримують аж надто великих грошей. Якщо хтось із них має намір купити будинок, то оплата не здійснюється готівкою. Готівкові розрахунки за нерухомість нині є рідкістю для данців. Оплата здійснюється через кредитні компанії, банки. Тому дуже чітко видно, звідки отримано гроші на придбання

БІОГРАФІЧНА НОТА

Мікаель Борг-Хансен

Народився 1951 року в Брюсселі. У 1982-му закінчив Копенгагенський університет за напрямками «Історія» та «Російська мова». У 1985–1989 роках – перший секретар посольства Данії в Москві. У 1989–1992-му перебував на службі в МЗС та Міноборони Данії. У 1992–1996-му – радник з політичних питань Посольства Данії у Вашингтоні. У 1996-му – представник Данії у Спеціальній групі високого рівня з питань контролю над звичайними озброєннями (HLTF) при НАТО. Протягом 1996–2001 років був заступником директора Департаменту з питань політики в галузі безпеки МЗС Данії. У 2001–2005-му – старший радник з питань зовнішньої політики прем'єр-міністра Данії. У 2005–2009 роках – міністр-радник, заступник голови місії Посольства Данії у Лондоні. З 2009-го – посол в Україні, Грузії та Вірменії.

чи зведення того чи іншого об'єкта. Якщо раптом виявляють невідповідність між задекларованими прибутками й тим, чим реально володіє певна особа, розпочинається слідство. Такі випадки, які трапляються в Україні, в Данії просто неможливі.

ПРО (МУЛЬТИ) КУЛЬТУРАЛІЗМ

У. Т.: Чи інвестує Данія гроші в просування своєї культури за кордоном?

– Наше Міністерство закордонних справ не дуже залучене до промоції культури країни за кордоном. Якщо порівнювати культурну політику Данії з культурною політикою Франції, яка за масштабами нагадує данську політику безпеки, то стає видно, що ми не приділяємо цьому питанню багато уваги. Коли в нас з'являється гарний автор, уряд йому, звичайно, допомагає в промоції за кордоном. Проте це не є головним завданням влади та платників податків.

Нині ми доволі успішні в кіноіндустрії, що фінансується державою. Данський кіноінститут має можливість здійснювати промоцію наших фільмів за кордоном. Наприклад, близько місяця тому в Києві відбувся невеликий фестиваль данського кіно, проте на нього не витратили жодної копійки. У нас уже є режисер, який отримав «Оскара», – Сюзенн Бір за стрічку «Помста» 2011 року. Її фільм не

був представлений на згаданому кінофестивалі, бо вона сама може дуже вдало просувати свої роботи без будь-якої штучної допомоги влади.

У. Т.: Нещодавно такі європейські країни, як Німеччина та Велика Британія, визнали, що їхня політика мультикультуралізму зазнала поразки. Яка нині ситуація з цим питанням у Данії з її донедавнім припливом іммігрантів?

– Якщо порівнювати з більшими європейськими країнами, наприклад Францією та Великою Британією, які мають довгу традицію абсорбації інших культур у своєму колоніальному минулому, маленька Данія культурно є дуже гомогенною. Данці належать до однієї церкви, мають дуже схожі погляди. Починаючи з 1960–1970-х років ми імпортували робочу силу. Як і більші європейські держави, ми маємо низку програм для іммігрантів. Люди реагують на те, що хтось не хоче вивчати нашу мову, не поділяє наших цінностей. Нині багато хто відчуває, що іммігрантам бракує прагнення інтегруватися до данського суспільства. Вони не виконують наших писаних та неписаних законів. Власне, я не думаю, що у випадку Данії можна говорити про такий самий мультикультуралізм, як у Великій Британії. Наша позиція така, що ми не можемо прийняти великі групи людей, які не є лояльними до країни. ■

У пошуках Європи Чеслава Мілоша

Рік 2011-й – рік Чеслава Мілоша (1911–2004). 100-літній ювілей найвідомішого польського поета сучасності дає нам змогу зазирнути до Центрально-Східної Європи злам сторіч. Видатний європеєць-космополіт, хоч і глибоко закорінений у литовській та польській історично-культурній сентиментальності, для якого були рідними кілька мов та культур і який більшу частину життя провів у США, Мілош передбачав критичні дилеми європейської ідентичності й пам'яті, які постали відразу після розвалу Радянського Союзу.

Парадокс Мілоша в тому, що центральне місце серед емігрантів із Центральної та Східної Європи у США й цілому світі йому забезпечили політичні есеї про менталітет інтелігенції з рідної частини континенту, а не блискучі поезії та інші художні твори. «Поневолений розум» шокував Захід. Те ж стосується й Юсіфа Бродського, й інших великих східно- та центральноєвропейських діячів, які полонили Захід саме як інтелектуали, а не як чудові письменники чи живі класики літератури.

Мілош виликував більшу частину Західної Європи та США від політичної короткозорості й наївного сприймання природи комуністичного режиму. Він показував, що не лише насилля та жорстокість, а й марнославство та страх східноєвропейських інтелектуалів відіграли провідну роль у появі того, що він геніально відтворив у понятті «кетман» (мистецтво грати на публіку, приховуючи свої істинні політичні погляди чи навіть релігійну й культурну ідентичність).

Покійний англо-американський історик-інтелектуал і соціальний мислитель Тоні Джудт (1948–2010), який, окрім іншого, був знавцем східно- й центральноєвропейських інтелектуальних драм та історії ідей, тонко підмітив у рецензії на «Поневолений розум» Мілоша й коментарях щодо феномена «кетмана»: «...писати в стіл стає ознакою внутрішньої свободи». Така сумна доля східноєвропейського інтелектуала, який часто змушений вибирати між своєю країною і сумлінням.

Глибокий аналіз Джудта розкриває страх перед байдужістю як основну рушійну силу розумової гімнастики й аморального маневрування, описаного Мілошем у феномені «кетмана». Історик наводить цитату з «Поневоленого розуму»: «Страх перед байдужістю економічної системи Заходу до своїх митців та вчених поширений серед європейських інтелектуалів. Вони кажуть,

що краще мати справу з розумним дияволом, ніж із доброзичливим ідіотом».

Насправді для Східної та Центральної Європи досить характерне явище, коли культура передує політиці й формує її. У випадку Литви саме слова двох найвидатніших польських літераторів і багатограних особистостей, таких як власне Мілош і паризький емігрант польського походження Єжи Гедройць (1906–2000), авторитетний редактор літературно-політичного часопису *Kultura* (1947–2000), зробили можливим опір стереотипам щодо конфліктів пам'яті ХХ століття між нею і Польщею.

З литовського боку від самого початку дискусії двох націй у авангарді виступав Томас Венцлова – поет, літературознавець і професор слов'янської літератури в Єлі.

Венцлова народився у Клайпеді й виріс у Каунасі, але світогляд свій проектував на Вільнюс – характерне центральноєвропейське багатокультурне й космополітичне місто, навколо поетичного бачення якого обертається весь глобус ідей поета. Найкраще це, мабуть, видно в «Діалозі про місто» – справжньому шедеврї епістолярного жанру, створеному Венцловою та Мілошем. Два бачення Вільнюса – литовське й польське – не лише доповнюють одне одного, а й показують, як із поєднання людської пам'яті та сентиментальності відроджується історія, котра співвідноситься з теперішнім.

«Діалог про місто» написано наприкінці 1970-х, однак минуло чимало часу, перш ніж дві країни відкинули взаємну ворожнечу. А сталося це мало не за день, коли 1994 року вони підписали історичний договір про дружбу та співпрацю, де Вільнюс раз і назавжди беззаперечно було визнано столицею Литви. Так розставили всі

крапки над «і» й проторували шлях до дружби. Зрештою, це стало очікуваним результатом для двох країн, які століттями пере-

бували в одній державі та спільній культурі. Сентиментальність до свого разом із чуйністю та уважним ставленням до інших культур і національностей може стати ключем до вирішення нинішніх проблем європейської ідентичності. Нам слід шукати Європу Чеслава Мілоша, а не повертатися до приспаних і застиглих у минулому драм пам'яті та ідентичності, які залишилися нам у страшний спадок від ХХ століття. Надзвичайно важливо пам'ятати й утілювати це саме зараз, коли нещодавно відносини між Литвою та Польщею мало не були зруйновані з дріб'язкових причин. ■

КУЛЬТУРА ПЕРЕДУЄ ПОЛІТИЦІ Й ФОРМУЄ ЇЇ

Автор:
Леонідас
Донскіс,
депутат Євро-
парламенту
від Литви

Загублена «сестра» України

Чому не вдався державницький проєкт Кубані

Автор:
Олександр
Крамар

Напередодні революції 1917 року Кубань бачила країною, що за площею (94,8 тис. км²) та населенням (3,1 млн осіб) не поступалася більшості проголошених невдовзі потому національних держав. Підстави для її самостійного існування давали самобутні традиції та етнічний склад населення. Це була своєрідна Бельгія Східної Європи, де роль валлонів та фламандців відігравали українськомовні нащадки запорожців («чорноморці») та російськомовні правнуки переселенців із Дону («лінійці»). «Чорноморці» й «лінійці» виступали із принципово різним баченням розвитку Кубані – від самостійності до повернення до складу відродженої Російської держави.

«УКРАЇНСЬКИЙ СЛІД» КУБАНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ

У середовищі «чорноморської» більшості були розбіжності між радикальним самостійницьким

крилом, яке спершу вимагало рівноправної участі Кубані в майбутній федерації народів колишньої Російської імперії, а пізніше виступало за повну незалежність краю, та поміркованим «автономістським». На чолі «поміркованих» стояли брати Іван та Петро Макаренки, Лука Бич, а «радикалів» очолювали Кіндрат Бардіж, Микола Рябовіл, Степан Манджула та Василь Іванис. Кіндрат Бардіж розпочинав політичну кар'єру в російській Партії кадетів, був обраний до Державної думи імперії і призначений після Лютневої революції 1917-го комісаром Тимчасового уряду на Кубані. Однак, повернувшись на батьківщину, колишній отаман станиці Брюховецької відразу ж став провідником українського національного відродження. Завдяки його активності вже в березні (майже водночас із відповідними акціями в Києві) у Катеринодарі було проведено козацьку демонстра-

цію під жовто-блакитними прапорами.

У квітні 1917 року з ініціативи некозацького населення краю («городовиків») у місті скликали Обласну раду й створили її Виконавчий комітет. У відповідь козацькі делегати відновили ліквідовані ще 1794-го виборні Військовий уряд та Раду. Обраний її головою Микола Рябовіл у революційні 1905–1907 роки навчався в Київському політехнічному інституті. Під головуванням Рябовола наприкінці вересня 1917-го Військова рада, поповнена представниками корінного некозацького населення та кавказців, проголосила себе Крайовою радою і ухвалила конституцію («Тимчасові положення про вищі органи влади в Кубанському краї»). Перший місцевий уряд 1 листопада того самого року очолив представник поміркованого крила «чорноморців» Лука Бич. Усім здавалося, що в тогочасних умовах

КОЗАЧИЙ СТАН.
Урядовці Кубані разом
із козаками станиці
Охтанізівської

ФОТО: КНИГА «КУБАНСЬКА УКРАЇНА». РЕНАТ ПОЛЬОВИЙ

його якості допоможуть узгодити позиції різних політичних сил, консолідувати їхні старання в розбудові Кубані.

У ПОШУКАХ ШЛЯХУ

На початковому етапі державного будівництва найбільшу підтримку на Кубані дістали ідеї братів Макаренків щодо формування окремої козацької федерації. Однак створений на їх засадах 20 жовтня 1917 року «Союз Південно-Східних козацьких військ, горців Кавказу та вільних народів степів», об'єднаний уряд якого 16 листопада очолив донський отаман Алексей Каледін, виявився недієздатним. Тим часом восени 1917-го через відсутність внутрішньої згоди «чорноморська» більшість у Крайовій раді зазнала першої значної поразки. Кіндрат Бардіж програв вибори на посаду військового отамана (із президентськими повноваженнями парламентсько-президентської держави) ви-

суванцю «лінійців» (меншості в Раді) Александрові Філімонову.

Після цієї поразки, коли ідею козацької федерації було дискредитовано, а до того ж наступали більшовицькі війська, активізувалася самостійницька течія в середовищі «чорноморців». У грудні, щоб забезпечити підтримку кубанської державності ширшими верствами населення, було скликано З'їзд представників, де сформували на паритетних засадах новий склад Законодавчої ради. Зі 100 депутатів 46 були від козаків, 46 – від «іногородніх» (переселенців із Центральної Росії), вісім – від кавказьких народів краю. У розпал війни з більшовиками, 28 січня 1918 року, її розширений склад проголосив створення Кубанської Народної Республіки (КНР), а 16 лютого її повну незалежність. Але зроблено це було, як і у випадку УНР, лише перед очевидною загрозою. І вже 22 лютого керівництво нової держави мусило залишити столицю.

Бардіж, який виступив проти здачі міста червоним, був захоплений ними в полон і 9 березня розстріляний. Відразу ж після окупації Кубані російськими більшовиками в українських районах поширився рух опору. Для його консолідації 28 лютого в станиці Брюховецькій відбулася Рада представників козацтва Чорноморщини. У квітні повсталі козаки звернулися по допомогу до України та Німеччини, після чого на Таманському півострові остання висадила свій контингент. Однак далі він не просувався. Причина полягала в тому, що монархічно настроєна русифікована верхівка кубанських офіцерів на чолі з лідером «лінійців» Філімоновим пристала до спілки з чужою інтересам краю зовнішньою силою. 30 березня 1918 року в станиці Мечетинській було укладено союз із Добровольчою армією на чолі з колишнім головнокомандувачем російських військ, генералом Лавром Корніловим.

За угодою, армія кубанців формально переходила під його командування лише для ведення бойових дій проти спільного ворога. Тож спершу видавалося, ніби загрози в такій спілці немає. Оманливому враженню

сприяли як сама постать Корнілова, котрий декларував ідею перебудови Російської імперії на федеративних засадах, так і традиційні монархістські настрої кубанського козацтва, зумовлені історичними обставинами його формування.

ПЕРЕВОРОТ

Корнілов через два тижні після укладення угоди загинув, і Добровольчу армію очолив патологічний російський шовініст Антон Денікін. Для кубанської державності це виявилось фатальним. Відносини з керівництвом білого руху різко загострилися ще в процесі спільного звільнення краю від більшовиків. Сутність конфлікту досить чітко сформулював у мемуарах міністр пропаганди в денікінському уряді, голова ЦК партії кадетів Константін Соколов: «Кубань в особі своїх політичних вождів мислила себе суверенним державним утворенням і фактично ним майже була. Майже – бо на її території мала свою резиденцію не підпоряд-

ЗА ВЕСЬ ЧАС ПРАВЛІННЯ ГЕНЕРАЛА ДЕНІКІНА КУБАНЬ ЖОДНОГО РАЗУ НЕ ЗРЕКЛАСЯ СУВЕРЕНІТЕТУ

кована їй військова влада... Кубань за весь час правління генерала Денікіна жодного разу не зреклася свого суверенітету. Командування Добровольчої армії своєю чергою – претензій на військово-політичну зверхність, черпаючи їх з ідеї єдиної російської державності».

Усвідомивши загрозу, лідери самостійницької партії «чорноморців» почали шукати альтернативу такому союзникові. Делегація на чолі з головою парламенту Миколою Рябоволом вирушила задля цього до Києва. Павло Скоропадський у своїх споминах напише: «Були пропозиції, щоб Кубань увійшла до складу України на автономних засадах. Я цього дуже хотів, але вважав, що перед тим, як залучати інші області, слід досягнути порядку в себе». Насправді ж ключову роль у зриві домовленостей відіграв «білий» чинник. Ідеолог «добровольців» генерал Алексєєв на засіданні Ради в

Новочеркаську прямо заявив, що «не допустить об'єднання Кубані з Україною».

У підсумку, не дочекавшись повернення Миколи Рябовола, «поміркований» Лука Бич під тиском із боку Добрармії дав мовчазну згоду, і більшість із 10 присутніх депутатів Кубанської ради на засіданні в Новочеркаську 23 червня 1918 року проголосували за союз із білими, а не з Українською державою. При цьому було сформульовано вкрай специфічне пояснення: «антидемократична влада на чолі із Скоропадським». Проти фатальної для Кубані спілки з армією Денікіна рішуче виступили тільки троє: кавказець Айтек Наміток та два радикальні самостійники – Олексій Безкровний і Степан Манджула. До речі, по статі останніх вельми колоритні. Манджула (зник безвісти 1945-го після арешту в Чехословаччині радянською контррозвідкою) відзначився тим, що публічно насварив прем'єра Луку Бича за неправильне, на його думку, окреслення формату взаємин з Україною: той назвав її не «матір'ю», а «сестрою» Кубані.

Після повернення Миколи Рябовола з Києва позиції самостійницької партії на Кубані різко посилювалися. А водночас і напруження у відносинах із Добровольчою армією. Згаданий нами вище голова відділу пропаганди в уряді Денікіна Константін Соколов навіть із висоти років, уже на еміграції, писав: «Із ким справді ми були у відвертій і постійній ворожнечі, так це з українськими угрупованнями петлюрівсько-самостійницького типу. В цьому випадку йшлося вже про одну з головних підвалин нашої політичної ідеології, і тут компроміс був для нас неможливий». Проте скликання за таких обставин парламент Кубані 24 жовтня 1918 року з рідкісною для козаків однотайністю переобрав своїм головою лідера самостійників Миколу Рябовола. За нього проголосували 253 депутати, проти –

ВАСИЛЬ ІВАНІС. Прем'єр-міністр суверенної Кубані перед її падінням. Прихильник самостійницької течії серед «чорноморців»

п'ятеро, У відповідь посилювалося втручання керівництва Добровольчої армії у внутрішньополітичні справи КНР. Нерішучий прем'єр-міністр Лука Бич у умовах денікінського терору не лише програв вибори на посаду очільника держави (головного отамана) представникові «лінійної» партії Александрові Філімонову, а й змушений був після цього скласти повноваження глави уряду. Далі конституційно-державний переворот розвивався з неймовірною швидкістю.

3 грудня 1918-го прем'єр-міністром став соратник Філімонова Фьодор Сушков, а наступного дня під тиском Денікіна внесли зміни до Конституції. Проголошено було ліквідацію Кубанської Народної Республіки, яка віднині переходила в статус «Кубанського краю», що мав стати частиною відновленої Росії.

ХВИЛЯ ТЕРОРУ

За таких обставин протистояння перейшло у фінальну стадію. Під тиском самостійників проденікінський уряд Сушкова 5 травня 1919 року мусив піти у відставку, а уряд знову очолив «чорноморець»-самостійник –

соратниками передбачав: «А все ж я певен, що мене добровольці вб'ють. Чи тепер, чи в четвер, а все-таки вб'ють... Москалі вміють свого добиватися».

За 10 днів після цього було ухвалено рішення про створення Південноросійського уряду з необмеженими правами на чолі з Антоном Денікіним. Однак парламент Кубані, зреагувавши на вбивство Миколи Рябовола, не визнав цього органу, а делегація на чолі з Лукою Бичем на Паризькій мирній конференції уклала угоду про спільні дії Кубані з ворожим «добровольцям» Меджлісом кавказьких горців. Брак підтримки серед населення краю залишив військовій хунті Денікіна єдиний шлях до утримання його під своїм контролем – захопити владу силоміць.

Оточений військами генерала Покровського, кубанський парламент 6 листопада 1919 року був змушений внести чергові зміни до конституції, змінити власне керівництво та прем'єр-міністра на вказаних Денікіним. Але, дізнавшись про переворот у Катеринодарі, кубанські станиці почали масово залишати фронт, а Добровольча армія впродовж місяця зазнала нищівної поразки від червоних. За цих умов Кубанська рада 1 січня 1920 року відновила стару Конституцію і перебрала керівництво. Парламент очолив «чорноморець» Іван Тимошенко, а уряд – представник самостійницької течії Василь Іванис. Проте відсутність власного боездатного війська не дала змоги опиратися наступові російських більшовицьких військ. 4 березня 1920 року вони захопили Катеринодар.

Апогеєм імперської наруги над корінним населенням Кубані стали терор голодом, масова депортація до Сибіру й Казахстану та знищення традиційних назв населених пунктів під час геноциду українського народу на початку 1930-х. Аби витравити пам'ять про історичне минуле, станиці Київську, Уманську, Поповичівську та Полтавську було позбавлено історичних назв. Їх перейменовували на Красноаргільську, Красноармійську, Кагановичівську та Советську... Із Полтавської, де мешкало 17 тис. осіб у 3,6 тис. дворів, майже все населення було вивезено за Урал. ■

ВІДСУТНІСТЬ БОЄДАТНОГО ВІЙСЬКА НЕ ДАЛА ЗМОГИ ОПИРАТИСЯ НАСТУПОВІ РОСІЙСЬКИХ БІЛЬШОВИКІВ

П. Кургановський. На це Добрармія відповіла хвилиною терору: в ніч на 8 травня було вчинено невдалий замах на одного з братів Макаренків, 13 червня вбито голову парламенту Миколу Рябовола. Поштовхом став його виступ на конференції представників козацьких республік, де він закликав будувати антибільшовицький союз на ґрунті наявних на той час державних утворень (Кубані, Дону, Грузії, наскільки це можливо – України), але не під зверхністю Добровольчої армії, котра, на його думку, діяла як сила окупаційна. Цікаво, що Рябовіл відчував загрозу й напередодні в розмові із

22–29 квітня чекаємо Вас на таких заходах у Книгарнях «Є»

К Н И Г А Р Н Я

◆ У Києві (вул. Лисенка, 3):

27 квітня, 18:00 – зустріч із литовським автором та ілюстратором Кястутісом Каспаравічюсом. Презентація книжок «Заєць Морквус Великий», «Садівник Флоренціус» та «Білий слон».

28 квітня, 19:00 – показ короткометражного фільму Ірини Правило «Кров».

◆ В Івано-Франківську (вул. Незалежності, 31, 4-й поверх):

26 квітня, 17:00 – концерт неординарних талантів. Івано-франківці матимуть можливість показати свої незвичайні здібності.

27 квітня, 16:30 – FRI-D клуб. Спілкування англійською. Тема: «Велика Британія: культура, звичаї, традиції».

27 квітня, 19:00 – засідання кіноклубу «Маяк». Показ фільму «Чарлі Чаплін. Німе кіно. Частина 2».

28 квітня, 17:00 – вечір кіно з кінодраматургом Марією Вайно. Розмова про українське кіно, кінодраматургію, школу «Українського поетичного кіно».

29 квітня, 17:00 – презентація книжки Богдани Матіяш «Твої улюблені пси та інші звірі».

◆ У Львові (просп. Свободи, 7):

28 квітня, 18:00 – зустріч із Барбарою Космовською, польською дитячою письменницею, авторкою роману для підлітків «Буба», перекладеного українською.

29 квітня, 18:00 – презентація поетичної книжки Євгена Запеки «Матах».

30 квітня, 17:00 – зустріч із Вірою Вовк (народилася 1926 року, мешкає в Ріо-де-Жанейро), письменницею, літературознавцем, перекладачем, учасницею Нью-Йоркської літературної групи.

◆ У Харкові (вул. Сумська, 3):

26 квітня, 18:00 – лекція Андреа Венгловски (дослідниця з США) «Мистецькі недержавні інституції у Нью-Йорку». Послідовний переклад з англійської.

28 квітня, 18:00 – презентація книжки Максима Кідрука «Навіжені в Мексиці».

29 квітня, 18:00 – місцева пізнавальна гра «Що? Де? Є?».

◆ У Вінниці (просп. 50-річчя Перемоги, 26):

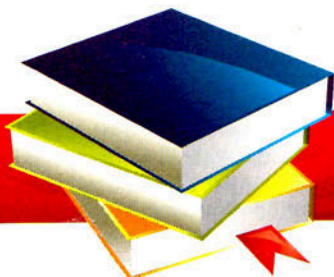
28 квітня, 18:00 – поетичні читання-тандем: Максим Волохань і Василь Пастушина.

29 квітня, 16:00 – презентація дитячої повісті Олександра Есаулова «Кіднепінг. Справа № 4».

29 квітня, 18:00 – дискусія «Пост-Чорнобиль» у рамках історичного клубу «ХроноТоп».

Інформаційний партнер

Тижень
Культури

Із повним переліком заходів та його можливими змінами Ви можете ознайомитися в Книгарні «Є» у вашому місті та на сайті book-ye.com.ua

Кубанський вибір

Під час свого перебування на Кубані в 1902–1904 роках майбутній отаман УНР Симон Петлюра заклав основи співпраці, котрим не судилося перерости в міждержавні

Автор:
Володимир
Пукіш,
Краснодарський
край, Росія

Прибувши в 1902-му на Кубань, 23-річний полтавець Симон Петлюра потрапив усе одно що додому, оскільки його земляки становили більшість кубанських переселенців, полтавський діалект визначав характерні риси

«кубанської балачки», а саму Кубань називали тоді Кавказькою, чи козацькою, Україною. Він приїхав туди разом із приятелем Прокопом Понятенком (у 1918 році посол УНР при Кубанській Раді), оскільки був щойно виключений із Полтавської ду-

ховної семінарії як «головний керівник селянських заворушень» і побоювався арешту в Україні. Зупинився в станиці Смоленській за 40 км від Катеринодара в знайомого вчителя Костянтина Безкровного – правнука чорноморського отамана, який прибув на Кубань із Січі. За спогадами Безкровного, в станиці Петлюру найбільше вразило, що молодь на вулиці та на вечорницях співала майже виключно старовинних українських дум і пісень про Байду, Нечая, Сагайдачного, Морозенка. Він сказав тоді Безкровному: «То ми не пропадемо, коли на такій Кубані, до якої вживає Петербург найбільших русифікаторських засобів, ще досі цілковито панує українська пісня!»

На Кубані Петлюра мав намір вчителювати, однак виявилося, що без спеціальної кваліфікації та з репутацією революціонера він може отримати посаду лише в церковнопарафіяльній чи початковій так званій міністерській школі. Тому бунтівник вступив на роботу вчителем 5-го міського початкового училища Катеринодара, продовжуючи свою антиурядову діяльність. Ще з часів навчання в Полтаві, будучи членом Революційної української партії (РУП; заснована в Харкові у 1900-му), Петлюра вливається в її катеринодарський осередок, який заснували 1901 року українські кубанські діячі Степан Ерастов та Аркадій Бич. І ось через рік він поповнюється Петлюрою та ще дев'ятьма полтавцями – колишніми семінаристами, що приїхали разом із ним.

Разом із товаришами-«полтавцями» Г. Ткаченком, П. Понятенком, І. Бородинею, які також працювали вчителями, він розповсюджував листівки національно-визвольного та революційного змісту. В них об-

грунтувалася необхідність боротьби проти капіталістів та «московського самодержавства». В одній із відозв під заголовком «Солдацька пам'ятка» йшлося про те, що оскільки військова присяга не від Бога, то присягати хоч кому, хай навіть цареві, гріх. Особливо популярними були написані Симоном Петлюрою «10 заповідей», звернених до РУП, у яких він визначає завдання виховання національної самосвідомості поміж широких народних мас. Тут варто зазначити, що РУП вважала себе соціал-демократичною партією, а в 1905 році частина її членів навіть висловилися за вступ до РСДРП.

АРХІВНА ПРАВДА

У той час начальником Кубанської області та наказним отаманом Кубанського козачого війська був генерал Яків Малама. Людина ліберальних поглядів, він прихильно ставився до різних культурних починань та товариств. Подейкують, що, побачивши якоесь у Кубанському військовому штабі скрині з 200 тис. архівних справ Запорозької Січі, Чорноморського та Кубанського козацьких військ, упакованих у теки по 200 аркушів кожен, Малама вирішив опублікувати ці архіви. Доручення розібрати їх і написати «Історію Кубанського Війська» генерал дав членові-кореспонденту Російської академії наук, корінному кубанському козакові Федору Щербині (який пізніше, під час еміграції в Чехословаччині, став головою кубанської громади, професором і ректором Українського вільного університету). Українська громада Катеринодара вирішила дати Щербині в помічники Симона Петлюру. Через 50 років у своїй книжці «Симон Петлюра – президент України» (Торонто, 1952) останній прем'єр-міністр Кубані Василь Іванис писатиме: «Як спраглий у пустелі накидається на воду, так Петлюра ненаситно перечитував поживклі листки рідного вславленого війська».

А ось яку характеристику Петлюри дав сам Федір Щербина у своїх споминах «Симон Петлюра на Кубані» (Прага, 1930): «Розбором історичних матеріалів та витягом з них найбільше

цінних та цікавих відомостей для історії, пам'ятається, займався тоді в мене четверо або п'ятеро ширих працівників, але й вони дивувались, з яким запалом взявся Петлюра до роботи (...) вишукував уміло те, що потрібно було для історії і чим він персонально цікавився (...) Йому дуже помагало знання історії України та Запоріжжя, а почасти і знайомство з народним життям Полтавщини, а в складі чорноморських козаків якраз і було найбільше виходців із Полтавщини».

Окрім роботи в архіві Петлюра вивчав пісенну творчість «малоросійських кобзарів»: із повідомленням про них він виступив на засіданні «Общества любителей изучения Кубанской области» (ОЛИКО), де розповів про походження та основні мотиви українських дум, про мандрівних кобзарів і закликав до збирання на Кубані поетичного спадку Запорозької Січі.

Також Петлюра вивчав матеріали про так званий персидський бунт чорноморців. Під цією назвою відоме заворушення, що почалося на Кубані в червні 1797 року після повернення з походу проти персидського війська 504 козаків із тисячного загону Антона Головатого. Архівні справи про цей бунт Петлюра забирав до себе на квартиру, перечитував і переповідав друзям. Особливо імпував йому ватажок бунтівників Федір Дикун, про якого він говорив як про «зразкового козацького діяча». «От тепер би такого Дикуну!» – закінчував Петлюра своє оповідання.

«КРАЩА» УКРАЇНА

Про кубанських козаків, своїх сучасників, Петлюра казав Щербині так: «Чорноморці – добрі молодці, бо вони зробили з Чорномор'я (правобережжя Кубані, перший регіон поселення чорноморських козаків. – Авт.) те, чого не було і на Старій Україні, яку так опаскудили кріпацтвом». А також розповідав про неминучість революції, про те, що народові треба допомагати не лише словом і ділом, а й власною жертвністю.

В архіві Кубанського козачого війська Симон Петлюра пропрацював два роки. Влітку 1904-го Федір Щербина запро-

НЕПОВНИЙ
ЖИТТЕПИС.
В офіційній
біографії
Петлюри часів
Директорії
згадки
про його
«кубанський»
період відсутні

ТВОРИ СИМОНА ПЕТЛЮРИ НА КУБАНЬСКУ ТЕМАТИКУ:

1. «Полтавський семінар в плену у горцев» (1904)
2. «Пам'яті Е.Д. Фелицына» (1904)
3. «Причинок до історії переселення «турецьких запорожців» на Кубань» (1905)
4. «3 переписки Хведора Квітки з Антоном Головатим» (1907)
5. «Секретні циркуляри правительства на Кубані» (1907)
6. «Українізація на Кубані та Північному Кавказі» (1926)

ВІРТУАЛЬНИЙ СОЮЗ

У липні 1920 року делегація уряду Республіки «Кубанський край» за повноваженням голови уряду та в. о. Кубанського військового отамана Василя Іваниса підписала з делегацією глави Директорії Української Народної Республіки Симона Петлюри угоду, за якою Україна та Кубань визнавали незалежність одна одної та зобов'язувалися надавати в усьому взаємодопомогу. У січні 1921-го Іванис особисто відвідав Петлюру, який перебував після поразки військ Директорії в еміграції у Польщі. За спогадами Василя, Симон пропонував модифікувати підписану з Кубанню угоду на тіснішу, а той, своєю чергою, вважав, що укладання таких документів емігрантськими урядами, що не мають реальної влади на територіях, які вони нібито представляють, спричинить лише гостру критику та непотрібну балаканину. Дмовилися про те, що «якби прийшло до зміни ситуації, то можна буде на підставі виникаючих конкретних обставин скласти нову угоду».

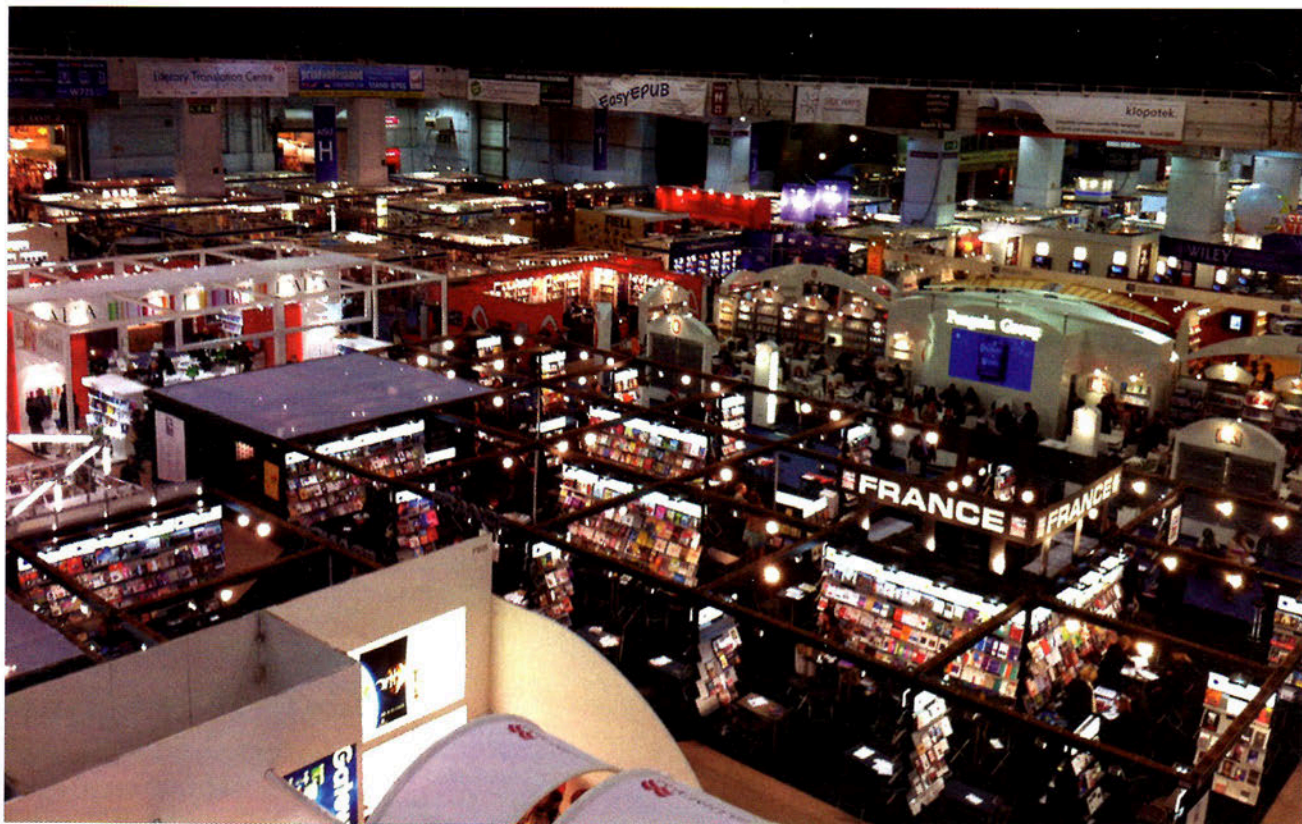
Петлюра покладав неабиякі надії «на об'єднання всіх поневолених Росією народів, відводячи особливо важну роллю Кавказові», що приведе до незалежності українських земель.

сив його на свій хутір Джанхот під Геленджиком. За даними поліції, на хуторі історика збиралися неблагонадійні особи під приводом «опису архівних робіт Кубанської області», і на шляху назад із Джанхота до Катеринодара Петлюру ще з кількома товаришами арештували. До суду його відпускають на поруки, і він поспішає до Києва, щоб звідти перебратися за кордон. Як писали сучасники Петлюри, саме з Кубані він повернувся «вже готовою людиною, означеною політично і індивідуально».

Більше на Кубань Петлюра не приїжджав, однак цікавість до неї зберігав упродовж усього життя. Так, будучи главою Директорії УНР і передбачаючи її поразку у війні з радянською владою, він планував поїхати на Кубань, щоб звідти з допомогою козаків розпочати «новий визвольний похід» на Україну. ■

Невловимий Джо

На Лондонському книжковому ярмарку-2011 не було представлено жодного українського видавництва

Автор:
Леся
Воронина,
Лондон-Київ

Перше, що вражало учасників та відвідувачів 40-го Лондонського книжкового ярмарку (одного з найбільших книжкових форумів у світі), — це гігантський портрет Юрія Гагаріна, що висів під склепінням просторого павільйону. Чому космонавт став символом російського стенда, здогадатися неважко, адже саме Росія цього року була почесним гостем заходу. Визначна подія в книжковому світі збіглася з 50-ю річницею радянського прориву в міжзоряний простір (виставка тривала з 11 до 13 квітня), і кмітливі російські PR-менеджери, ясна річ, не могли не скористатися цією нагодою.

Загалом свої книжки представили видавництва 112 країн світу, і їхня тематика була найрізноманітнішою: від книжок-іграшок для найменших до розкішних мистецьких альбомів,

наукових трактатів і, звісно, бестселерів на будь-який смак. Можна було заблукати серед великих та малих стендів, прикрашених вигадливо й дотепно, але карта-схема ярмарку, яку дали на вході, прискіпливо перевірили гостьовий бейджик, допомагала вибрати точний курс.

АГЕНТИ ПІД КУПОЛОМ

На Лондонському книжковому ярмарку (на відміну від українських) купують не окремі книжки, а права на їх видання. Тому головні події відбувалися не на першому поверсі, серед стендів, а нагорі, під високим куполом, де тривали переговори й підписання угод. Тут працюють літературні агенти — ті, хто, на думку обивателя, паразитує на сердешних письменниках, часом отримуючи аж чверть прибутку від їхніх гонорарів. Однак, якби у

нас в Україні з'явилися такі професійні посередники між авторами та видавцями, я впевнена, що це пішло б на користь і одним, і іншим, а головне, тим, заради кого й відбуваються усі книжкові ярмарки, виставки та форуми, — читачам. Незліченна кількість книжок на будь-який вік, смак, рівень освіти та культури є в кожній із безлічі лондонських старовинних і надсучасних книгарень, де можна їх придбати, проконсультувавшись із уважним та компетентним продавцем, котрий охоче зорієнтує вас у цьому неозорому книжковому морі.

Представники 112 країн-учасниць Лондонського книжкового ярмарку намагалися використати кожну хвилину перебування для контакту з видавцями, письменниками та літературними агентами. Бо часом їхали вони сюди просто з аеропорту, й

дехто так і ходив, тягаючи за собою валіжку на колесах. Вражала й абсолютною злагоджена й завдяки цьому непомітна робота ярмаркового персоналу.

«ТІХО, ІДЬОТ ТАБАЧНИК!»

Я полегшено зітхнула, коли довідалася, що цього разу в Лондоні не було представлено жодного українського видавництва, ба навіть наші чиновники від культури не ошасливили столицю Великої Британії своєю присутністю. Пригадую, як видавець Петро Мацкевич із жахом описував сцену, яка на його очах відбулася біля стенда Державного комітету телебачення та радіомовлення. Було це на книжковій виставці в Парижі кілька років тому. Окрім того, що на стенді Комітету, який опікується видавничою справою в Україні, виставили книжки (до речі, вельми посередні і щодо змісту, і щодо якості оформлення та друку), дами з української офіційної делегації вирішили прикрасити нашу ятку: розвісили вишиті рушнички й розставили по всьому периметру невеличкі, завбільшки з долоню, бюстики Шевченка. На їхню думку, це мало привернути особливу увагу до наших книжкових здобутків. Так і сталося, до стенда підійшла допитлива тітонька з російської делегації і захоплено запитала:

— Ой, а сколько стоит этот очаровательный котик?

На що наша функціонерка терпляче пояснила:

— Это не котик — это Тарас Григорьевич Шевченко! Великий украинский поэт! Цена — два евро!

— Ну все равно! Он такой прикольный... Заверните мне три штучки!

Підозрюю, що це була єдина вигідна оборудка, здійснена нашою делегацією на тому представницькому книжковому ярмарку.

У пам'яті зринає й Варшавський книжковий ярмарок у травні 2007-го, де Україна, так само як цього року Росія в Лондоні, була почесним гостем. Нашу офіційну делегацію очолював тодішній віце-прем'єр з гуманітарних питань Дмитро Табачник, який приїхав із чималою командою, а головною «фішкою» урочистого концерту, присвяченого особливому почесному статусу

112
країн було
представлено
на цьогорічному
Лондонському
книжковому
ярмарку

НА ЛОНДОНЬКОМУ ФОРУМІ КУПУЮТЬ НЕ ОКРЕМІ КНИЖКИ, А ПРАВА НА ЇХ ВИДАННЯ

— Тіхо! Сюда ідьот Табачник!
Юрко знизав плечима, усміхнувся й відповів:

— Ну то й що? Зараз признано мою презентацію, а Табачник, якщо хоче, нехай прийде і послушає...

НЕ ЧЕКАЛИ

Гагарін був не єдиною принадою російської делегації на цьогорічному форумі в столиці Великої Британії. На другий день заходу, 12 квітня, відбувся телеміст між російською космічною станцією «Мир» та Лондонським книжковим ярмарком. На гігантському екрані з'явилося зображення орбітальної станції, і космонавти звідти привітали гостей та учасників заходу.

Що ж до іншої, найефектнішої «фішки», яка мала привернути увагу до російських книжок, то нею стали численні представники Російської православної церкви у довгих чорних рясах і з високими клобуками на головах. У публіки мимоволі склалося враження, що росіяни привезли до Лондона здебільшого духовну, богословську літературу.

Насправді ж на виставку приїхали 50 провідних російських

письменників, і зустрічі з ними відбувалися не лише на території ярмарку, а й по всьому Лондону, здебільшого в численних книгарнях. Щоправда, як зізналися самі організатори російського книжкового десанту, їм не пощастило реалізувати своє головне завдання — зацікавити англійських видавців книжками популярних російських авторів. Річ у тім, що англійці самодостатні. Так, безумовно, вони люблять і видають російських класиків. А ось із сучасних письменників в Англії посправжньому популярні лише Борис Акунін та ще (меншою мірою) Віктор Пелевін і Сергій Лук'яненко.

Що ж до таких зірок, як Людмила Уліцкая, Андрей Бітов, Діна Рубіна, Дмитрій Биков, то їхні твори і спілкування з ними великого зацікавлення не викликали. Недаремно, коментуючи перебування російських митців на Лондонському ярмарку, Міхаїл Веллер зазначив, що ситуація нагадує йому сюжет відомої картини «Не ждалі».

ВІДМЕЖОВАНІ

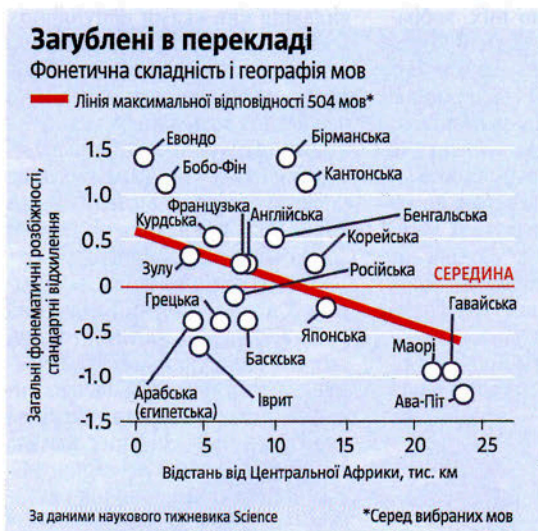
І насамкінець згадаю про наших земляків. Напевно, можна пояснити небажання українців спілкуватися одне з одним за кордоном якимись глибинними психологічними, історичними та політичними причинами. На ярмарку в мене була можливість спостерігати за поведінкою двох молодих ботанів, які прибули на Лондонський книжковий ярмарок у складі невеличкої групи. Юнаки першого ж дня «загубилися», а потім старанно уникали зустрічі зі своїми українськими колегами. Найкумеднішим було те, що вони насправді нікому не були потрібні, їх ніхто не шукав і не намагався зустрітися з ними. Ситуація нагадувала давній анекдот про Невломиного Джо. Пригадуєте? Чому він такий невловимий? Бо нікому не потрібний!

Хоч як це прикро, маю констатувати: поки що і ми, українські видавці та письменники, і наші книжки, мов той Невловимий Джо, зовсім не потрібні на зарубіжних книжкових ярмарках, а тим більше на полицях європейських книгарень. Хочеться сподіватися, що якимось дивом ця прикра ситуація зміниться. І врешті ми перестанемо соромитися самих себе й одне одного. ■

 Повну версію
статті
читайте на сайті
www.tyzhden.ua

Що сталося у Вавилоні?

Усі мови походять з однієї частини світу. Але вони не такі схожі, як вважали

Звідки взяли мови? Це питання таке ж давнє, як і здатність людства його озвучити. Способів відповісти два: еволюційний, про те, коли й де вперше почулася людська балачка, та онтологічний, про те, звідки в кожній окремо взятої людини береться функція мовлення й розуміння. Нещодавно абсолютно випадково збіглися в часі публікації робіт, присвячених обом загодкам.

Квентін Аткінсон з Оклендського університету (Нова Зеландія) давно вивчає еволюцію мов, намагаючись визначити, де зародилася перша з них. Майкл Данн з Інституту психолінгвістики імені Макса Планка (Нідерланди) досліджує онтологію. Як і належить, результати своїх досліджень вони опублікували у двох найвідоміших наукових виданнях-конкурентах: Аткінсон — в американському тижневику Science, а Данн — у британському Nature.

КАЗКА МАНДРІВ

Вочевидь, шукати еволюційні витоки мови слід у колісці людства, Африці. Саме туди ведуть дослідження Аткінсона, розвіюючи всі давні припущення про те, що вона з'явилася більш ніж один раз.

Серед доказів на користь походження людства з Африки є такий факт: що далі від цього континенту, то менш генетично різноманітним стає населення. Нащадки невеликих груп, які мігрували порівняно недавно, більш однотипні, ніж їхні африканські предки, адже народжені від батьків, що перебувають у кровному спорідненні між собою.

Аткінсону стало цікаво, чи не підпадають під це правило мови. У процесі дослідження він аналізував не гени, а фонемі. Це найменші звукові одиниці, що мають смислорозрізнявальну функцію (наприклад, «с» у слові «ліс»; якщо замінити «с» на «з» або «зь», одержимо інше значення). Давно відомо: що менша територія поширення мови, то менше в ній фонем. Отже, що більше люди віддалялися від своєї африканської прабатьківщини, то меншим мав би ставати їхній фонематичний набір услід за генним.

Щоб перевірити, чи правильне його припущення, Аткінсон узяв 504 мови й порівняв кількість фонем у них (урававши похибку на зростання населення останнім часом, якщо воно було значним) та відстань між регіоном, де спілкуються даною мовою, і 2,5 тис. розкиданих світом імовірних пунктів її походження. Отримане в результаті співвідношення показує, що справжнє місце виникнення — десь у Центральній чи Південній Африці (див. графік), а всі сучасні мови дійсно мають спільне коріння.

Така версія збігається з думкою про те, що здатність говорити й розуміти сказане — це особливе пристосування, такий собі віртуальний орган, що став конкурентною перевагою людства, яка й забезпечила йому перемогу в боротьбі за біологічне панування над іншими видами. Здобувши таку зброю, Homo sapiens справді вдалося

зрушити з місця, розмножитись і заповнити Землю.

Складові цього віртуального органа стали предметом дослідження Данна. Але є в усій тріумфальній історії експансії людини, хоч це й дивно, момент, що збиває з пантелику: висновки науковця заперечують головну гіпотезу про природу самого мовного органа.

РІЧ У ГРАМАТИЦІ?

Автор гіпотези — Ноам Чомскі (у вітчизняних джерелах також Хомський; мав предків з України. — Ред.), професор мовознавства Массачусетського технологічного інституту. Він стверджує, що в людському мозку міцно вбудоване знання універсальної граматики — мовний інстинкт, як вишукано словислов'яз про це колишній колега науковця Стівен Пінкер. Цим пояснюється здатність дітей навчатися говорити майже без зусиль.

Суперечливість ідеї про такий інстинкт полягає в тому, що мови різняться не лише словами, які завчаються, а й граматичними правилами, знання котрих, як можна припустити, є інстинктивним. Чомскі стверджує, що лексичні розбіжності між мовами є поверхневими. На його думку, граMATика — це набір модулів, і кожен із них складається з певних компонентів або правил. Коли модуль вмикається, відразу активізуються всі його складники. Вибирати окремі частини з нього не можна.

Наприклад, у мовах, де присудок стоїть перед підметом, означальні підрядні речення завжди живаються після іменника; тобто в мові не може існувати одного правила без іншого. Багато схожих прикладів зібрав Джозеф Грінберг, професор лінгвістики зі Стенфордського університету, який помер 2001 року. І хоча сам учений свої висновки пов'язував більше із загальними обмеженнями людського мислення, а не з мовними перемикачами в мозку,

вони все-таки узгоджувалися з поглядами Чомскі.

Однак перевірити правильність цих припущень достеменно складно. Людському мозку не просто провести всі паралелі, потрібні для такого аналізу, тому Данн використав комп'ютер. І результати вразили.

ВАШІ СТАВКИ, ПАНОВЕ

Аби визначити, які лінгвістичні компоненти можуть співіснувати, а відтак об'єднуватися в модулі Чомскі, треба скласти достовірне мовне дерево. А це непросто. На відміну від біологів, у мовознавців немає викопних решток, які допомогли б їм розібратися в минулому (окрім тисячолітніх текстів небагатьма мовами народів, які вміли писати). Крім того, мови можуть схрещуватися абсолютно по-іншому, ніж види. Наприклад, усім відомо, що англійська – це суміш німецької, давньоскандинавської та середньовічної французької мов. Як наслідок – між лінгвістами виникають розбіжності з приводу того, які мови належать до певної сім'ї.

Намагаючись подолати цю перепону, Данн почав дослідження зі збору основних слів, що позначають частини тіла, родинні зв'язки, простих дієслів тощо, з чотирьох великих мовних сімей, визнаних усіма мовознавцями. А саме індоєвропейської, австронезійської (Південно-Східна Азія і Тихоокеанський регіон) та ютоацтекської (місцеві мови, якими спілкуються в обох Америках), а також сім'ї банту (Центральна й Південна Африка). До цих чотирьох масивів належить більш ніж третина із близько 7 тис. мов, які існують на сьогодні у світі.

У кожній мовній сім'ї Данн зі своєю командою виділив по низці однокореневих слів, тобто лексеми спільного походження, які існують у різних мовах. Один набір, наприклад, складався зі слова «ніч» англійською, німецькою та французькою – night, Nacht і nuit. До іншого увійшло «молоко» англійською (milk) і німецькою (Milch), але не французькою (lait). У результаті з'явилася діаграма Венна, де показано, як різні мови перетинаються між собою.

Для відображення нинішньої ситуації цього досить, але замало, щоб розібратися в минулому. Аби відтворити стародавні гілки дерева й сучасні його відгалуження, замість викопних решток Данн звернувся до математично обґрунтованих припущень. Розрахунки виконували за методом Монте-Карло з використанням ланцюгів Маркова (МСМС). За основу методу взято комп'ютерну програму, що за принципом ігрової рулетки генерує дерево з випадково вибраних компонентів, а потім аналізує, наскільки його гілки вписуються в сучасні відгалуження. Потім електронна рулетка запускається ще раз, злегка коригуючи перше дерево, теж за допомогою випадкової вибірки. Якщо нова схема краще впишеться у відгалуження, її беруть за основу для наступної. Якщо ні, то повертаються до попереднього оптимального варіанту дерева. Рулетка запускається мільйони разів, доки коригування не дадуть помітного результату.

Запустивши вибрані мови в рулетку МСМС, Данн отримав кількасот однаково припустимих схематичних дерев. На наступному етапі він закинув у систему ще вісім граматичних правил, пов'язаних із порядком слів у реченні, й знову запустив рулетку.

Результати виявилися неочікуваними. Поміж абсолютно всіма мовними сім'ями не простежувалося жодного збігу, а більше ніж в одній сім'ї їх виявилось лише по два. Схоже, що співвідношення між граматичними правилами, які помічали попередні дослідники, були просто скам'янілими збігами, що переходили від покоління до покоління як елемент лінгвістичної культури, віддзеркалюючи більше ностальгію, ніж природу мови. Якщо виявиться, що Данн правий, ідеї Чомскі буде зруйновано вщент і стане питання про саме існування мовного органа. Однак можете не сумніватися: чомськіанська важка артилерія скоро почне відстрілюватися, а, може, й уже почала, поки ви читали цю статтю. Тому стежте за розвитком подій. ■

© 2011 The Economist Newspaper Limited. All rights reserved

CRYSTAL HALL

13 ТРАВНЯ 20:00

МАНДРИ

ПРЕЗЕНТАЦІЯ НОВОГО АЛЬБОМУ

СВІТ

ЖИВИЙ ЗВУК

ЗАМОВЛЕННЯ КВИТКІВ

ІНФОРМАЦІЙНІ СПОНСОРИ

PARTER.UA
НАЦІОНАЛЬНИЙ ОПЕРАТОР
287 87 87

RADIO
ROKS
RADIO GROUP

PEREVI
PEREVI

МЕДІА-ПАРТНЕР

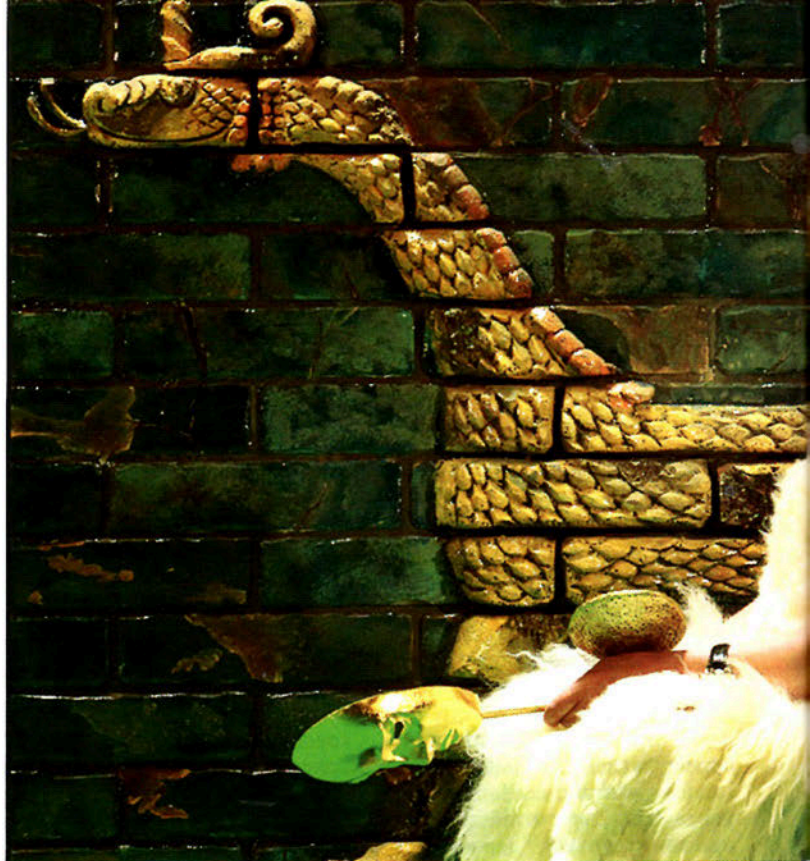
Тиждень
НАЦІОНАЛЬНИЙ ОПЕРАТОР

МАН
ФОРМАТ

Вперед у минуле

Хаотична екранізація знакового роману про безлад 1990-х

Після фільмів «Москва» Александра Зельдовіча й «Ліміта» Деніса Євстігнєєва картина бандитсько-кабацької Росії кінця 1980-х – початку 1990-х була тривалий час вичерпною. Екранізація головної тамтешньої книжки дев'яностих «Generation «П» Віктора Пелевіна мусила б не так розширити бачення теми, як поглибити його за рахунок містики. Все ж таки автор «культового роману» колись по вуха був занурений у східний містицизм, який він у своєму творі майстерно змішав із рекламою, буддизмом, фентезі, ЛСД і кокаїном. Книжка недаремно стала бестселером. Вона з добрим смаком показувала апокаліптичний розпад імперії зла, помножений на стрімкий прихід до влади нової безпринципної еліти. На жаль, у фільмі від стилю роману не лишилось анічогісінько. І навряд чи плюсом екранізації є безладний переказ хаосу того періоду, який до того ж дістав продовження в часі з 1990-х у 2000-ні. Кіоски, Parliament, малинові піджаки, «дай одну сигаретку West», танці п'яного Єльцина, Тамрах, чеченський слід, Ferrari біля інституту бджолярства, Березовській, «Русское радио», дефолт... Звісно, фразочки на кшталт «...коли не думаєш, багато що

«Generation «П».
У кінотеатрах України з 14 квітня

стає зрозумілим» на мить рятують ситуацію. Але в цьому заслуга не режисера Віктора Гінзбурга, а самого Пелевіна. Фільм мав би кінематографічно візуалізувати літературні знахідки письменника, бо ж матеріал багатющий. І доволі екранний. Та хай там як, треба віддати належне постановникові: попри майже плінтусний рівень комп'ютерної графіки, провали в просторі та свідомості головного героя Вавілена Татарського доволі вигадливі. Особливо слід відзначити наркотичні марення піарника, де, власне, конкретно проявилася обізнаність

Анонси 22 квітня, 19:00 — 27 квітня, 19:00 — 30 квітня – 2 травня

Alai Oli

Клуб Jazzter (Харків, пров. Театральний, 11/13)

Драйвові «неправильні регі» від уральського гурту Alai Oli звучатиме на українській сцені. Фентезійна назва походить із казки учасниці колективу, Ольги Маркес і перекладається як «нести позитив». Саме це енергійні музиканти й робили впродовж семи років на різних сценах, часом виступаючи разом із Massive Attack, Manu Chao та іншими заслуженими «монстрами» альтернативної музики. Життєві, легкі й водночас вишукані композиції зачіпають за живе аудиторію значно ширшу, ніж у класичного регі.

DagaDana

Арт-кафе «Мармуляда» (Івано-Франківськ, вул. Чорновола, 23)

Саме звідси стартує всеукраїнський тур українсько-польського гурту DagaDana, що органічно поєднує в собі етнічні, електронні, драм-енд-бейс та джазові мотиви. Добре знає в Польщі тріо колоритних персонажів (Дага Грегорович – вокал, live electronics; Дана Вінницька – вокал, клавіші та Міколай Поспежальський – контрабас, скрипка) мандрує міжнародними фестивалями, вражаючи подібною до гри-мстерії мелодикою, в яку вплетено дитячі музичні інструменти, забавки, світлянки та інші несподіванки.

«Флюгери Львова»

(Львів, площа Ринок)

Фестиваль етнічної та джазової музики вже став традицією, необхідним елементом ландшафту спеціально відведеного внутрішнього дворика Ратуші в місті Лева. Понад 50 музикантів, залучених до 17 проектів із Польщі, Білорусі, Росії, Нідерландів та України, демонструватимуть усі відтінки палітри автентичної музики у поєднанні з джазовими виступами.

Кожен день «Флюгерів» матиме своє неповторне музичне забарвлення. Серед виконавців «Мертвий Півень», «Очереетяний кіт», «Русичі», «Млада», Tatosh Banda, Alex Trio та інші.

Пелевіна з хімічними сполуками та аккадською міфологією. Це непогано перегукується зі стрічкою «99 франків» Яна Кунена, що так само ґрунтується на літературному оригіналі й оповідає про світ рекламників. Але там сюжет не був пов'язаний з історичним минулим, що вигідно позиціонує «Generation «П» у прокаті: люди завжди ласо тягнуться до знаного, на чому паразитують ті, хто цього свідомий.

Ярослав Підгора-Гвядовський

КНИЖКИ

Володимир Свідзінський. «Вибрані твори»

Чергове видання із серії «Розстріляне відродження» знайомить із творчістю Володимира Свідзінського, одного з найзагадковіших українських поетів ХХ століття. Його філософська лірика наскрізно просякнута архаїчними міфологічними образами, які тільки в наш час належно оцінили критики. Видання упорядкувала видатна дослідниця української поезії Елеонора Соловей. Окрім творів Свідзінського книжка містить спогади про автора, статті критиків і фотоматеріали.

Ігор Калинець.

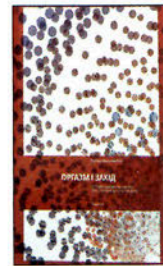
«Знане і незнане про Антонича»

Львівський поет і дисидент Ігор Калинець у цій книжці виступив у ролі дослідника життя Богдана-Ігоря Антонича. Порівняно з першим виданням тут уміщено втричі більше ілюстрацій і помітно зріс обсяг тексту. Докладно описано бурхливе життя Антонича, а також пов'язані з ним пізніші події (наприклад, спроби популяризувати його в радянські часи – тут Калинець писав із власного досвіду). Цікаві також «Додатки», які містять статті про поета, листи, документи КДБ тощо.

Робер Мюшамбле. «Оргазм і Захід»

Філософія задоволення у світогляді людини Заходу від XVI століття й до наших днів. Табу, комплекси провини, нарцисизм, суворі догми соціуму (в різні періоди) та релігії. І, попри все, одвічне прагнення індивіда до насолоди – смакової, тілесної, духовної; історичні, соціальні, політичні, філософські, статистичні й просто людські аспекти феномену задоволення зібрано й розкрито в цьому блискучому дослідженні. Текст проілюстровано прикладами з історії мистецтва та статистичними даними з раніше не опублікованих джерел.

22–28 квітня

Марафон «Пам'ятай»

Культурно-освітній центр
«Майстер Клас»
(Київ, вул. Лаврська, 16)

До 25-ліття Чорнобильської катастрофи у Києві відбудеться низка культурних заходів, серед яких покази документальних стрічок, вуличні перформанси, театральні вистави та виступи джазових виконавців. У межах цієї програми очікуються прем'єрний показ стрічки «В суботу» режисера Александра Міндадзе, а також виступ колективу New Era Orchestra. Метою проекту є не лише зберегти і шанувати пам'ять про трагедію, а й допомогти дітям із різних регіонів країни, які страждають на злоякісні захворювання крові.

27–29 квітня, 10:00 — 3 28 квітня

Тридобове читання «Дон-Кіхота»

Національний музей літератури України (Київ, вул. Богдана Хмельницького, 11)

Шанувальники класики матимуть нагоду глибше зануритись у шедевр світової літератури, феномен успіху якого й досі не розгаданий критиками (2002 року твір було визнано найкращим романом тисячоліття). Захід приурочено до Міжнародного дня книги. Відбувається він у 15 різних куточках Європи. Окрім власне читання Міґеля де Сервантеса українською та іспанською мовами, програмою передбачені тематичні художні виставки, музика з батьківщини класика, показ стрічок про життя по той бік Піренейв.

«Летючий голландець 2»

Кінотеатр «Київ» (Київ, вул. Велика Васильківська, 19)
Кінотеатр «КіноКульт»
(Донецьк, просп. Ватутіна, 35)

Шість повнометражних стрічок та п'ятигодинна ніч короткого метра чекатимуть на кіноманів Києва, Донецька, Львова, Одеси та Запоріжжя. Найрізноманітніші жанри й тематику пропонують найкращі голландські майстри. Документалістика, еротика, горор, лайфстори, короткометражка – кожен із глядачів матиме ласий шматок на свій смак. Негрове кіно представить фільм «Беатрікс, її Величність», присвячений королівській родині Нідерландів, горор – стрічка «Темна вода», чуттєве кіно – мелодрама «Shocking Blue».

Люду — ВИ

Крістоф Вальц
про особливості фільмування
за мотивами роману
Сари Грюен

Спілкувалася
Елейн Ліпворс

Верхи на величезному слоні Різ Візерспун ідеально бачиться зіркою старого цирку. Вона посміхається й вітає натовп, який вийшов подивитися на барвисту процесію паяців, жонглерів і танцюристок. Акторка виконує роль Марлени — головної знаменитості манежу. Її чоловіка — директора цирку Августа — грає Крістоф Вальц. Чарівний і харизматичний зовні, цей персонаж насправді непередбачуваний і жорстокий як до дружини, так і до підопічних тварин, зокрема й Розі — граційної шляхетної слонихи, навколо якої вибудовано сюжет.

На майданчику компанії Twentieth Century Fox у Лос-Анджелесі ми на власні очі спостерігаємо, як робиться ретрокіно в найкращому вигляді. Знімальна група «реконструювала» Нью-Джерсі 1931 року, і центр міста, відтворений для ключового епізоду драми, має вигляд настільки автентичний, що здається, ніби ожила історія. Чоловіки в робочому одязі проходять із дітьми на плечах повз кафе «Сніданок», дивлячись на лева у клітці, якого везуть уздовж головної вулиці детально відтвореним кінним екіпажем. Жінки, пліткуючи біля бакалії зі смугастим полотняним навісом, витягають шиї у сподіванні бодай краєм ока поглянути на блискучу Марлену. «Крістоф — чудовий актор, — каже продюсер Джил Неттер, ділячись враженнями під час зйомок. — Він може показати й найбільш негативні, й найчарівніші сторони».

У Крістофа Вальца довга й різноманітна кар'єра: він багато

ДОВИЩ, СЛОНАМ — ВОДИ

й успішно працював на телебаченні та в кінематографі в Європі. Всесвітня аудиторія змогла оцінити його талант, коли режисер Квентін Тарантіно запросив актора на роль полковника Ганса Ланди у стрічку «Безславні виродки» (2009). За ту роботу Вальц отримав «Оскара» в номінації «Найкраща чоловіча роль другого плану» й багато інших відзнак, зокрема «Золотий глобус» та нагороду від Британської академії телебачення і кіномистецтва (BAFTA) в аналогічній номінації. На знімальному майданчику стрічки «Води слонам» пан Крістоф поділився своїм баченням фільму й підходою до акторської гри.

У. Т.: Що вас приваблює в цій історії та кінокартині?

— Цей фільм — про цирк 1931 року, що тут іще скажеш! Іноді вистачає якоїсь дрібної деталі, котра і стає вирішальною, коли вибираєш щось цікаве для себе. Август має бути лиходієм. Та коли дивишся, наприклад, як він змущується з інших, треба запитати в себе: «Чи для того, щоб я вважав героя саме таким, достатньо бачити його ставлення до тварин? Що означає бути лиходієм?» Називаючи персонажа так, ми лише спрощуємо розмову, а мені цього замало, щоб зіграти роль. Ваше уявлення про наругу може відрізнитися від мого. Ми говоримо про минуле. Що означало змущення з тварин 1931 року? На той час цього поняття не існувало, вдарити собаку ніхто не забороняв. Це сьогодні вас заарештували б за жорстоке поводження з тваринами.

У. Т.: То як ви підходите до цієї ролі, зважаючи на те що ставлення до змущення й, можливо, поняття «зла» постійно змінюються?

— Ну спробуймо, приміром, забути про епізоди змущення у цій історії. Викиньмо всі випадки, коли герой б'є слона, — і

що залишиться? Августа все одно вважатимуть лиходієм, і як далеко ми зайдемо з нашим розумінням зла? Слід враховувати: може, в нього є підстави так діяти. Ви колись відчували таку злість, яка примушувала вас по чомусь ударити або щось розбити? І звідки вона з'явилася? Вона приходить не тому, що ви лиходій. Може, це просто від розчарування чи безпорадності. А згадаймо ще й час, який відображено у фільмі. Тоді з'явиться чимало підстав для розчарування, особливо коли ви керуєте компанією, і понад усе, якщо ця компанія — цирк. Опинитися в такий період на межі катастрофи — уже достатньо, щоб почуватися розчарованим, а про це мені говорити цікавіше, ніж просто про лиходіїв чи героїв.

У. Т.: Які ваші враження від книжки «Води слонам», за мотивами котрої знімають фільм?

— Мені дуже сподобалося, що дія відбувається в часи Великої депресії, і ці люди працевлаштовані, коли більшість безробітні. Щоб підтримати своє існування, їм доводиться долати труднощі, які сьогодні ми вважали б непереможними. Відповідальність за те, щоб цирк продовжував працювати (а це було в інтересах абсолютно всіх), величезна, а про це часом забувають, коли дивляться на Августа. Погляньте на персонаж Гамлета. Можна сказати, що то герой, не здатний на дії, в чийй голові забагато думок. Але є ще й інше: він сприймає себе окремо серйозніше, ніж ціле, і через це підводить ціле. Я згадав Гамлета, бо він показує, наскільки діаметрально протилежно можна бачити історію. Мені саме це подобається в сюжеті. Знаєте, якщо читати «Води слонам» десь на пляжі, чи де там ви звичай читаете, то в голові книжка вже вкладається у фільм. Так відбувається абсо-

лютно в усіх, адже сьогодні ми настільки звикли до екранізованої літератури, що наперед створюємо кіно у власній голові. Самі читачі перетворюють роман на чудову стрічку.

У. Т.: Немає відчуття, ніби ви мусите стати персонажем, щоб зіграти його?

— Ні, я не вважаю, що треба мешкати півроку в типі (житло кочових племен Великих рівнин, — Ред.), коли збираєшся втілювати індіанця. Крім того, я ніколи не стану індіанцем у типі. Я буду просто актором, який його гратиме, тож мені більше за це хвилюватися треба, а не за те, щоб стати героєм. Але в будь-якому випадку мені не вдалось би на когось перетворитися. Бо ж я той, ким я є, іншого не дано. Цікаво думати про точки, де перетинаються певні риси чи аспекти персонажа. Але я не дуже переймаюся питаннями на кшталт: «Хто я?» Я актор.

У. Т.: Наскільки схожа режисерська робота Френсіса Лоуренса і Квентіна Тарантіно?

— Я не порівнюю режисерів. У кожного свій стиль роботи. У Лоуренса репетиції було більше, ніж у Тарантіно, бо той має власний метод. Усі мої репетиції «Безславних виродків» проходили тільки з Квентіном — нас було двоє і все. З Лоуренсом репетирували як завжди, як усі. Але й сюжети, й ролі абсолютно різні.

У. Т.: Що робитимете далі?

— «Грех мушкетерів» у 3D. По одному «D» на мушкетера (сміється). Кіно класне, дуже кумедний сценарій. А ще буде фільм Гая Річі — його ще не анонсували, але я вже зустрічався кілька разів із режисером і вважаю його фантастичним. Від перших стрічок Річі було враження, ніби він узагалі божевільний. Але ні, він просто дотепний, і мені це до вподоби. ■

БІОГРАФІЧНА НОТА

Крістоф Вальц Австрійський актор, режисер і сценарист. Народився 1956 року в родині кінематографістів. Закінчив акторський факультет Віденського університету музики і театру, згодом навчався у Нью-Йорку в студії Лі Страсберга. Грав на театральних сценах Відня, Цюриха, Кельна, Франкфурта, Гамбурга. Безліч кіноролей Вальца з найрізноманітніших за жанром і настроєм фільмів вирізняються глибокою суперечливістю персонажа, його непевним і вразливим внутрішнім світом. Батько чотирьох дітей. Вільно володіє англійською, французькою, німецькою мовами. Мешкає у двох містах по черзі (Берлін і Лондон).

7 фактів про Коломию

Тут найбільше дисидентів на душу населення і єдиний у світі музей писанкарства

Автор:
Ігор Петренко

Фото:
Дмитро
Стаховський

Місцеві називають своє місто маленьким Львовом. А той своєю чергою хтось іменує маленьким Віднем (або Парижем). Тобто маємо хоч і дещо наївний, однак виразний європоцентризм. **Тиждень** побував у одному з найколіоритніших населених пунктів Прикарпаття.

1. НЕФОРМАЛЬНА СТОЛИЦЯ ГУЦУЛЬЩИНИ

Культурне життя Коломиї, як на райцентр із населенням 70 тис. осіб, більш ніж жваве. Академічний драмтеатр імені Івана Озаркевича дає «Сватання на Гончарівці» і ще кілька вистав. У Будинку культури залізничників виступає комедійний дует «Дикі гуцули» – жанрова відповідь усіляким телевізійним петросьянам. Бачиться, що на Гуцульщині полюбують єдинокорства: у Коломиї навесні відбуваються змагання з карате, боксу й теквандо.

Цивілізований вигляд мають і якісно обслуговують відвідувачів піцерія, бургерна, національний фастфуд «Хвалена хата» й ресторан «Верховина», над яким майорить червоно-чорний прапор.

Споруджена 1877 року ратуша, церкви й сесійні будівлі Коломиї нагадують про близькість Європи. А про патріотизм місцевих жителів свідчить не тільки багата на боротьбу за незалежність історія, а й сучасний пам'ятник Тарасові Шевченку (він, що правда, на Гуцульщині ніколи не бував), як і оголошення неподалік про Всеукраїнську прощу до Канева на 22 травня. З малим бізнесом у Коломиї справи трохи кращі, ніж загалом у країні: на 10 тис. жителів міста припадає 108 малих підприємств (тоді як по Україні в середньому 85).

Цікавий зразок поєднання європейської та національної практик – мережа місцевих butikів «Вишивка». А ось дещо абсолютно своє, традиційне: у

Національному музеї народного мистецтва Гуцульщини та Покуття науковець Богдан Петричук напередодні Великодня провів майстер-клас із зав'язування жіночих хусток.

2. КРАЙ ДИСИДЕНТІВ

Їх тут найбільше на душу населення. І це якщо брати до уваги не лише Україну, а й увесь колишній СРСР. На Коломийщині та в прилеглих селах живуть люди, які воювали в лавах УПА (Мирослав Симчич), були пов'язані з оунівським підпіллям (Ігор Кичак), зазнали переслідувань із боку радянської влади як релігійні діячі (греко-католицький священник о. Зиновій Карась). Мешкають тут і ті, хто намагався створити в СРСР альтернативну політичну партію (Богдан Германюк, Мирон Площак), і учасники збройної антирадянської молодіжної організації Галичини (Дмитро Гриньків, Микола Мотрюк, Роман Чупрей та інші).

Коломийщина – один із регіонів, що найдовше збройно опиралися більшовицькій владі, сприймаючи її як чужу, окупаційну. Із цього приводу є жарт, що комуністи навіть хотіли запровадити спецпотяг «Коломия – Колима». Мабуть, такі настрої йдуть іще від опришків: як відомо, з Коломийщини родом був Олекса Довбуш. А також від січового-стрілецького руху. Варто згадати також, що в цьому місті кілька місяців сидів у австро-угорській в'язниці Іван Франко.

3. РАДЯНСЬКА ТОПОНІМІКА ВІДСУТНЯ

Комфортно ходити чистими (кожен квартал має новий пластиковий контейнер для сміття) й затишними вулицями Івана Мазепи, Симона Петлюри, Степана Бандери, Євгена Кошовальця, Йосипа Сліпого, В'яче-

ВАРТО ПОБАЧИТИ

Церква Благівіщення – найстаріша в місті, збудована 1587 року. Зразок гуцульської дерев'яної архітектури, пам'ятка державного значення. За місцевою легендою, тут молився й писав універсали Богдан Хмельницький.

Музей «Писанка» – будівля у вигляді розмальованого яйця, де зібрано близько 12 тис. писанок із різних регіонів України та світу.

Пам'ятник борцям за Незалежність на проспекті Чорновола, у скверіку, де раніше стояв монумент Комуністичній партії Західної України. Прототипом повстанця послужив коломиянин Мирослав Симчич, колишній вояк УПА.

Базар вишиванок – щочетверга від третьої до восьмої ранку майстри не тільки з Прикарпаття, а й з усієї України пропонують тут свої вироби.

КУТОЧОК
ЄВРОСТАН-
ДАРТІВ.
Ратуша
й центральні
вулиці
навколо неї –
цивілізований
Захід

слава Чорновола, Андрія Сахарова й Героїв УПА... А всілякі Марксі, Ворошилови, Клари Цеткін та інші подібні релікти комуністичної ідеології зникли з карти Коломиї ще в 1990-х.

Хоч і є меморіал воїнам-афганцям, однак його тут трактують дещо відмінно від інших регіонів. В'язень сумління, колишній вояк УПА Ігор Кичак вважає: «Війна СРСР в Афга-»

ПАРК ІМ. К. ТРИЛЬОВСЬКОГО.
Видно греко-католицьку церкву
Св. Йосафата (збудована 1762 року),
що на вулиці Гетьмана Мазепи

НАЦІОНАЛЬНИЙ ФАСТФУД.
Ідальня «Хвалена хата» оформлена
«під Гуцулію» і відповідно годує

НЕОКОНСТРУКТИВІЗМ.
Музей писанкарства налічує 12 тис. експонатів

ністані була колоніальною, злочинною. Наші «афганці», озброєні нашими ж таки ворогами, слухали накази російською мовою і гинули під червоним прапором не за Україну. Їм належить наш жаль і співчуття».

4. ЄДИНИЙ У СВІТІ МУЗЕЙ «ПИСАНКА»

Музей писанкарства – архітектурна несподіванка на просторі Чорновола у вигляді триповерхового розмальованого будинку-яйця. Створили оригінальний об'єкт за проектом прикарпатського зодчого Ігоря Шумана. Модерна форма (з ухилом у конструктивізм) і традиційний зміст експозиції поєднуються, втім, без суперечностей. Коломийські науковці зібрали понад 12 тис. писанок із різних регіонів не тільки України, а й світу. В експозиції є великодні яйця з Алжиру, Канади, США, Франції, Шри-Ланки, Єгипту і, звісно ж, сусідніх Польщі й Росії, а також Ізраїлю.

КОЛОМИЙКИ

Я калину гну в долину,
а калина вгору,
Коли ж ся,
мій миленький,
з тобов наговорю.

Гей, якби я
була знала,
що прийде
Михайло,
Я би була кучерки
зачесала файно.

Моя хатка
при дорозі,
моя хатка крайня,
Мене, мамко,
хлопці люблять,
бо я таки файна.

А я гаю не рубаяу
Через ту ліщину,
А я вдома не ночую
Через ту дівчину.

5. ЗВІДСИ ПІШЛИ КОЛОМИЙКИ

Коротенькі співомовки, традиційний жанр фольк-музики, які виконують також до танцю. Вже сама назва чітко вказує на місце їх народження. Тематично коломийки бувають різні: побутові, соціальні, сатиричні. В сувенірному магазині на проспекті Чорновола та в Музеї «Писанка» можна придбати ліцензійну автентичну коломийку на CD та DVD (записані, щоправда, у Вінниці).

ЦИТАТИ

Схід і Захід разом

«Той, хто захоче зобразити на невеличкій картинці Галичину, нехай поїде на ярмарок до Коломиї. Там він опиниться на форумі давньої римської колонії, серед штовханини гондлярів, що пропонують, купують, сновигають туди й сюди, і побачить дивовижну країну, що пропливатиме перед ним у розмаїтих обличчях, йому здаватиметься, що (...) Схід та Захід простягають один одному руки».

Республіка від Карпат

«Між Доном та Карпатами живуть вроджені демократи, ні візантійський імператор, ні варяги, ніякий король Польщі, ніякий цар не зламали їх духу, не підкорили їх свідомості. Вони завжди готові змінити плуг на спис, живуть маленькими республіканськими громадами, як рівні з рівними, для східних слов'ян – паростки майбутнього, паростки свободи».

Леопольд фон Захер-Мазох

6. ЦЕНТР КИЛИМАРСТВА

Напередодні проголошення Незалежності на об'єднанні «Гуцульщина» виготовляли близько 70% усіх виробів декоративного ткацтва в Україні: килимів на підлогу й на стіни, хідників, накидок на сидіння автомобілів тощо. Крім того, в гуцульських хатах працювали кустарні верстати.

Варто сказати, що існують десятки малюнків килима, та й досі серед найпопулярніших – візерунок «гуцул». Проте, коли відкрилися кордони СРСР, радянські за менеджментом килимові фабрики в Коломиї та Косові, не витримавши конкуренції з турками й китайцями, зупинили свою роботу.

Наприкінці ХХ століття художник Михайло Білас зібрав колекцію килимів та ліжників, понад 300 одиниць, яка нині зберігається в Національному музеї народного мистецтва Гуцульщини та Покуття в Коломиї. Директор цього закладу Ярослава Ткачук вважає, що завісні килимові вироби, синтетичні й низьковартісні,

не йдуть у жодне порівняння з нашими.

Тут-таки, в музеї, напередодні цьогорічного Великодня відкрилася виставка робіт студентів відділення образотворчого мистецтва та художньої праці Коломийського педагогічного коледжу. Близько 90 молодіжних робіт виконані у різних техніках.

Отже, є надія, що гуцульське килимарство не занепаде остаточно під тиском конкурентів із Піднебесної.

7. ГУЦУЛЬСЬКІ «КОЛУМБИ»

Із Коломиєю пов'язане ім'я відомого письменника Леопольда фон Захер-Мазоха. Чимало західноєвропейських поціновувачів називали його Колумбом Сходу. Чому?

До нього про гуцульський край у Європі чули хіба лише географи. Цей письменник народився у Львові 1836 року, няня-русинка Гандзя співала йому українські колискові й коломийки. Прозаїк неодноразово виїжджав у Коломию та в Карпати, і згодом написав твори, герої яких діють саме в

Галичині. Згадаймо насамперед його українські новели «Дон Жуан з Коломиї» та «Місячна ніч».

Неподалік ратуші можна побачити меморіальну дошку іншому Колумбові, родом уже із самого міста, – Іванові Богдану. Коломияни впевнені, що першим українцем, який потрапив за Атлантичний океан,

ІЗ КОЛОМИЄЮ ПОВ'ЯЗАНЕ ІМ'Я ВІДОМОГО ПИСЬМЕННИКА ЗАХЕР-МАЗОХА. ЧИМАЛО ЗАХІДНОЄВРОПЕЙСЬКИХ ПОЦІНОВУВАЧІВ НАЗИВАЛИ ЙОГО КОЛУМБОМ СХОДУ

був саме він. Вважають, що їхній краєнин приплив до Нового Світу в жовтні 1608 року на кораблі «Марія і Маргарита» у змішаному екіпажі з англійців, голландців та поляків, і прибили на згадку про свого земляка меморіальну дошку. ■

ТВІ
телеканал

ЩОСУБОТИ
20:30

журналістські розслідування
з Артемом Шевченком

ПІСЛЯ СЛОВА

Над деякими темами важко працювати. До таких належать спогади мешканців Прип'яті, які пережили аварію на Чорнобильській АЕС. Спершу розчулюєшся, слухаючи розповідь людини. Потім пускаєш слезу, розшифровуючи інтерв'ю з диктофона. І ще раз – під час редагування. Дивним чином розказана історія, яку вже чув, може знову і знову зачіпати за живе. Але найпронизливіша так і залишилася неопублікованою. Жінка спершу розповіла її, а через деякий час попросила не друкувати. Напевно, вирішила, нехай на Землі буде хоч трохи менше сліз. Важко навіть уявити, скільки ще невідомих трагічних історій залишилося після Чорнобіля. ■

Інна
Завгородня

ЛІТЕРАТУРА ПОЗА РЕПЕРТУАРОМ

На книжковий ярмарок «Медвін» ішла за наївною звичкою зі списком бажань. Звісно ж, омріяних Керуака, Воргола, Вульфа не було і близько. Натомість буйним квітом розростаються ятки з вітчизняним мейнстримом та фентезі, скромно присутні українська і зарубіжна класика, в малих дозах – монографії та пізнавальне читиво. Щедрими порціями – новочасна релігійна література. Майстер-класи, безкоштовна любовна лірика, зустрічі з авторами-фантастами, «послухати про Бога», «скуштувати вареники-банош від сучасних українських письменників». Чогось бракувало: чи студентського ентузіазму, чи якісної сучасної літератури... ■

Олена
Максименко

ЗІРКОВЕ ПЛАЦЕБО

Коли я вперше прочитав «Білу гвардію» улюбленого Булгакова, то єдине, чого не зрозумів у ній, – це кінця. Себто фразу про зірки: «Так чому же ми не хотим обратити свой взгляд на них? Почему?» Думалося, до чого тут вони? Хотілося, навпаки, викривання кривавих більшовиків, а тут – зірки. Мені було якраз 17 років, коли дитячий зачудований погляд на зірки, що рятував від усіх прикростей, уже не діяв. Але з віком починаю розуміти, що зірки таки рятують. Їхні незворушність та оманлива холодність завжди дають відчуття відстороненості, без якого неможливе і справжнє mentale плацебо під назвою «І це мине». ■

Богдан
Буткевич

Роман
Кабачій

Дмитро
Вовнянко

Олександр
Михельсон

СОВДЕП У МІЗКАХ

Кримчанка в поїзді: «У Білорусі щороку вибирається місто, яке повністю реконструюють!» Чув я про це – під «мандруючі» об'їздки шукають найбільш захищену «жертву» в провінції, і невдовзі вона має сяяти, як нова копійка. Жінка продовжує: «От у моєму рідному місті Орша – трохи менше від Сімферополя (! – Авт.) – поміняли всі вікна, поставили всюди лавки й відновили вокзал, що я його не впізнала! Абалденно!» Чоловічок напроти стримано відповідає: «Але ж Бацьку бояться – це ж білоруський Андропов при владі...» А чому Орша має чекати, коли їй «буде щастя» у вигляді обжинків? Одна з відповідей – у повній промовці мізків білорусів, котрі тепер при згадці про Оршу пишаються не переможною битвою над москoviтaми, а вікнами з пластику. ■

КОЛООБІГ СЛІВ

Розмовна мова наповнюється словами з найнепередбачуваніших джерел. Люди часто користуються лексемами, значення яких вони не відають. Ви знаєте, що «амбал» походить від професії амбальний – портовий вантажник? Або слово «шуруй». Знайомих дуже веселить факт, що в металургії ще й досі є професія «шурувщик» – людина, яка відбиває злиплу шихту від стінок бункера. Вислів «шуруй звідси» спочатку означав «виконуй тяжку й виснажливу роботу, але швидко й негайно». Днями на курсах англійської усвідомив, що популярний після фільму «Бумер» вислів «по ходу» – це переклад англійського the course of, а «терпіла» – англійське patient – «терплячий» і «пацієнт» водночас. Мова живе – процес триває. ■

НЕВИПРАВНІСТЬ

Коли Він увійшов до міста, простий люд кидав пальмове віття під копита Його віслюка. Не я перший помітив, що таке навряд чи могло бути. Свято Пасхи манило до міста кого завгодно. Десятки пророків, котрих плутали з циркачами, і циркачів, що мали вигляд пророків. Сотні бандитів, які щиро вірили в близьке повстання, і повстанців, котрі поводитися, як бандити. Тисячі солдатів та офіцерів окупаційних військ. Нарешті, тисячі й тисячі гендлярів. У цій атмосфері було просто не до Нього. Проте... хто сказав, що ми стали розумнішими через 1978 років? Нас так самісінько турбують пророки й циркачі, бандити і повстанці, податки та окупаційна армія – словом, усе, що завгодно, крім того, чим справді варто перейматися. ■

ФУТБОЛ БЕЗ ПРИСТРАСТІ - НЕ ФУТБОЛ!

5

ПРЕДСТАВЛЯЄ

Щотижневий футбольно-аналітичний проект.

Завдяки унікальній високотехнологічній системі 3D моделювання ORAD, глядачі мають можливість «зупинити час»

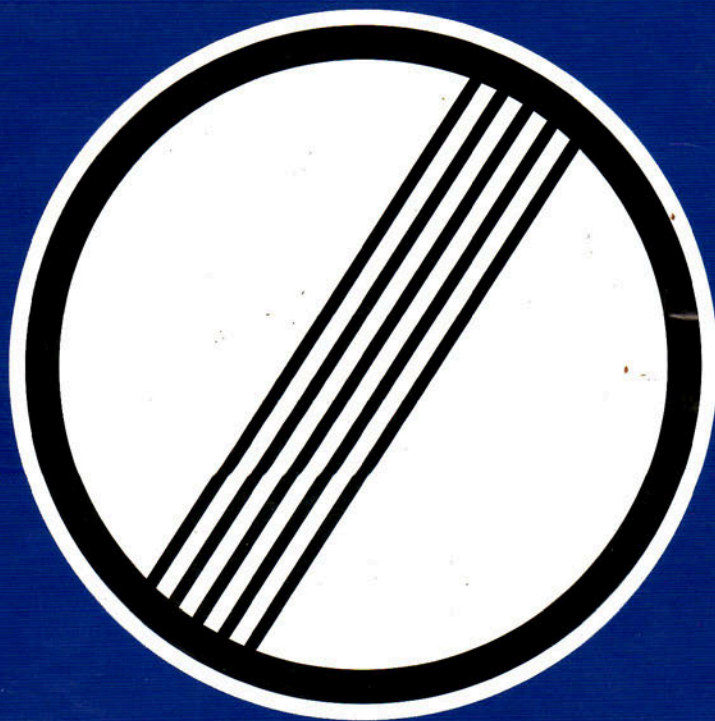
і проаналізувати ключові моменти матчів української Прем'єр-ліги, а також найбільш резонансних поєдинків Європи та світу.

Відтепер ми знатимемо відповіді на питання про правомірності карток, наявність офсайдів та законність призначених пенальті.

УКРАЇНСЬКІ ПРИСТРАСТІ

**ЩОПОНЕДІЛКА
21:30**

Лізинг: добрий знак!

Лізинг – це мінімум перешкод
та обмежень для автомобіля твоєї мрії.

Запитуйте в офіційних дилерів VW, Audi та Porsche*

* Фольксваген, Ауді та Порше. Фінансова Група Порше.

www.porscheleasing.com.ua

Кредитує ТОВ «Порше Мобіліті» (свідоцтво Держфінпослуг ІК 58 від 02.07.2009);
послуги фін.лізингу надає ТОВ «Порше Лізинг Україна» (довідка Держфінпослуг ФЛ 387 від 24.07.08).

PORSCHE
LEASING